

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

„Sport“-tematická řada pro výtvarnou
výchovu na 1. stupni základní školy

“Sport”-Series of Creative Lessons for
Art Education at Primary School

Vypracovala: Kateřina Mondlová
Vedoucí práce: Mgr. Karel Řepa, Ph. D.

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 14.5. 2020

-----
podpis studentky

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé diplomové práce Mgr. Karlu Řepovi Ph.D. za vstřícnost, cenné rady a připomínky, které mi v průběhu celé práce poskytoval. Dále mé poděkování patří také paní učitelce Ivě Karasové za umožnění realizace výtvarné řady ve třídě 5. A a mým nejbližším, kteří mi byli oporou nejen v průběhu psaní této práce, ale i při samotném studiu.

Abstrakt

Diplomová práce na téma *„Sport“-tematická řada pro výtvarnou výchovu na 1. stupni základní školy* se skládá z části teoretické a projektové.

Její teoretická část se zabývá propojením výtvarného umění a sportu, které bude zkoumáno různými pohledy ve třech kapitolách. V první z nich bude představeno několik myšlenek, které porovnávají umění a sport z hlediska jejich podobností a odlišností a uvede názory, zda je sport možno považovat za součást umění. Další kapitola se pokusí nahlédnout do společné historie umění a sportu a uvede některé výtvarné umělce a jejich díla, která byla inspirována sportem (pohybem). Závěr teoretické části bude věnován tématu sport jako námětu v hodinách výtvarné výchovy na 1. stupni základní školy. Vhodnost tématu prozkoumá prostřednictvím didaktiky výtvarné výchovy, *Rámcového vzdělávací programu*, metodických a námětových příruček.

Projektová část představí výtvarnou řadu pro první stupeň základní školy, jejíž tématem je sport. Skládá se ze sedmi výtvarných lekcí, jejichž realizace proběhla na Základní škole Tomáše Garriguea Masaryka ve Vimperku.

Klíčová slova

umění, výtvarná výchova, sport, pohyb, tematická řada

Bibliografická citace práce

MONDLOVÁ, Kateřina. *„Sport“-tematická řada pro výtvarnou výchovu na 1. stupni základní školy*. České Budějovice, 2020. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce: Mgr. Karel Řepa, Ph.D.

Abstract

The diploma thesis „Sport“-Series of Creative Lessons for Art Education at Primary School consists of a theoretical part and a project part.

The theoretical part concerns a connection between art and sport. This connection will be explored from different perspectives in three sections. The first section will introduce several thoughts about similarities and differences between art and sport, even it will describe ideas that find sport as a part of art. The following part will present common history of art and sport and it introduces some artists and their art pieces, which have been inspired by physical activity. The last passage of the theoretical part relates to the theme sport as a motive of Art Education at Primary School. It considers the theme sport via didactics of Art Education, Framework Education Programme and methodical books.

The practical part will present series of creative lessons for Art Education at Primary School, which topic is sport. It describes the structure of 7 parts that includes the series and its realization at Tomas Garrigue Masaryk's Primary School in Vimperk.

Key words

Art, Art Education, Sport, Movement, Series of Creative Lessons

Obsah

Úvod.....	8
I. Teoretická část	10
1 Je sport umění?.....	11
2 Sport ve výtvarném umění od nejstarších dob až po současnost.....	16
2.1 Od lovu a boje	17
2.2 Spojení duše a těla	18
2.3 Od těla k myšlence.....	22
2.4 Humanismus a oslava krásy těla	24
2.5 Umění svědkem zrodu moderního sportu	27
2.6 Sport v zrcadle umění 20. století	31
2.7 Odraz novodobých olympijských her v umění	36
2.8 Sportovní náměty v současném českém umění	39
3 Téma sport ve výtvarné výchově	43
3.1 Sport z pohledu výtvarných příruček a kurikulárních dokumentů.....	44
3.2 Výtvarně projektové vyučování	48
II. Projektová část.....	50
4 Tematická řada „Sport“	51
4.1 Organizace a příprava výtvarné řady.....	51
4.2 Realizace výtvarné řady	52
4.2.1 Lekce první: Inspirace antickými vázami.....	53
4.2.2 Lekce druhá: Svět očima letce na lyžích „Eddie“	54
4.2.3 Lekce třetí: Design lyží.....	55
4.2.4 Lekce čtvrtá: Já a můj pohyb	57
4.2.5 Lekce pátá: Pohyb v hádance	58
4.2.6 Lekce šestá: Emil Běžec	59
4.2.7 Lekce sedmá: Peloton.....	60
4.3 Reflexe realizace výtvarné řady	62

Závěr	64
Seznam použitých zdrojů	66
Monografické zdroje	66
Elektronické zdroje	68
Seznam příloh.....	70
Přílohy	71
Přílohy I. Obrazové přílohy k teoretické části.....	71
Přílohy II. Fotodokumentace projektové části.....	93
Přílohy III. Strukturované přípravy lekcí	108
Zdroje příloh.....	125

Úvod

Umění a sport patří neodmyslitelně k životu člověka už od nepaměti. V určitém smyslu jsou to pole působnosti, která provází lidský život od jeho raného stádia. Již žáci předškolního věku začínají v této době navštěvovat tzv. kroužky, které bývají umělecky či sportovně zaměřeny. Tyto aktivity ovlivňují a doprovází jedince i v dalších etapách jeho života. Společně s těmito obory našeho zájmu fyzicky rosteme a stárneme, ale zároveň velmi významně formují naši psychickou stránku.

Toto uvědomění mě vedlo k výběru konkrétního tématu samotné práce. Dalším nasměrováním byla má inklinace k umění a sportu. Sama jsem několik let navštěvovala výtvarný obor na Základní umělecké škole ve Vimperku a můj velmi vřelý vztah ke sportu ovlivnila i má předcházející studia. V tomtéž městě jsem absolvovala obor gymnázia zaměřený na sportovní přípravu, a to konkrétně se specializací na běžecké lyžování a cyklistiku.

Práce bude rozdělena na část teoretickou a praktickou. Na svém počátku bude zvažovat symboličnost obou oborů a prostřednictvím různých pohledů a názorů bude zkoumat, zda je mezi těmito dvěma obory možno najít spojitost. Jedním z cílů teoretické části bude zmapování společné historie výtvarného umění a sportu. Smyslem této kapitoly bude připravit platformu, která bude sloužit jako inspirační zdroj pro učitele. Ve třetí části teoretického úseku budou prostřednictvím didaktiky výtvarné výchovy, výchovně-vzdělávacích obsahů kurikulárních dokumentů, metodických postupů výtvarně projektového vyučování a s ohledem na specifika mladšího školního věku analyzovány možnosti uplatnění problematiky sportu ve výtvarné výchově na prvním stupni základní školy.

Praktická část této práce se pokusí připravit výtvarnou řadu, která se může stát inspirací k uchopení tématu sport a také narušení zažitých stereotypů, které se v rámci hodin výtvarné výchovy stále objevují a plní nástěnky tříd a prostor škol. Ve většině případů se jedná o malbu či kresbu sportovce, sportovní aktivity tradičními a zažitými postupy, kdy je často ukázána předloha, která vede k pouhému kopírování a příliš nerozvíjí výtvarný potenciál žáka. Cílem bude tedy seznámit učitele s různorodými technikami a postupy práce a umožnit jim

realizaci dříve zmíněného skrze hodiny výtvarné výchovy, v nichž si klade za úkol také propojit ji s jinými vyučovacími předměty, které jsou dle rámcového vzdělávacího programu klasifikovány jako mezipředmětové vztahy. V tomto konkrétním případě se jedná o propojenost oblasti Umění a kultury s oblastí Člověk a zdraví, které jsou v několika částech řady propojeny s oblastmi Člověk a jeho svět, Jazyk a jazyková komunikace, Matematika a její aplikace a Informační a komunikační technologie. Jedním z úmyslů, jehož by se práce chtěla dotknout v praktické části, je také zapůsobení na samotné mínění dětí o sportu a umění. Tímto bodem se práce dostává k naplnění další nedílné části rámcového vzdělávacího programu, jež se zabývá klíčovými kompetencemi. K naplnění výše uvedených cílů budou mimo jiné využívány publikace vydané Českým olympijským výborem s názvy *Sport a umění* a *START – Sport jako symbol ve výtvarném umění*. Dále kniha *Sport v umění*, na které se společnými silami podíleli Vilém Hohler s Jiřím Kösslem, díla novináře a spisovatele Petra Volfa *Sport je umění* a *Sportovní epopěj*, která pojednává o umělci Michaelu Rittsteinovi. Z pohledu metodicky didaktického jsou to díla Věry Roeselové, *Didaktický skicář: výtvarné činnosti ve výtvarné výchově* Zdeňka Hosmana a také kurikulární dokument *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* vydaný Ministerstvem školství.

I. Teoretická část

1 Je sport umění?

První kapitola této diplomové práce bude zkoumat pouto mezi uměním a sportem. Bude se snažit odhalit jejich podobnost, nahlížet na danou problematiku z různých perspektiv, ba dokonce nalézt úhly pohledu, které sportu přisuzují určité znaky, díky kterým ho lze považovat za plnohodnotnou součást umění. Představí i ty názory, které je nesdílejí či přímo vyvracejí. Cílem kapitoly není prokázat, zda lze sport považovat za umění či nelze, ale spíše prohloubit poznání těchto dvou pojmů, jak jsou vnímány společností a blíže prozkoumat i jejich jádro.

Už na počátku celé této práce bylo zmíněno, že jak umění, tak sport patří neodmyslitelně k životu člověka. Konkrétně oba tyto pojmy spadají do oblasti kultury. Ta je Slovníkem spisovného jazyka českého definována jako: „soubor výsledků veškeré tělesné a duševní činnosti utvářející lidskou společnost“.¹ Kultura tedy může být považována za základní prostor, kde se obě tyto oblasti setkávají a o něco usilují, konkrétně o rozvoj člověka. Už nyní je možno říct, že obě tyto oblasti kultury, umění i sport, mají alespoň jeden společný záměr. O tom se zmiňují i Rostislav Švácha a kol. následovně a doplňují jejich samotný dopad na osobnost člověka: „Umění vychází z lidské přirozenosti a je oslavou lidských schopností, stejně jako sebelepší sportovní výkon nemá svoji hodnotu bez duchovního rozměru.“²

Je nezbytně nutné uvést, že neexistuje jediná a absolutní definice ani jednoho z těchto dvou termínů umění a sport. Tudíž možnost diskuze o otázce, která se sama objevuje v názvu této kapitoly, je na místě.³ Samy definice se formovaly postupem času a v závislosti na společenském vývoji, přinášely různé pohledy na to, co opravdu umění či sport v sobě skrývají a jaké mají hodnoty.

Od výkladu definic se lze přesunout k samotnému objasnění slova umění a slovu příbuzných z jazykové hlediska. Autoři V. Hohler a J. Kössl nabízejí dva úhly

---

¹ Slovník spisovného jazyka českého.[online]. 2020 [cit. 2020-4-18]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=kultura>

² ŠVÁCHA, Rostislav, Andrea STECKEROVÁ, Tomáš WINTER, et al. *StArt: sport jako symbol ve výtvarném umění*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ústavem dějin umění AV ČR, 2016. s. 11.

³ [Srov.] PLATCHIAS, Dimitris. Sport Is Art. *European Journal of Sport Science* [online]. 2003, 3(4), 1-18 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17461390300073403>. s.14.

pohledu na pojem umění, kterými je ho možno vykládat. V širším slova smyslu lze sport za jeho součást považovat. Kupříkladu sportovní komentátoři využívají slovo umění k pojmenování sportovního výkonu určitých parametrů. Za umění bývá v tomto případě považována lidská činnost, která vykazuje určité projevy zručnosti a dovednosti. Mezi tyto projevy patří snaha podávat či dosahovat neobvyklých a vynikajících výkonů. Pokud bude brán v potaz samotný výklad slova „umělec“ a jeho sportovní výkon bude nazván „uměleckým dílem“, mohou v některých případech tato pojmenování působit sarkasticky či jízlivě, to znamená výkon nedosahující daných parametrů. Teorie umění toto slovo a další jemu příbuzná chápe tak, že pojem umění není vázán na samotnou činnost, ale na její výsledek, který je viditelný a má svou hmotnou podobu. Takovýmto příkladem může být socha, obraz či váza.⁴

Profesor filozofie Wolfgang Welsch ve své práci zmiňuje, co lze z dnešního pohledu za umění považovat a jak se tato problematika vyvíjela z historického hlediska. On sám věří, že za určitých podmínek je možno sport za součást umění považovat. V historii byl sportu přisuzován hlavně etický význam. Ten se v plné formě projevoval v období starořeckých olympijských her prostřednictvím ideálu kalokaghatia, tomu se blíže bude věnovat další kapitola tohoto textu. V této době se sport jevil jako opak estetiky, která je jedním ze znaků umění. Postupem historického vývoje sport také začal jevit znaky estetiky. A to předně prostřednictvím sportů, které při jejich provozování samotnou estetiku vyžadují. Tuto proměnu W. Welsch přirovnává k následující přeměně. Předměty – artefakty, které jsou dnes považovány za umělecká díla, tak v době jejich vzniku sloužily k běžnému užití a parametrů uměleckého díla nedosahovaly. Jako příklad dokládá některé předměty vzniklé v dávných kulturách, které jsou k prodeji na různých aukcích. Díky tomuto vidí koncept pojetí umění jako pružný a stále se měnící. A dle něj z tohoto pohledu lze sport považovat za součást umění.⁵

Předchozí odstavec se zmiňuje o znaku, který lze charakterizovat jako společný pro oblast sportu a umění. Je jím estetika. Existenci estetičnosti ve sportu je možno spatřit ve sportovních disciplínách, jejichž hlavním kritériem není jen boj s časem či získané skóre. V celkovém součtu v těchto disciplínách velkou roli hraje

---

⁴ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s.13-16.

⁵ [Srov.] WELSCH, Wolfgang. Sport – Viewed Aesthetically, and Even as Art? *Filozofski vestnik* [online]. 1999, 2(1), 213-236.[cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://ojs.zrc-sazu.si/filozofski-vestnik/article/view/4076/3783>. s. 214-215.

estetičnost samotného provedení. Mezi takové sporty lze kupříkladu řadit gymnastiku, krasobruslení, z lyžařských disciplín akrobatické lyžování a skoky na lyžích. Avšak i samotný souboj proti času od sportovce vyžaduje určitou dokonalost pohybu, která sama může vyvolávat estetický dojem.⁶ Duch estetičnosti se ve sportu dnes objevuje i při navrhování tvarových a barevných variant náčiní a náradí, prostorů určených pro slavnostní chvíle při předávání cen i při návrhu samotných trofejí, medailí či při návrhu designu sportovního oblečení.⁷

Zajímavým a diskutabilním se jeví názor autora knihy s názvem *Sport je umění* P. Volfa. Jak už vyplývá z názvu samotné knihy, za určitých podmínek dle Volfa lze ve sportovní aktivitě najít prvky vykazující znaky, které mu přisuzují pravoplatné místo v umění. Dle něj je možno sport nejjednodušeji za součást umění považovat ve chvíli: „stane-li se součástí uměleckého díla, ať už se jedná o sochu, obraz, nebo kresbu.“⁸ Podobný názor vyslovil sám zakladatel novodobých olympijských her baron Pierre de Coubertin. Označením sportovce a jeho pojetím krásy, přirovnává atleta k živému sochařskému dílu.⁹

Obdobný pohled nabízí myšlenka, že sport se stává uměním prostřednictvím konání člověka. Volf to uvádí na příkladu snad nejznámějšího horolezce všech dob Reinholda Messnera. Spatřuje v něm člověka, který svými činy vykazuje známky antického ideálu kalokaghatia.¹⁰ Sám Messner své postupy hledání cesty při zdolávání horolezeckých vrcholů přirovnává k těm, které zvažuje každý malíř při tvorbě svého díla. Říká: „Stanete před horou. Díváte se na ni. Zkoumáte ji. Potom si musíte vybrat cestu. Očima hledáte čáru, po níž se budete pohybovat a komunikovat s horou. Pak tu svoji linii najdete. Připadá mi, že stejně tak se chovají malíři před plátnem, na němž má vzniknout obraz. Právě schopnost najít

---

⁶ [Srov] VOLF, Petr. *Sport je umění: sportovní tematika v českém výtvarném umění 20. a 21. století = Sport is art: sports themes in Czech art of the 20th and 21st centuries*. Přeložil Elizabeth WALSH-SPÁČILOVÁ. Praha: KANT, 2015. s. 25.

⁷ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s.10.

⁸ VOLF, Petr. *Sport je umění: sportovní tematika v českém výtvarném umění 20. a 21. století = Sport is art: sports themes in Czech art of the 20th and 21st centuries*. Přeložil Elizabeth WALSH-SPÁČILOVÁ. Praha: KANT, 2015. s. 25.

⁹ [Srov.] *Sport a umění: seminář Akademické sekce České olympijské akademie pořádaný ve dnech 18.-20. září 2015 ve Vizovicích*. Praha: Český olympijský výbor, 2016. Olympijská knihovnička (Český olympijský výbor). s. 102.

¹⁰ [Srov] VOLF, Petr. *Sport je umění: sportovní tematika v českém výtvarném umění 20. a 21. století = Sport is art: sports themes in Czech art of the 20th and 21st centuries*. Přeložil Elizabeth WALSH-SPÁČILOVÁ. Praha: KANT, 2015. s. 27.

nejkrásnější čáru, dělá z některých horolezců umělce, i když ve stěně nezanechají ani jedinou skobu – to je ze všeho nejkrásnější.“¹¹

Mezi názory, které zpochybňují výše zmíněné úvahy či dokonce uvádějí fakty, které sport jako součást umění vylučují, patří myšlenka Dimitra Platchiase. Zamýšlí se a porovnává otázku stanovení pravidel ve sportu a umění. V této problematice nachází skutečnost, ve které se obě porovnávané oblasti od sebe podstatně liší. Uvádí, že sportovní disciplíny mají pevná pravidla, která jsou nutná dodržovat a zároveň jsou ustanovena například sportovním řádem. Kupříkladu gymnastika je toho příkladem. Umění na rozdíl od sportu žádná přesně stanovená pravidla nedefinuje.¹² Podstatným rozdílem může být i samotný záměr a finální výsledek, který z činností ve sportu a umění plyne. Smyslem sportu, tedy předně na úrovni výkonnostní a vrcholové, je výhra. Výhra v tomto smyslu může symbolizovat i výkon dosahující určitých parametrů. Ve výtvarném umění je cílem vytvoření uměleckého díla, které ale nepodléhá žádným výkonům, ale je odrazem autorovi osobnosti.¹³ Lze tedy říci, že sport očekává výkon, který bude naplňovat určité parametry, což pro oblast umění není záměrem.

Závěrem je nutno říci, že jakýkoliv existující vztah, který je mezi sportem a uměním oběma prospívá. Svým spojením se vzájemně reprezentují a obohacují kulturu.¹⁴ Obě tyto oblasti tak mají právoplatné místo v kultuře a působí svým specifickým estetickým dojmem. Jejich zvláštnosti a odlišnosti by měly být uznávány s respektem, jelikož pro rozvoj člověka obě oblasti hrají nenahraditelnou roli. Každá činnost, ať jde o tu, ze které vznikne kupříkladu umělecké dílo v podobě obrazu či sportovní výkon, je aktivita, kterou člověk vykonává s nějakým záměrem a má svou hodnotu z hlediska lidského faktoru. Umělecké i sportovní působení osobnost člověka formuje, rozvíjí a utváří jeho já. V případě, že činnost splňuje tyto parametry, pak nezáleží na tom, jestli bude

---

¹¹ [Srov] tamtéž, 27-29.

¹² [Srov.] PLATCHIAS, Dimitris. Sport Is Art. *European Journal of Sport Science* [online]. 2003, 3(4), 1-18 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17461390300073403>. s. 4-5.

¹³ [Srov.] WELSCH, Wolfgang. Sport- Viewed Aesthetically, and Even as Art? *Filozofski vestnik* [online]. 1999, 2(1), 213-236.[cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://ojs.zrc-sazu.si/filozofski-vestnik/article/view/4076/3783>. s. 224.

¹⁴ [Srov.] LONG, Jonathan a Doug SANDLE. Investigating the interrelationships between sport and the arts. *Sport in Society* [online]. 2018, 22(5), 717-722 [cit. 2020-04-21]. DOI: 10.1080/17430437.2018.1431593. ISSN 1743-0437. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17430437.2018.1431593>. s. 719.

definována jako umělecká či sportovní, protože v tu chvíli její dopad přesahuje systémy a pojmy, které člověk utváří.¹⁵

Toho si již v 19. století byl vědom Miroslav Tyrš: „Ponechávat každému volnost, by dle zvláštní záliby sobě počínal, aby přednost dával tomu, co povaze jeho nejpříbuznější jest, i aby to se zvláštní pílí studoval, co nejlépe s vývojem vlastního ducha jeho se srovnává. Co vědy samé se týče, objímat se stejnou náklonností veškeré formy umění, i ty, jež co nejvíce sobě protivny se býti zdají. Pojímá je co tolikéru průjevů lidského ducha; ona soudí, že čím četnější a rozmanitější jsou, žeť tím více ducha lidského z nových a mnohonásobných stránek nám ukazují.“¹⁶

---

¹⁵ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s.23.

¹⁶ TYRŠ, Miroslav. *O umění. Svazek 1. Pojednání obecná*. Praha 1932. s. 2.

2 Sport ve výtvarném umění od nejstarších dob až po současnost

Druhá kapitola teoretické části tohoto textu se pokusí ve stručnosti nahlédnout do historického vývoje prolínání se tělesné a výtvarné kultury. Jejím úkolem bude vystihnout dobu, která této společné historii přála ale i tu, která je pro ni méně přívětivá. Určitá prolnutí těchto dvou oblastí kultury bude hledat v po sobě jdoucích historických epochách a velmi stručně představí některé v nich tvořící umělce a jejich výtvarná díla.

Odnoží výše zmíněné tělesné kultury je sportovní aktivita. Slovo sport vzniklo v Anglii, tak jako samotný sport, o tom se ale práce zmíní až v jejím průběhu. Předchůdcem slova sport bylo francouzské slovo desporter, které vzniklo v průběhu 15. století. Volně přeloženo tento výraz znamenal bavit se či oddávat se zábavě.¹⁷

Z dnešního pohledu Rada Evropy definuje sport následovně. Jedná se o: „veškeré formy tělesné aktivity, které, provozovány příležitostně nebo organizovaně, usilují o vyjádření nebo vylepšení fyzické kondice a duševní pohody, utvoření společenských vztahů či dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních.“¹⁸ Tento výklad pojmu sport nabízí vcelku širokou škálu toho, co lze za sportovní aktivitu považovat, tato práce ho bude následovat. Obecně sport lze rozdělit do tří hlavních skupin, těmi konkrétně jsou sport vrcholový, výkonnostní a rekreační. V každé z těchto úrovní může mít samotná pohybová aktivita trochu odlišné cíle.¹⁹ Avšak ve své podstatě každá úroveň, kterou k vykonávání sportovní aktivity člověk zvolí, naplňuje benefity, které zmiňuje ve své definici rada Evropy. Ve svém rámci se tato práce bude věnovat všem zmíněným úrovním sportu. Bude se snažit o zmínění výtvarných děl se sportovní tematikou, která vychází jak z oblasti vrcholového, výkonnostního tak i rekreačního sportu.

---

¹⁷ SOMMER, Jiří. *Malé dějiny sportu, aneb, O sportech našich předků--: sportování ve znamení byčích rohů, jak to vypadalo v Olympii, gladiátorské hry, Artušovské hry, lov jako sport, rodí se fotbal, hry gentlemanů, moderní olympijské hry*. Olomouc: Fontána, 2003. s. 10.

¹⁸ Komise evropských společenství. *Bílá kniha o sportu*. [online].2007 [cit 2019-11-9]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/sport/bila-kniha-o-sportu>. s. 2.

¹⁹ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s. 24.

Českým synonymem pro slovo sport může být v mnoha ohledech pohyb. Ten lze snadno postihnout v mnoha oborech umění. Kupříkladu díky filmové tvorbě či tanci je divák přímo konfrontován samotným pohybem. Kdežto v oblasti výtvarného umění musí umělec zvážit vnesení mnoha prostředků a postupů, díky kterým u recipienta svým zobrazením vyvolá určitou iluzi o pohybu. Přesto i v rámci výtvarného umění nalezneme odvětví, kde je autor schopný pohyb vyjádřit bez pomoci iluze, a to konkrétně v oblasti sochařství. Zde autor k tvorbě svého díla může využívat 3D prostor a tomu zobrazení pohybu značně ulehčuje. Naopak v oblasti malířství může navodit tuto iluzi například skrze využití barevného spektra, díky kontrastu barev či využití kresebné linie.²⁰ Tento úkol je náročný a vyžaduje od autora větší motivaci, zručnost a inklinaci k postřehnutí a zpracování pohybu.

2.1 Od lovu a boje

Sport se do své podoby, tak jak ho popisuje definice a zná společnost dnes, vyvíjel po celá tisíciletí. V počátcích dokázané existence člověka rozhodně nelze hledat vědomé spojení mezi uměním a sportem, jelikož sport sám o sobě v té době ještě neexistoval. Přesto doba pravěku, o které pojednává tato podkapitola, pro jeho budoucí vznik a existenci byla důležitá.

Jedna z teorií uvádí, že za dávné předchůdce sportu lze považovat lov a boj, totiž základní prostředky, které v období pravěku sloužily především k obživě samotného člověka. Tyto činnosti rozhodně na počátku neměly svůj zábavní charakter, který je možno vnímat jako jeden z hlavních znaků sportu. Postupem času člověk přicházel na to, jak si při těchto aktivitách pohyb usnadnit. S tím přišly vynálezy jako například vor, sněžnice, oštěp a další. Dokonce své potomky od útlého dětství začal podrobovat výcviku, který byl zakončen zkouškami, které prověřovaly zdatnost a připravenost jedince v oblasti lovu a boje. Při rituálech

---

²⁰ [Srov.] tamtéž, s. 38.

oslavující úspěšný lov začali porovnávat své síly, a to například v rychlosti běhu či porovnávali svou fyzickou sílu v různých soubojích.²¹

Tuto fázi lze považovat ke vzniku sportu za zlomovou. Lidé se na výše zmíněné aktivity začali připravovat vědomě a začali si jimi zpestřovat své ceremonie. Jedná se tedy o dobu, kdy pohyb začal být vědomým a cíleným. Ani v tuto chvíli nelze mluvit o sportu, ale spíše o položení jeho základního kamene, který se plně rozvinul o několik tisíciletí déle.²²

V samotném zobrazování sportu jako námětu ve výtvarném umění mohou být za první náznaky považovány pravěké skalní kresby a malby, na nichž jsou zpodobněni samotní lovci (viz Přílohy I., obr. 1). Tyto kresby a malby prošly také v průběhu několika tisíciletí svým vývojem. Z počátku měly funkci magickou, měly zaručovat úspěšnost lovu. Postupem času se začaly více zaměřovat na zpodobnění lovce, především jeho postavy a později i na její určitou stylizaci. Například nereálné zobrazování proporcí lidské postavy mělo svůj důvod. Zvětšená stehna, naopak zúžená lýtka a naznačení velmi dlouhého kroku mělo symbolizovat rychlost lovce v běhu. Stylizace postavy svým vývojem nakonec vyústila do zjednodušení. Dynamičnost postav byla vyjadřována jednoduchými znaky, které vypadají jako písmo.²³

2.2 Spojení duše a těla

O navazující éře starověku hovoří Český olympijský výbor jako o době, kdy se člověk začal hýbat s nějakým záměrem. Zmiňuje určitý vztah provázanosti sportu a umění, který sahá již do dávných dob před naším letopočtem a zaměřuje se na území Evropy v době starověku. „Už Egypťané a později Řekové měli za to, že trénink a tělesná cvičení jsou integrální součástí kultury. V těchto civilizacích

---

²¹ [Srov.] JANSÁ, Petr a Josef DOVALIL. *Sportovní příprava: vybrané teoretické obory, stručné dějiny tělesné výchovy a sportu, základy pedagogiky a psychologie sportu, fyziologie sportu, sportovní trénink, sport zdravotně postižených, sport a doping, úrazy ve sportu a první pomoc, základy sportovní regenerace a rehabilitace, sportovní management*. Praha: Q-art, 2007. s.10.

²² [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s. 54.

²³ [Srov.] tamtéž, s. 47-48.

byly různé formy pohybové činnosti často spojovány s jinými výrazovými formami kultury – sochařstvím, malířstvím, básnictvím, písmem aj.“²⁴

Pohyb byl považován v dobách starověkého Řecka za jeden z výchovných nástrojů. Je nutné zmínit, že stejný důraz byl kladen jak na dokonalost po stránce fyzické, tak i v oblasti rozvoje duševna. Oběma těmto rovinám rozvoje byla přikládána totožná důležitost.²⁵

Toto zharmonizování mysli a těla došlo v ideál nazývaný kalokagathia, o kterém se jako první zmiňuje básník Sappho. Jedná se o složeninu dvou slov, jejíž první část tvoří slovo kalos, definující fyzično a v českém překladu znamenající krásný, agathos popisující duševní nastavení je překládáno jako dobrý, ušlechtilý a vzdělaný. Realizace tohoto ideálu byla považována za nepostradatelnou v naplnění rozvoje lidské individuality.²⁶ Kalokagathia tedy podporovala lidskou všestrannost. Člověk měl být učený, fyzicky zdatný, měl oplývat dobrými mravy a měl být znalý několika oborů.²⁷ V dnešní době, pokud osoba vykazuje tyto určité znaky, je označována pojmenováním renesanční člověk. Z historie je známo, že právě renesance je obdobím znovuzrození antiky, tedy i samotné kalokagathie.

Jak už bylo výše zmíněno, výtvarné umění i sport byly v tehdejší době neodmyslitelnou součástí kultury. Pro tuto dobu je potřeba najít společné médium, které napomohlo ke střetávání těchto forem kultury a podpořilo jejich vazbu a provázanost. V době Antiky v prostředí starověkého Řecka tímto prostředkem bezesporu byly starověké olympijské hry. Roku 776 př. n. l. proběhly zcela první olympijské hry v řecké Olympii. Svou tradici si udržely více než tisíc let a pořádány byly každé 4 roky, tak jako olympijské hry, které známe dnes.²⁸

Prostřednictvím této společenské události docházelo ke střetávání jedinců věnujících se různým oblastem kultury. Pro tuto práci je za zásadní považováno setkávání umělců zabývajících se výtvarným uměním s jedinci věnujícími se sportovními aktivitám. V době starověku díla výtvarného umění inspirovaná krásou lidského těla v pohybu nebyla ničím ojedinělým. Důkazem toho je velké

---

²⁴ *Sport a umění: seminář Akademické sekce České olympijské akademie pořádaný ve dnech 18.-20. září 2015 ve Vizovicích*. Praha: Český olympijský výbor, 2016. Olympijská knihovnička (Český olympijský výbor). s. 101.

²⁵ [Srov.] tamtéž, s. 101.

²⁶ [Srov.] OLIVOVÁ, Věra. *Sport a hry ve starověkém světě*. Praha: Artia, 1988. s. 98.

²⁷ [Srov.] VOLF, Petr. *Sport je umění: sportovní tematika v českém výtvarném umění 20. a 21. století = Sport is art : sports themes in Czech art of the 20th and 21st centuries*. Přeložil Elizabeth WALSH-SPÁČILOVÁ. Praha: KANT, 2015. s. 9.

²⁸ [Srov.] tamtéž, s. 7.

množství soch a keramických váz, které se z této doby dochovaly. Umělci této doby měli ke sportu velmi specifický vztah, ve kterém je možno mluvit až o určité účtě, kterou vůči této oblasti kultury chovali. Provázanost výtvarného umění a sportu potvrzuje fakt, že právem každého vítěze starověkých olympijských her bylo nechat si zhotovit svou vlastní sochu. Tyto sochy sportovců se následně mohly vyjímat na území Olympie.²⁹ První socha vznikla kolem roku 544 př. n. l. po 59. hrách na počest boxera Práxidamanta z Aigíny.³⁰

Pokud tedy zdroje hovoří o antice jako o době rozkvětu společného harmonického vztahu výtvarného umění a sportu, měla by existovat díla, která tento vztah podtrhují. Už dříve bylo zmíněno, že děl dochovaných z této éry je nepřeborné množství v podobě různých soch a keramických váz. Velká pestrost námětů, které byly zobrazovány je k vidění na keramických vázách, u kterých se velké oblibě těšila tzv. černofigurová a později červenofigurová technika malby (viz Přílohy I., obr. 2). Díky této technice umělci dokázali skvěle zachytit stavbu těla, pohyb a jeho fáze při dané aktivitě, ba dokonce projev emocí.

V oblasti sochařství byl častým námětem tzv. kuros, což je socha, na niž je zobrazen mladý atlet nahý (viz Přílohy I., obr. 3). Z počátku byly sochy značně statické a zobrazovaly především bohy. To se ale změnilo i díky zavedení práva na vlastní sochu každého vítěze olympijských her, jak je již výše zmíněno. Nejstarší takovou dochovanou sochou z celkově v pořadí 80. olympijských her, které se konaly roku 460 př. n. l., je zobrazení vítěze v běhu dorostenců od sochaře Polykleita. Ten se ve svých dílech snažil více zaznamenat samotné přednosti atleta nežli jeho samotný sportovní výkon. Mezi jeho další velmi známé sochy patří Diskoforos (viz Přílohy I., obr. 4) a Doryforos (viz Přílohy I., obr. 5). Obě sochy opět zobrazují atlety, první zmiňovaný byl vrhačem disků, druhý byl vrhačem oštěpů.³¹

Mezi ta nejkvalitnější díla a nepochybně zcela nejznámější patří socha Diskobola (viz Přílohy I., obr. 6), vytvořena v pátém století před Kristem sochařem Myronem. Původní socha je považována za ztracenou již od starověku. Z řad kopií je považována za velmi věrnou jedna z nich, pocházející z prvního století našeho

---

²⁹ [Srov.] *Sport a umění: seminář Akademické sekce České olympijské akademie pořádaný ve dnech 18.-20. září 2015 ve Vizovicích*. Praha: Český olympijský výbor, 2016. Olympijská knihovnička (Český olympijský výbor). s. 102.

³⁰ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s. 55.

³¹ [Srov.] tamtéž, s. 54-56.

letopočtu, jež je vyrobena z mramoru. Nad Myronovou sochou se vznášejí pochvalná slova, která hovoří o její nadčasovosti a o perfektním zachycení pohybu. Potvrzením kvalit této sochy je i skutečnost, že se stala inspirací pro vylepšování techniky hodů pro českého atleta Františka Jandu-Suka. Svou techniku hodů změnil, poté skončil na olympijských hrách na druhém místě.³² Myronův Diskobolos má tedy rozhodně uplatnění, v tomto případě do jisté míry edukativní a inspirační i několik desítek staletí po jeho vzniku. Další velmi známou sochou je Odpočívající boxer (viz Přílohy I., obr. 7). Sochu z bronzu v abnormální velikosti vytvořil Apollónius, sochař athénskému původu. Sport byl v Řecku tak rozšířen, že byl zobrazován i na řeckých mincích (viz Přílohy I., obr. 8), špercích a různých nádobách ze zlata a bronzu.³³

I tato slavná éra pro společnou historii umění a sportu však poznala svůj konec. V roce 394 našeho letopočtu došlo k zákazu pořádání olympijských her samotným císařem z důvodu jejich pohanské podstaty. Dochází k zániku i samotné Olympie, která byla zničena na příkaz císaře, ale v jisté míře tomu napomohla i četná zemětřesení.³⁴

I přesto dochované výtvarné umění je jedním z hlavních zprostředkovatelů a pramenů, které dnes utváří realistický historický obraz podoby sportu v éře antiky. Spisovatel a novinář Petr Volf tak zmiňuje obrovskou důležitost výtvarného umění, jelikož není mnoho jiných historických pramenů, které by jeho existenci v tomto období dokládaly.³⁵

Řecko a jeho kultura byli rozhodně zdrojem inspirace pro celou oblast Středomoří. Například na ně navazoval ve svém umění samotný Řím, který se zároveň inspiroval i u Etrusků. Pro ty bylo typické vyobrazení dynamičnosti pohybu za doprovodu živých barev.

Římané mimo jiné od etruského národa převzali i gladiátorské hry, které byly častým námětem mnoha výtvarných oborů. V samotném římském pojetí zobrazení se vytrácí vyrovnanost a harmoničnost, což byly prvky specifické pro

---

³² [Srov.] VOLF, Petr. *Sport je umění: sportovní tematika v českém výtvarném umění 20. a 21. století = Sport is art: sports themes in Czech art of the 20th and 21st centuries*. Přeložil Elizabeth WALSH-SPÁČILOVÁ. Praha: KANT, 2015. s. 7.

³³ Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s. 57.

³⁴ [Srov.] VOLF, Petr. *Sport je umění: sportovní tematika v českém výtvarném umění 20. a 21. století = Sport is art: sports themes in Czech art of the 20th and 21st centuries*. Přeložil Elizabeth WALSH-SPÁČILOVÁ. Praha: KANT, 2015. s.9.

³⁵ [Srov.] tamtéž, s.7.

umění Řeků. Naopak se do ztvárnění promítá realita, někdy až velmi naturálně. Příkladem mohou být sošky, které odkrývají i fyzické postižení člověka. Velmi vysoké úrovně dosahovala i římská architektura. Již výše zmiňované gladiátorské hry se konaly v různých sportovních arénách tzv. amfiteátrech. Colloseum (viz Přílohy, obr. 9) byl jeden z nejznámějších amfiteátrů, který dokázal pojmut až osmdesát tisíc přihlížejících.

Z dob antiky je tedy zřejmé, že docházelo k velkému obohacování umění a sportu, tedy těchto dvou částí kultur vzájemně. Sport jakožto zdroj nepřeborně inspiroval umělce věnující se výtvarnému umění. Zároveň samotné výtvarné umění ukazovalo sport světu v jiném světle. Dodávalo možnost vidět skrze něj vyšší záměr a benefity sportu, které jsou nám dnes známy, a to například snaha o zachycení emocí, které v člověku tato aktivita vyvolává. Je na místě říci, že dekáda antiky je jistě jedním z období naší civilizace, kdy umění a sport měly k sobě nejblíže.

Antika se na svém sklonku celkově odklání od tradice svých námětů, vystihnutí samotného lidského těla, a to především z důvodu šíření náboženství, křesťanství na území dnešní Evropy.³⁶

2.3 Od těla k myšlence

Další nastupující éra, doba středověku, nebyla pro společnou historii sportu a umění tolik přínosná. Velký podíl na tom měla skutečnost, že v oblasti umění zanikla oslava kultu těla.³⁷ Pod vlivem šířícího se křesťanství během 4. století našeho letopočtu celkově opadá zájem ze strany církve o umění samotné. Svým způsobem nebyla schopna umění docenit. Ztrácí se i náměty, skrze které umělci oslavovali fyzickou krásu lidského těla a pohyb samotný, tak jak tomu bylo

---

³⁶ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s. 61-64.

³⁷ [Srov.] VOLF, Petr. *Sport je umění: sportovní tematika v českém výtvarném umění 20. a 21. století = Sport is art: sports themes in Czech art of the 20th and 21st centuries*. Přeložil Elizabeth WALSH-SPÁČILOVÁ. Praha: KANT, 2015. s.9.

v Antice.³⁸ V. Hohler a J. Kössl uvádějí jakým způsobem se zobrazování lidské schránky změnilo: „Tělo a pohyb přestávají být prostředníkem vyjádření. Od majestátního klidu figur se nápadně odlišuje pouze hlava, sídlo myšlenky. Její jasná modelace se vyznačuje zvýšeným smyslem pro realismus. Velké oči, upřeně zírající, prozrazují, že veškerá činnost a život se přestěhovaly do duchovní sféry.“³⁹

Doba od pádu Římské říše, tedy začátek středověku až zhruba do 13. století, není ani historicky bohatá na záznamy o budování tělesné kultury mezi lidmi.⁴⁰ Jiří Sommer ve své knize uvádí velmi zajímavou myšlenku: „Smysluplnost svého vlastního světa, smysluplnost svého vlastního života jakoby raně středověkému člověku zůstala utajena.“⁴¹ Autor dále ještě myšlenku upřesňuje: „To se samozřejmě týkalo prioritního vztahu člověka k bohu, ale v nemalé míře ke svému vlastnímu tělu, k pochopení, ale spíše k nepochopení vlastní fyzické ustrojenosti a možnosti, jak ji mnohostranně využít.“⁴²

V 11. a 12. století přichází společně s románským uměním přece jen jisté uvolnění. V menší míře se začínají objevovat díla, která zobrazují nahé lidské tělo, to totiž nebylo církví povoleno vůbec. Velmi přívětivá byla knižní malba, tam je často možno vidět náznaky a snahu o zobrazení pohybu. Ve Winchesterské bibli (viz Přílohy I., obr. 10) jsou první písmena kapitol různě obohacována malbou. Kupříkladu v písmenu H je ztvárněn zápas dvou mužů.

Na poli světského umění se stávalo častým tématem děl rytířství. Celkově dnes nelze nalézt mnoho děl dokazujících tuto skutečnost, ale jedním z dochovaných je 70 metrů dlouhý koberec, na kterém je znázorněna bitva u Hastingsu (viz Přílohy I., obr. 11). Zobrazení rytíře v pohybu, a i jisté pohybové aktivity lze nalézt také na běžně užívaných předmětech té doby. Kupříkladu zrcadla, hřebeny a šperkownice zdobí výjevy z loví či různých her.⁴³

Na románské umění navazuje gotika a spolu s ní vrcholí umění středověku. Vliv církve na umění značně slábne a s ním státnost děl, která se ubírala duchovní

---

³⁸ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s. 65.

³⁹ Tamtéž, s. 66.

⁴⁰ [Srov.] SOMMER, Jiří. *Malé dějiny sportu, aneb, O sportech našich předků--: sportování ve znamení býčích rohů, jak to vypadalo v Olympii, gladiátorské hry, Artušovské hry, lov jako sport, rodí se fotbal, hry gentlemanů, moderní olympijské hry*. Olomouc: Fontána, 2003. s. 109.

⁴¹ Tamtéž, s. 110.

⁴² Tamtéž, s. 110-111.

⁴³[Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s. 73-74.

sférou. Gotika naopak do umění přináší cit pro detail. Do děl začíná prostupovat více realismus zobrazení. Lidská postava začíná nabývat proporcí, je zobrazována ve více dynamickém pohybu. Mění se postavení rytíře a jeho život bývá častým námětem děl. Hojně se také objevují sochy vladařů na koni při samotné jízdě.⁴⁴

2.4 Humanismus a oslava krásy těla

Pro hlubší propojení umění a sportu je opět milosrdná až doba renesance a humanismu. V této historické éře dochází k návratu člověka zpět k antickým ideálům. A to i k samotnému znovuoživení tělesné kultury prostřednictvím šlechty, která se snažila vylepšovat své schopnosti v šermu či jízdě na koni. Začínají se objevovat i různé hry, ve kterých se využívají například míče či pálky.⁴⁵ I v této době se stále sport nepřibližoval do podoby, v jaké ho známe dnes. Švácha a spol., tvůrci knihy START, uvádějí termín, kterým pohybové aktivity v této fázi období novověku označují jako pre-sportovní. Z nich se podle autorů v následujících staletích postupně formoval a rodil moderní sport.⁴⁶

Jedná se o dobu, kdy se významně mění vztah k lidské osobě samotné a jejímu rozvoji. Nastupuje tzv. humanistické zaměření, které se dosti přibližuje k antickým ideálům o všestrannosti člověka. Ve výtvarném umění se začínají na úkor nábožensky laděných děl objevovat náměty z běžného života vyšších i nižších vrstev obyvatelstva. Často je vyobrazena šlechta při různých hrách a veselí, které jsou typické pro jednotlivá období a měsíce roku. Důkazem toho je například dílo, kde si, na malbě blíže k pozorovateli, šlechta užívá zimní radovánky a střílí sněhové koule a v dále se koná lov. Ve šlechtických sídlech takovéto typy nástěnných maleb začaly plnit velké plochy. Dále se také malby začaly objevovat v prostorech, které byly přímo určené k samotné pohybové

---

⁴⁴ [Srov] tamtéž, s. 75-76.

⁴⁵ [Srov.] VOLF, Petr. *Sport je umění: sportovní tematika v českém výtvarném umění 20. a 21. století* = *Sport is art: sports themes in Czech art of the 20th and 21st centuries*. Přeložil Elizabeth WALSH-SPÁČILOVÁ. Praha: KANT, 2015. s.9.

⁴⁶ [Srov.] ŠVÁCHA, Rostislav, Andrea STECKEROVÁ, Tomáš WINTER, et al. *StArt: sport jako symbol ve výtvarném umění*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ústavem dějin umění AV ČR, 2016. s. 25.

aktivitě. Objevují se zde rozličná zobrazení. Od těch, která oslavují antiku v podobě mužů velkého vzrůstu, kteří jsou zobrazeni při zápase či hodů, až po výjevy zobrazující radovánky dětí při různých hrách, a i jiné aktivity jako například plavání.⁴⁷ Objevují se však i díla, které se vymykají nárokům zobrazování občanů z řad šlechty, bezesporu je jím obraz výtvarníka Pietera Bruegela s názvem Dětské hry (1560) (viz Přílohy I., obr. 12). Obraz zobrazuje děti a mládež věnující se různým hrám, soutěžím a pohybovým aktivitám. Někteří pohánějí obruče, další se trénují v hodů, šplhu stojí na rukou či hlavě.⁴⁸ V období renesance se začaly pořádat různé slavnosti. Následně i mezi bohatými městy, takže námětem obrazů se stávají i různé souboje rytířů, či závody na koních, které se v rámci slavností uskutečňovaly.⁴⁹

Dalším znakem, který dokazuje návrat renesance k antice, je znovuoživení kultu lidského těla, a to i v umělecké sféře. Pozornost umělců se směřuje od statické ztvárnění k zachycení těla v pohybu, v nějaké akci. Umělci začínají nahlížet na tělo i z pohledu vědy, studují jeho ideální proporce a prostřednictvím mnoha náčrtů se snaží najít nejvěrnější vyjádření ku realitě. Mezi takto tvořící a postupující výtvarníky patřil například Leonardo da Vinci, ten skrze kresbu poznává lidskou motoriku (viz Přílohy I., obr. 13). Dále se studiu postavy a snaze o její dokonalé zachycení věnuje také Michelangelo de Buonarroti (viz Přílohy I., obr. 14) či Luca Signorelli (viz Přílohy I., obr. 15). Námět nahého těla se objevuje i v církevním výtvarném umění.⁵⁰

Renesance a především pak tedy humanismus, který udával, kam člověk bude směřovat v různých oblastech života, přinesl změny v lidském chápání sebe sama. Člověk začíná pracovat na svém seberozvoji. To podrobněji popisuje historik sportu Jiří Sommer následovně: „Zrodil se nový typ člověka, člověk sebevědomý, schopný pro svůj úspěch něco podstoupit.“⁵¹ Uvádí, že to je jedním z důvodů, proč dochází k většímu nárůstu objevování nových sportovních aktivit, ale i k většímu

---

⁴⁷ [Srov] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia), s. 81-83.

⁴⁸ [Srov.] ŠVÁCHA, Rostislav, Andrea STECKEROVÁ, Tomáš WINTER, et al. *StArt: sport jako symbol ve výtvarném umění*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ústavem dějin umění AV ČR, 2016. s. 24-26.

⁴⁹ [Srov] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia), s. 84-85.

⁵⁰ [Srov.] tamtéž, s. 85-86.

⁵¹ SOMMER, Jiří. *Malé dějiny sportu, aneb, O sportech našich předků--: sportování ve znamení býčích rohů, jak to vypadalo v Olympii, gladiátorské hry, Artušovské hry, lov jako sport, rodí se fotbal, hry gentlemanů, moderní olympijské hry*. Olomouc: Fontána, 2003. s. 164.

rozšíření již těch stávajících.⁵² Mimo jiné Rostislav Švácha a kolektiv zmiňují specifika pro pohyb té doby: „Navíc pro něj byla charakteristická vytříbená estetika a kvalitní teoretická základna, ...“.⁵³

Na éru renesance navazuje období manýrismu. V tomto období se stále těší oblíbenosti námět lidské postavy, co se výtvarného díla týče. Zásadně se ale mění to, co zobrazením těla má být vystihnuto. Umělcům v období manýrismu nejde o vyjádření samotné akce či emoce při pohybové aktivitě, tak jako tomu bylo v některých dřívějších epochách.⁵⁴ Podrobnější detaily jsou uváděny V. Köhlerem a J. Kösslem: „Tělo je studováno z hlediska čistě výtvarných možností, zejména jeho tvarových variant.“⁵⁵ To kupříkladu potvrzuje výtvarník Peter Flötner ve svém díle, tzv. antropomorfní abecedě (1534) (viz Přílohy I., obr. 16). Zobrazuje a spojuje lidská těla až ve velmi nevídaných a z jistého pohledu nepřirozených polohách. Tyto deformace postavy měly vždy pouze svůj umělecký záměr a neměly hlubší význam, který by měl například naznačovat pokřivení lidské existence v renesanční době.

Od 17. století začala být tvorba umělců ovlivňována barokními, klasicistními a realistickými principy. Baroko přináší opět viditelný zájem o lidské tělo ze strany umělců, jejichž prvotním záměrem není samotné zobrazení sportovního námětu. Díla prostřednictvím pohybu často vyjadřují vnitřní boj či stěžejní myšlenky a postoje, které se nesou v duchu tohoto období.⁵⁶ Vrchol zažívá sportovní aktivita provozována šlechtou, při kterém je pokládán hlavní důraz na estetickou stránku pohybu. Pro uskutečnění aktivity bylo důležité, aby ji aristokrat konal s určitou elegancí a noblesou. To se promítlo i do děl umělců.⁵⁷

Realisticky svůj obraz s názvem *Dívka s raketou* (viz Přílohy I., obr. 17) (1741) pojal francouzský umělec Jean Baptiste Siméon Chardin.⁵⁸ Období klasicismu v malbě nepřináší mnoho významných děl, která by se pojila ke sportu. Za zmínku

---

⁵² [Srov.] tamtéž, s. 164.

⁵³ ŠVÁCHA, Rostislav, Andrea STECKEROVÁ, Tomáš WINTER, et al. *StArt: sport jako symbol ve výtvarném umění*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ústavem dějin umění AV ČR, 2016. s. 53.

⁵⁴ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s. 91.

⁵⁵ Tamtéž, s. 91.

⁵⁶ [Srov.] tamtéž, s. 91-94.

⁵⁷ [Srov.] ŠVÁCHA, Rostislav, Andrea STECKEROVÁ, Tomáš WINTER, et al. *StArt: sport jako symbol ve výtvarném umění*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ústavem dějin umění AV ČR, 2016. s. 26.

⁵⁸ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s. 101.

však stojí obraz amerického malíře Gilberta Stuarta Bruslař (1782) (viz Přílohy I., obr. 18) či sousoší italského sochaře Antonia Canovy Kreugase a Damoxena zobrazující dva zápasníky (viz Přílohy I., obr. 19).⁵⁹

2.5 Umění svědkem zrodu moderního sportu

Na přelomu 18. a 19. století zažívá zrod éra romantismu. Ta je velmi rozporuplná sama o sobě. Společnost v tomto období začíná vyzdvihávat přírodu a její krásy, a proto se i často stává námětem výtvarného umění. Také je to doba vzniku moderního sportu, pro který je důležité propuknutí romantismu v Anglii. Právě tato země se stala jeho kolébkou. Zatímco se sport sám o sobě vyvíjel a nebyl tématem děl umělců v tak velké míře, se už přesto koncem 18. století objevuje několik děl, která se záměrně věnují sportovní tematice. Nejvíce znázornění si v této době vysloužil kriket, dále se objevuje jako téma veslařství. Právě v Anglii, a to již na počátku 18. století, je poprvé skloňován termín „sportovní malířství“ - „sporting painting“ jehož autorem je umělec John Wootton. Hlavními tématy maleb spadajících pod tento termín jsou sporty, kterým se v období romantismu věnovala výhradně šlechta. Konkrétněji se tedy jednalo o jízdu na koni a lov.⁶⁰

Oblíbenost jezdeckví a lovu dokládá i obraz s názvem Dostihy v Epsomu (1821) (viz Přílohy I., obr. 20). Jeho autorem je francouzský romantik Théodor Géricault. Přesto, že se autor dopustil chyby při vyjádření pohybu koní a jejich zadní i přední nohy směřují do opačného směru ve stejný moment, což je v běžném životě nereálné, je tento obraz považován za novátorské dílo ztvárňující sportovní aktivitu.⁶¹ V podobném duchu zhotovil Eugene Delacroixa obraz Lov na lva v Maroku (viz, Přílohy I., obr. 21), který vznikl v polovině 19. století. Autor skrze

---

⁵⁹ [Srov.] tamtéž, s. 105.

⁶⁰ [Srov.] tamtéž, s. 113.

⁶¹ [Srov.] VOLF, Petr. *Sport je umění: sportovní tematika v českém výtvarném umění 20. a 21. století* = *Sport is art: sports themes in Czech art of the 20th and 21st centuries*. Přeložil Elizabeth WALSH-SPÁČILOVÁ. Praha: KANT, 2015. s.11.

dílo lidským a zvířecím pohybem ztvárňuje drama vnitřního já. Dílo také naznačuje začátek moderního umění, a to díky autorově práci s barvami.⁶²

Pod vlivem průmyslové revoluce, která v Anglii probíhala, se měnila i společnost. Jednou z nejdůležitějších, vzhledem k tématu této práce, byla proměna toho, jak lidé trávili svůj volný čas. Do popředí jejich zájmu se dostalo cestování, lidé měli touhu poznávat, jak krásy kulturní, tak i přírodní. Díky tomuto faktu lze tedy v romantismu nalézt základy turistiky. Dokonce i v hovorovém jazyce se na počátku 18. století začalo uplatňovat slovo „tourist“.⁶³

„Sport, jak ho známe dnes, se nezrodil na olympijských hrách antického Řecka, nýbrž v Anglii 18. a raného 19. století. Nejde přitom jen o to, že na existenci antického sportu pozdější Evropané zapomněli a nemohli se k němu vracet.“⁶⁴ Švácha a kolektiv tuto informaci doplňují o několik faktů, kterými se moderní sport lišil od toho antického. Jedním z nich je technický pokrok. Anglie se v době romantismu se nachází o několik set století dál než antické Řecko, tudíž do sportu vnáší prvky, které ve starověku neexistovaly a nedefinovaly sport. Pro moderní sport jsou tedy příznačná zařízení, díky kterým je možné změřit sportovní výkony s přesností a těmi jsou hodinky a stopky.⁶⁵

I na našem území se romantismus projevuje zájmem o přírodu. Na obrazech krajín se objevuje poutník, který se postupem času stává výletníkem – turistou. Jedním z českých předních představitelů je Antonín Mánes a jeho obraz Krajina s poutníkem (viz Přílohy I., obr. 22) (1827). Romantismus, který je provázaný s prvky realismu je možno nalézt v tvorbě Josefa Navrátila. Ten zobrazuje rodinu, která se při svém nedělním výletě prochází parkem.⁶⁶

V 19. století se objevují i realisticky laděná díla. Mezi první se řadí obraz Zápas (1853) výtvarníka Gustava Courbeta (viz Přílohy I., obr. 23).⁶⁷ V druhé polovině 19. století se sport a pohyb již pevně zakotvil v každodenním životě lidu a jeho oblíbenost ve společnosti rostla. Svůj velký vliv na to měl i vznik různých

---

⁶² [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s. 115.

⁶³ [Srov.] tamtéž, s. 111-112.

⁶⁴ ŠVÁCHA, Rostislav, Andrea STECKEROVÁ, Tomáš WINTER, et al. *StArt: sport jako symbol ve výtvarném umění*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ústavem dějin umění AV ČR, 2016. s. 25.

⁶⁵ [Srov.] tamtéž., s. 25.

⁶⁶ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s. 117.

⁶⁷ [Srov.] tamtéž, s. 148.

sportovních klubů a organizací.⁶⁸ Sport, co se týče kulturní hierarchie stoupal, a tudíž si své místo našel i v tvorbě mnoha umělců věnujících se nejen výtvarnému umění. O stoupajícím zájmu o samotná díla se sportovní tematikou vypovídá i uskutečnění zřejmě zcela první výstavy na ně zaměřené. Výstava s názvem Sport ve výtvarném umění se konala v roce 1855 v Paříži.⁶⁹

Z českého pohledu velmi vřelý vztah mezi výtvarným uměním a sportem nastal již v druhé polovině 19. století. V roce 1862 vznikla Tělocvičná jednota Pražská, široké veřejnosti více známá pod názvem Sokol Pražský. S hnutím jsou nejvíce spojována jména jeho zakladatelů Jindřicha Fügnera a Miroslava Tyrše. Oba tito pánové měli vazbu na uměleckou sféru. Sám M. Tyrš byl profesorem výtvarného umění, J. Fügner se velmi dobře znal s Josefem Mánesem synem již dříve zmiňovaného A. Mánesa. Ten stojí za první symboly, které Sokol reprezentovaly.⁷⁰ O tom se zmiňuje Jitka Schůtová: „Mánes vypracoval návrhy prvního sokolského stejnokroje, byl autorem prvního sokolského praporu a jeho hlavice žerdi i sokolského razidla pro knihaře.“ (viz Přílohy I., obr. 24)⁷¹ V osobě M. Tyrše se tedy skrýval člověk, který se zabýval tělovýchovným cvičením a výtvarným uměním zároveň. Využíval své znalosti z obou oblastí k tomu, aby ve svých spisech o dějinách kultury a umění uplatňoval své odborné vědomosti, které nabyl v oblasti gymnastiky.⁷² Po jeho smrti tak Sokol přišel o významnou osobu, která tyto dvě oblasti spojovala. Tyršovým nástupcem v této oblasti se mohl stát teoretik gymnastiky a grafik Karel Hlaváček. Ten vytvořil studii cvičební sestavy pro Sokol, avšak obec jeho dílo nepřijala s velkým zájmem. Zájem o umění z řad členů Sokola tak upadl. Spojení umění a jejich hnutí bylo předně využíváno výchovně-naučným účelům či propagandě samotného hnutí.⁷³ Od roku 1891 v rámci všesokolských sletů byly pořádány výstavy, kde byla vystavována díla se sokolskou tematikou. Takovýchto děl existovalo nespočet, a tak vnikly nápad na vznik Sokolského muzea. To se poprvé veřejnosti otevřelo

---

⁶⁸ [Srov.] ŠVÁCHA, Rostislav, Andrea STECKEROVÁ, Tomáš WINTER, et al. *StArt: sport jako symbol ve výtvarném umění*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ústavem dějin umění AV ČR, 2016. s. 139.

⁶⁹ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s. 120.

⁷⁰ [Srov.] *Sport a umění: seminář Akademické sekce České olympijské akademie pořádaný ve dnech 18.-20. září 2015 ve Vizovicích*. Praha: Český olympijský výbor, 2016. Olympijská knihovnička (Český olympijský výbor). s. 25.

⁷¹ Tamtéž, s. 25.

⁷² [Srov.] ŠVÁCHA, Rostislav, Andrea STECKEROVÁ, Tomáš WINTER, et al. *StArt: sport jako symbol ve výtvarném umění*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ústavem dějin umění AV ČR, 2016. s. 74.

⁷³ [Srov.] tamtéž, s.114-115.

v roce 1925. V muzeu se nachází díla již s tímto hnutím zmiňovaného J. Mánesa a dalších umělců, mezi které patří kupříkladu Alfons Mucha.⁷⁴ Ten je autorem plakátů propagující společná setkání hnutí tzv. sokolské slety (viz Přílohy I. obr. 25).⁷⁵

Hnutí Sokola se taktéž pojí i s architekturou. V roce jeho vzniku byla postavena i první sokolská tělocvična v Praze, kterou na vlastní náklady nechal postavit J. Fügner. S tím, jak se sokolské hnutí šířilo po našem území, začaly vznikat tzv. Sokolovny (viz Přílohy I., obr. 26). To byly budovy, jejichž jádrem byla tělocvična, avšak byly koncipovány tak, aby kromě sportovního vyžití mohly sloužit i jiným kulturním akcím. Často se tak stávaly významnými centry společenského dění obcí a měst. Z dnešního pohledu se inspirativním a důležitým jeví fakt, že při samotné stavbě sokoloven bylo vycházeno vždy z individuálních architektonických řešení pro danou lokalitu a prostředí.⁷⁶

V druhé polovině 19. století na scénu nastupuje impresionismus, který se začal vyvíjet ve Francii a dlouhou dobu byly obrazy umělců tvořících pod jeho vlivem nedocenené a nepochopené. Oblíbeným tématem impresionistů, z dnešního pohledu, byla pohybová rekreace a také se často objevovaly v dílech pohybové aktivity spojené s vodou. Jedná se především o plavání, plachtění či veslování, které našlo své místo v dílech Edouarda Maneta, Claude Moneta, Eugena Boudina a dalších. Na mnoha obrazech se nejednalo o jejich hlavní motiv. Kupříkladu na obrazech C. Moneta a Pierra Auguste Renoira (viz Přílohy I., obr. 27) najdeme spolu s pohledem na krajinu zaplněnou sluncem i lidské postavy oddávající se aktivitám jako je plavání, plachtění, procházení se a mnoho dalších. Těmto dvěma umělcům nebyly cizí ani sporty zimní, a to zejména bruslení. Stále oblíbě se těšil i motiv jízdy na konci.⁷⁷ Ten zobrazují například ve svých obrazech z prostředí koňských dostihů E. Manet (viz Přílohy I., obr. 28) a Edgar Degas (viz Přílohy I.,

---

⁷⁴ [Srov.] *Sport a umění: seminář Akademické sekce České olympijské akademie pořádaný ve dnech 18.-20. září 2015 ve Vizovicích*. Praha: Český olympijský výbor, 2016. Olympijská knihovnička (Český olympijský výbor). s.

⁷⁵ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s.124.

⁷⁶ [Srov.] Jaroslav Sedlecký. Sokolovny a jejich odkaz současnosti. *Časopis stavebnictví* [online]. 2009 [cit. 2020-4-30]. Dostupné z: https://www.casopisstavebnictvi.cz/sokolovny-a-jejich-odkaz-soucasnosti_N2583

⁷⁷ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s.118-119.

obr. 29). Britský deník The Guardian řadí jejich obrazy k těm nejlepším dílům, která vznikla a jejichž témata se zaměřila na sportovní prostředí.⁷⁸

Pod vlivem impresionismu tvořili umělci mnoha dalších zemí. Tato část práce se dotkne tvorby českých impresionistů. Mezi ně patřili Antonín Chittusi a Antonín Slavíček, v jejichž dílech jsou zobrazeni lidé věnující se procházkám, hrám, rybaření či bruslení. Taktéž Vojtěch Hynais se ve svém díle Společnost v přírodě (1889) ztvárňuje skupinu turistů, užívající si odpočinek u vody. Umělec Otakar Španiel tvořil různé plakety sportovců věnující se fotbalu, skoku či hodů. Na jedné z nich je vyobrazen například antický Diskobolos.⁷⁹ Španielův Diskobolos se od původního díla sochaře Myrona už podstatně liší. Technika hodů samotného atleta je značně odlišná od té starověké a zároveň je oblečen do dobového dresu, který v 19. století běžně sportovci oblékali. V díle se objevuje vliv impresionismu a secese.⁸⁰

Lze tedy říci, že v 19. století dochází k celkové proměně společnosti. Mění se její hodnotový systém. Lidé se začínají více obracet k přírodě a zároveň dochází i k velkému technickému pokroku, na něm má zásluhu hlavně průmyslová revoluce. Tento celkový vývoj společnosti měl má za následek změnu vnímání pohybové aktivity, a to i skrze výtvarné umění.

2.6 Sport v zrcadle umění 20. století

Další část této kapitoly se ve stručnosti bude věnovat sportu a výtvarnému umění ve 20. století. Přelom století je znám vznikem moderních uměleckých směrů. V rámci této podkapitoly bude zmíněno několik z nich prostřednictvím děl autorů, jejichž tvorba byla z části zasvěcena i sportovní tematice.

---

⁷⁸ [Srov.] Cumming, Laura. The 10 best...sporting artworks. *The Guardian* [online]. 2012 [cit. 2020-2-10]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/culture/2012/may/20/10-best-sports-artworks-paintings>

⁷⁹ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s. 121.

⁸⁰ [Srov.] ŠVÁCHA, Rostislav, Andrea STECKEROVÁ, Tomáš WINTER, et al. *StArt: sport jako symbol ve výtvarném umění*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ústavem dějin umění AV ČR, 2016. s. 118.

Na počátku století se objevují autoři tvořící v tradičním duchu, a to pod vlivem secese, mezi něž mimo jiných patří František Kupka. Secesní malíři měli v oblibě zejména ženskou figuru. Příkladem toho je Kupkův obraz Radosti života (1901-1902) (viz Přílohy I., obr. 30), který představuje dvě nahé ženy jedoucí na koni. Na pomezí secese a symbolismu tvoří umělec Jan Preisler dílo Koupání (viz Přílohy I., obr. 31). Španělský malíř Ramon Casas vytvořil obraz Cyklistka, který vypovídá o vývoji emancipace žen, které se na počátku století také začínají plně věnovat sportovním aktivitám.

Mezi moderními uměleckými směry lze nalézt ty, ve kterých se sportu prostřednictvím svých děl dotkly i jeho přední umělci. Jedním z nich byl malíř Henri Matisse tvořící pod vlivem fauvismu. Jeho dílo Hra s koulemi (viz Přílohy I., obr. 32) zobrazuje velmi oblíbenou hru z počátku 20. století z francouzského prostředí. Dalším fauvistou, který se věnoval námětům dostihů a plachtění byl Raoul Dufy. Jeden ze zakladatelů expresionismu Edvard Munch často ve svých dílech zobrazuje osoby oddávající se koupání (viz Přílohy I., obr. 33).⁸¹

Jedním z výtvarných směrů, který velmi sympatizoval se sportovní tematikou, byl futurismus. Dle V. Hohlera a J. Kössla totiž: „Svým pojetím měl velmi blízko ke sportu. Pokouší se totiž výtvarným způsobem zachytit pohyb tak, že ho rozkládá do dílčích fází, kterým pak v ploše obrazu usiluje dát dojem celistvosti.“⁸² Prvním z děl v tomto duchu je Plavkyně (1910) (viz Přílohy I., obr. 34) od Carla Carra.⁸³ Dalším významným představitelem je Umberto Boccioni, ten vytvořil díla Dynamika cyklisty (1912) (viz Přílohy I., obr. 35) a Dynamika hráče fotbalu. Ve svých dílech odhmotňuje postavy a nechává je splývat s okolím.⁸⁴ Střídmejší formu futurismu nalézáme v díle Bicyklista (1916) (viz Přílohy I., obr. 36) od Maria Sironiho.⁸⁵

I zakladatelé kubismu, Georges Braque a Pablo Picasso, se zobrazení sportu ve svých dílech nevyhnuli. G. Braque se sám věnoval boxu, avšak ve svém díle

---

⁸¹ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s. 124-126.

⁸² Tamtéž, s.128.

⁸³ [Srov.] tamtéž, s.128.

⁸⁴ [Srov.] ŠVÁCHA, Rostislav, Andrea STECKEROVÁ, Tomáš WINTER, et al. *StArt: sport jako symbol ve výtvarném umění*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ústavem dějin umění AV ČR, 2016. s. 155.

⁸⁵ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s. 129.

zobrazuje sport jiný, a to Hráči tenisu (1932). Sportovním námětům se více věnoval výše zmiňovaný P. Picasso, který vytvořil obraz s názvem Černý boxer a taktéž se věnoval tvorbě soch ze sportovního prostředí. Důkazem toho je jeho dílo s názvem Koupající se (1956 až 1957) (viz Přílohy I., obr. 37), které vytvořil propojováním jednoduchých tvarů z bronzu. Pod vlivem kubismu vytvořil Robert Delaunay obraz Běžci (1926) (viz Přílohy I., obr. 38). V tomto díle autor za pomoci geometrických tvarů (čtverců a obdélníků) a hrou s barevnou škálou navozuje efekt pohybu běžců. Také se věnoval kolektivnímu sportům, a to konkrétně rugby svým obrazem Mužstvo z Cardiffu (1912-1913) a fotbalu prostřednictvím díla Kopaná (1917).⁸⁶ Kubismu patří prvenství v oblasti ztvárnění určité sportovní události prostřednictvím moderního výtvarného umění. Konkrétně se jedná o obraz Jeana Metzingera s názvem Na cyklistickém závodě (viz Přílohy I., obr. 39). Autor zde zachycuje velmi známý závod Paříž – Roubaix, přezdívaný také jako Královna klasik a vítěze tohoto závodu z roku 1912.⁸⁷ Dalším autorem období kubismu je Fernand Léger, jenž je znám mohutností tvarů, kresebnou linií a nevšedním využíváním barev. To dokazují i jeho díla Potápěči (1944) nebo díla věnující se cyklistice (viz Přílohy I., obr. 40). V oblasti sochařství vytvořil v kubistickém duchu Raymond Duchamp – Villion sochu obnaženého těla s názvem Atlet (1910) (viz Přílohy I., obr. 41).⁸⁸

Z českých autorů se svými díly mezi kubisty řadí Josef Čapek. Mezi jeho obrazy patří Sportovec s červenou hvězdou (Zápasník) a Boxmač (viz Přílohy I., obr. 42), které byly vytvořeny roku 1915. Čapek se dále sportu věnuje, avšak ne pod vlivem kubismu, ilustracemi knihy Klapzubova jedenáctka spisovatele Eduarda Basse.⁸⁹

Dadaismus je spojen s Marcelem Duchampem, který vytvořil dílo Kolo bicyklu (viz Přílohy I., obr. 43). Tento směr byl živnou půdou pro vznik směrů, které lze označit jako imaginativní.⁹⁰ Jedním z nich je surrealismus, jehož známým představitelem je španělský umělec Salvador Dalí. Ten ve svém obraze Uranová a atomová idyla (1945) poukazuje i na společenské dění ve světě. Zobrazuje odpalujícího

---

⁸⁶[Srov.] tamtéž, s. 130-132.

⁸⁷ [Srov.] ŠVÁCHA, Rostislav, Andrea STECKEROVÁ, Tomáš WINTER, et al. *StArt: sport jako symbol ve výtvarném umění*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ústavem dějin umění AV ČR, 2016. s. 276.

⁸⁸ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s.132-133.

⁸⁹ [Srov.] ŠVÁCHA, Rostislav, Andrea STECKEROVÁ, Tomáš WINTER, et al. *StArt: sport jako symbol ve výtvarném umění*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ústavem dějin umění AV ČR, 2016. s. 158-159.

⁹⁰ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s.135.

baseballistu, jehož pálené míče symbolizují výbuchy a bomby, které se v té době pustošily Hirošimu.⁹¹ Švácha a kol. uvádějí: „Baseballista se zde rovná prezidentu USA, který může být tím posledním a jediným spouštěčem (odpalovačem) nukleárního výbuchu.“⁹² Dalším jeho dílem jsou Hrůzy sportu, kde se (1929) jedná o souboj rugbyistů, kteří jsou obklopeni fantaskními objekty (viz Přílohy I., obr. 44). Z českých umělců je s tímto směrem moderního umění spjat Karel Teige, který je autorem koláží se sportovním motivem, kde je často dominantním prvkem ženský akt.⁹³

Jedna z výtvarných lekcí projektové části je inspirována díly Andyho Warhola, který je jedním z nejslavnějších představitelů uměleckého směru s názvem pop art a zároveň patří do skupiny nejvýraznějších umělců 20. století. Proslavil se mimo jiné hlavně také sítotiskem. Mezi jeho nejznámější díla patří například Campbellova polévka či portréty neméně slavné herečky Marilyn Monroe.⁹⁴ I sám Warhol se věnoval sportovní tematice ve svých dílech, ačkoliv díla nejsou tolik známá jako ta výše zmíněná.

V 70. letech konkrétně mezi roky 1977 a 1979 vytvořil Warhol sérii deseti portrétů slavných sportovních ikon zvětšených pomocí techniky sítotisku, v anglickém originále nazývána jako Athletes series. Na portrétech se objevuje například slavný boxer Muhamed Ali (viz Přílohy I., obr. 45), krasobruslařka Dorothy Hamill či brazilská ikona fotbalového světa Pelé.⁹⁵ Ve Warholově tvorbě se objevuje ještě několik děl věnujících se sportovnímu námětu, a to konkrétně jednomu ze sportů – baseballu. Jedním z děl je obraz s názvem Baseball (viz Přílohy I., obr. 46), na kterém je zachycen a opětovně zobrazen záběr odpalu baseballového hráče. V roce 2015 se uskutečnila výstava věnována Warholovým dílům týkajících se sportovní tematiky, a to konkrétně baseballu.⁹⁶ Mezi další autory děl pop artu věnující se

---

⁹¹ [Srov.] ŠVÁCHA, Rostislav, Andrea STECKEROVÁ, Tomáš WINTER, et al. *StArt: sport jako symbol ve výtvarném umění*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ústavem dějin umění AV ČR, 2016. s. 288.

⁹² Tamtéž, s. 288.

⁹³ [Srov.] tamtéž, s. 177

⁹⁴ [Srov.] *Umění: velký obrazový průvodce*. Praha: Knižní klub, 2010. s. 542.

⁹⁵ [Srov.] Armstrong, Annie. Andy Warhol's Portraits of Athletes to Hit the Bloc kat Christie's This November. *ARTnews* [online]. 2019 [cit. 2020- 3- 15]. Dostupné z: <https://www.artnews.com/art-news/market/andy-warhol-athletes-christies-13228/>

⁹⁶[Srov.] ŠVÁCHA, Rostislav, Andrea STECKEROVÁ, Tomáš WINTER, et al. *StArt: sport jako symbol ve výtvarném umění*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ústavem dějin umění AV ČR, 2016. s. 285.

motivům sportu patří Robert Rauschenberg a Richard Hamilton, oba dva využívali techniku koláže (viz Přílohy I., obr. 47).⁹⁷

V realistické tvorbě se začali inspirací stávat konkrétní sportovci. Často jimi byli známí boxeři, či běžec Nurmi. Toho zpodobnila německá sochařka Renée Sintenisová či fin Wäinö Aaltonen (viz Přílohy I., obr. 48). Realistické prvky v tvorbě umělců podpořilo pořádání uměleckých soutěží v rámci olympijských her, které přiblíží další podkapitola tohoto textu.⁹⁸

Za zmínku jistě stojí i autoři, kteří tvořili pod vlivem socialistického realismu, jejichž díla samozřejmě měla být tvořena v budovatelském duchu. Mezi tyto umělce patří Alexandr Rodčenko, který byl i vynikajícím fotografem či Aleksandr Aleksandrovich Deyneka tvořící plátna velkých rozměrů, která zaujmou svým značným smyslem pro pohyb atletů (viz Přílohy I., obr. 49)⁹⁹

V západních zemích se autoři soustředili na přesné a věrné vyjádření pohybu, a tak vytvořili nový typ realismu tzv. fotografický realismus či hyperrealismus. Mnohdy je tak těžké odlišit malbu od fotografie či sochu od reálné postavy. Důkazem toho jsou obraz Bruslaře (1964) od Alexe Colvilleho (viz Přílohy I., obr. 50) či sádrové figury Duanea Hansona s názvem Fotbalisté (1969) (viz Přílohy I., obr. 51).¹⁰⁰

V duchu realismu tvoří český umělec Miloš Jiránek, sám byl příznivcem fotbalového klubu S. K. Slavia, což je patrné i z jeho děl, ve kterých se kopané věnuje (viz Přílohy I., obr. 52). Dalším umělcem oslavující fotbalovou Slavii ve svých obrazech je František Xaver Naske.¹⁰¹ Nejvíce děl se sportovní tematikou u nás v této době ztvárnil Kamil Lhoták. Jeho obrazy prostupují sporty jako je cyklistika, mototurismus, lety balónem či tenis (viz Přílohy I., obr. 53). Milan Med se zabývá studiem gymnastiky a jejich složitých poloh a pohybů.¹⁰² Jiří Načeradský se inspiroval sportovními fotografiemi, které ho podnítily zobrazovat sportovce realisticky avšak rozostřeně. Mezi jeho známé obrazy patří díla Běžci

---

⁹⁷ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s.141.

⁹⁸ [Srov.] tamtéž, s. 161-163.

⁹⁹ [Srov.] tamtéž, s. 166-167.

¹⁰⁰ [Srov.] tamtéž, s. 179.

¹⁰¹ [Srov.] VOLF, Petr. *Sportovní epopěj: Michael Rittstein: příběh zrodu dvaceti sedmi olympijských obrazů*. Praha: KANT, 2015. s. 61-63.

¹⁰² [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). s.188-189.

a Běžec K. (oba 1967).¹⁰³ Ve stejném duchu namaloval obraz *Cyklisti* (viz Přílohy I., obr. 54).¹⁰⁴ Mezi sochaři svou tvorbou sportovních soch značně přispěli Zdeněk Němeček a Jakub Obrovský. Druhého zmíněného se tento text dotkne v další části této kapitoly. J. Němeček ztvárnil prostřednictvím svých soch nespočet sportovních disciplín, avšak vždy mu šlo o to, aby u nich docílil dojmu pohybu (viz Přílohy I, obr. 55).¹⁰⁵ Ve své tvorbě se věnoval i konkrétním sportovcům. V roce 1984 vytvořil bronzovou sochu slavného českého fotbalisty Antonína Panenky.¹⁰⁶

2.7 Odras novodobých olympijských her v umění

Na začátku této kapitoly již bylo zmíněno, jak velmi pozitivní dopad měl vznik starověkých olympijských her na tvorbu děl se sportovním námětem. Na sklonku 19. století při vzniku novodobých olympijských her tomu nebylo jinak.

Znovu oživit myšlenku o olympijském sportu se podařilo až baronu Pierrovi de Coubertinovi. Svou ideu vyslovil v rámci kongresu věnující se obnově her v roce 1894, na kterém mimo jiné vznikl i Mezinárodní olympijský výbor.¹⁰⁷ Coubertin měl o hrách jasnou představu, kterou popsal Zdeněk Škoda následovně. „Hry měly být víc než pouhý sport a tělesná aktivita, měly být „harmonii kultury a výchovy“. Pro Coubertina olympijské hry přesahovaly pouhé fyzické úsilí, měly mimo jiné

---

¹⁰³ [Srov.] ŠVÁCHA, Rostislav, Andrea STECKEROVÁ, Tomáš WINTER, et al. *StArt: sport jako symbol ve výtvarném umění*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ústavem dějin umění AV ČR, 2016. s. 294

¹⁰⁴ [Srov.] VOLF, Petr. *Sport je umění: sportovní tematika v českém výtvarném umění 20. a 21. století = Sport is art: sports themes in Czech art of the 20th and 21st centuries*. Přeložil Elizabeth WALSH-SPÁČILOVÁ. Praha: KANT, 2015. s. 113.

¹⁰⁵ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia)., s. 191-192.

¹⁰⁶ [Srov.] VOLF, Petr. *Sport je umění: sportovní tematika v českém výtvarném umění 20. a 21. století = Sport is art: sports themes in Czech art of the 20th and 21st centuries*. Přeložil Elizabeth WALSH-SPÁČILOVÁ. Praha: KANT, 2015. s.490.

¹⁰⁷ [Srov.] JANSÁ, Petr a Josef DOVALIL. *Sportovní příprava: vybrané teoretické obory, stručné dějiny tělesné výchovy a sportu, základy pedagogiky a psychologie sportu, fyziologie sportu, sportovní trénink, sport zdravotně postižených, sport a doping, úrazy ve sportu a první pomoc, základy sportovní regenerace a rehabilitace, sportovní management*. Praha: Q-art, 2007. s. 22.

také demonstrovat spojení umění a sportu. Umění (duše) a sport (tělo) nejsou v protikladu, ale naopak vytvářejí jeden celek, tvrdil.¹⁰⁸

V roce 1896 proběhly první novodobé letní olympijské hry v řeckých Aténách. Samotné hry jsou považovány za vrcholnou událost, která ve sportu může nastat. Jak už bylo zmíněno dříve v této práci, starověké olympijské hry zakázal císař Theodosius, avšak olympijská myšlenka, kterou v sobě nesly, nezmizela. V průběhu 18. a 19. století se pokoušely některé státy myšlenku her obnovit. Jednalo se například o Anglii, Švédsko, Německo i samotné Řecko, ale jejich pokusy nebyly nikdy zcela úspěšné.¹⁰⁹ Novodobé olympijské hry přinesly mnoho změn jak v samotném sportu, ale také ovlivnily celou společnost. Staly se pohnutkou ke zrodu národních sdružení. O sport se začala zajímat i věda, která svými výzkumy měla ulehčovat jeho provozování. Předně se však OH stávají nejdůležitější a neznámější sportovní událostí, která v sobě obsahuje společensko-kulturní charakter, který dokáže stmelit svět.¹¹⁰

Coubertin tuto svou myšlenku mínil opravdu vážně, a tak začaly být na olympijských hrách pořádány vedle sportovních soutěží i umělecké. V časovém pásmu od roku 1912 do roku 1948 mohli mezi sebou soupeřit umělci v tzv. „Pentatlonu múz“ neboli „Uměleckém pětiboji“. Soutěž byla vypisována v kulturních odvětvích architektury, malířství, sochařství, literatury a hudby. Díla z jednotlivých oblastí kultury musela splňovat několik podmínek. Nejdůležitější z nich byla ta, že pro vznik díla byl inspirací sport. Také dílo nesmělo být už dříve uveřejněno jinde.¹¹¹

Těchto soutěží se v průběhu let účastnilo více než dvacet českých umělců. Vůbec prvním českým uměleckým účastníkem, a to hned na prvních novodobých olympijských hrách, byl nejspíše Otakar Španiel. S jakým dílem soutěžil, však není uvedeno. Jisté je, že v rámci 11. her usiloval o medaile s dílem Putovní cena ČSOV. Dnes toto Španielovo dílo, avšak pod jiným názvem (Cena Jiřího Stanislava

---

¹⁰⁸ *Sport a umění: seminář Akademické sekce České olympijské akademie pořádaný ve dnech 18.-20. září 2015 ve Vizovicích*. Praha: Český olympijský výbor, 2016. Olympijská knihovnička (Český olympijský výbor). s. 9.

¹⁰⁹ [Srov.] JANSKA, Petr a Josef DOVALIL. *Sportovní příprava: vybrané teoretické obory, stručné dějiny tělesné výchovy a sportu, základy pedagogiky a psychologie sportu, fyziologie sportu, sportovní trénink, sport zdravotně postižených, sport a doping, úrazy ve sportu a první pomoc, základy sportovní regenerace a rehabilitace, sportovní management*. Praha: Q-art, 2007. s. 22.

¹¹⁰ [Srov.] GREXA, Ján a Milena STRACHOVÁ. *Dějiny sportu: přehled světových a českých dějin tělesné výchovy a sportu*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. s.97.

¹¹¹ [Srov.] *Sport a umění: seminář Akademické sekce České olympijské akademie pořádaný ve dnech 18.-20. září 2015 ve Vizovicích*. Praha: Český olympijský výbor, 2016. Olympijská knihovnička (Český olympijský výbor). s. 9.

Guth Jarkovského), předává Český olympijský výbor sportovcům s vynikajícími výsledky. Nejúspěšnějším umělcem a medailistou se v rámci her stal již dříve zmíněný Jakub Obrovský. Za svou sochu s názvem Odysseus (viz Přílohy I., obr. 56) získal bronzovou medaili na hrách, které se konaly v Los Angeles v roce 1932.¹¹² Ze světových řad výtvarných umělců na hrách získala třetí místo již zmíněná německá sochařka Renée Sintenisová, bronz taktéž získal za své návrhy plakátů polský umělec Wladyslaw Skoczylas.¹¹³ Za výjimečné lze považovat dva muže, jejichž mimořádnost spočívá v množství disciplín, kterých se v rámci her účastnili. Oba se proslavili jak na poli sportovních, tak i uměleckých klání. Plavec maďarského původu Alfréd Hajós získal dvě zlaté medaile ve sportovním odvětví a stříbrnou za jeho návrh stadionu. Američan Walter W. Winans získal stříbrnou medaili ve sportovní střelbě a první místo v oblasti sochařství.¹¹⁴

Jak už bylo výše uvedeno, umělecké soutěže probíhaly v rámci her do roku 1948. Poté v následujících letech přišly mnohé pokusy, které se snažily soutěže obnovit, avšak všechny byly neúspěšné. Útěchou se tedy stalo alespoň pořádání výstav v rámci olympijských her. Od olympijských her v Melbourne (1956) zavedla Olympijská charta mezi své požadavky pro země, které pořádají olympijské hry, tzv. „festival umění“. Jeho posláním mělo být zapojení různých kulturních akcí, které se pojily k samotným olympijským hrám. Tímto krokem chtěli zachovat přátelské vztahy mezi samotnými sportovci i diváky. Byli se velmi dobře vědomi, že pro hry a jejich samotné udržení a popularnost jsou nepostradatelní jak ti, kteří oslavují sport aktivně tak i pasivně.¹¹⁵

S olympijskými hrami je taktéž neodmyslitelně spjata architektura. Od počátku novodobých olympijských her bylo vytvořeno několik desítek olympijských komplexů. Mezi ikonické budovy lze zařadit velmi známé olympijské stadiony v Mnichově (viz Přílohy I., obr. 57) či Montrealu (viz Přílohy I., obr. 58). Na prvním jmenovaném se podílel německý architekt Frei Otto, druhý je dílem francouzského architekta Rogera Tailliberta. Pro olympijské hry v Londýně navrhl

---

¹¹² [Srov.] tamtéž, s. 15.

¹¹³ [Srov.] HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia), s.164.

¹¹⁴ [Srov.] VOLF, Petr. *Sportovní epopej: Michael Rittstein: příběh zrodu dvaceti sedmi olympijských obrazů*. Praha: KANT, 2015. s. 73.

¹¹⁵ [Srov.] *Sport a umění: seminář Akademické sekce České olympijské akademie pořádaný ve dnech 18.-20. září 2015 ve Vizovicích*. Praha: Český olympijský výbor, 2016. Olympijská knihovnička (Český olympijský výbor). s. 13.

Centrum vodních sportů (London Aquatics Centre) (viz Přílohy I., obr. 59) držitel Pritzkerovy ceny za architekturu Zaha Hadid.¹¹⁶

S olympijskými hrami je neodmyslitelně spojen také jejich symbol. Ten „je vytvářen pěti vzájemně propletenými kruhy (zleva doprava nahoře modrý, černý a červený, žlutý a zelený dole).“¹¹⁷ Jejich symbolikou je svět, který spojuje olympijská myšlenka. Těchto pět kruhů také zdobí olympijskou vlajku (viz Přílohy I., obr. 60). Autorem návrhu symbolu a vlajky je sám P. de Coubertin.¹¹⁸

Osobu barona Coubertina lze tedy historicky považovat za velmi důležitou osobu, která na přelomu 19. a 20. století svými činy nejen posunula sport té doby do jiných dimenzí, ale opravdu ve velké míře svými myšlenkami a jejich prosazením podpořila tvorbu děl se sportovní tematikou. Jistým způsobem lze říct, že skrze novodobé olympijské hry se po věhlasné éře antiky opět podařilo nahlížet na sport a umění jako na rovnocenné partnery, kteří spolu mohou fungovat ve vzájemném uznání a respektu a podporovat společný úsilím kulturní vyžití člověka.

2.8 Sportovní náměty v současném českém umění

Jedním ze současných českých umělců je Ondřej Kohout, jehož díla jsou inspirována mnohými sportovními disciplínami. Mezi jeho díla patří kupříkladu Skokan na lyžích s rýmou (2013).¹¹⁹ Rozsáhlou a zároveň zvláštní, někdy až bizarně působící tvorbou je ta, kterou vytvořil Martin Velíšek. Jeho cyklus Lyžaři (1996) zobrazuje postavy na lyžích při činnostech, které rozhodně nejsou na lyžích běžné. Malíř sám zmiňuje, že samotná sportovní činnost není hlavním tématem jeho děl. Keramička Iveta Pilařová prostřednictvím své série Sláva, už je sních (2004) zachycuje bezprostřední radost při různých zimních disciplínách. Nadšení

---

¹¹⁶ [Srov.] JETT, Megan. Infographic: Iconic Olympic Buildings. *ArchDaily*. [online]. 2012. [cit. 05-02-2020]. Dostupné z: https://www.archdaily.com/252061/infographic-iconic-olympic-buildings-2?ad_source=search&ad_medium=search_result_articles

¹¹⁷ DOVALIL, Josef. *Olympismus*. Praha: Olympia, 2004. s. 34.

¹¹⁸ [Srov.] tamtéž, s.34.

¹¹⁹ [Srov.] VOLF, Petr. *Sport je umění: sportovní tematika v českém výtvarném umění 20. a 21. století = Sport is art: sports themes in Czech art of the 20th and 21st centuries*. Přeložil Elizabeth WALSH-SPÁČILOVÁ. Praha: KANT, 2015. s. 366-367.

vyjadřuje tím, že každá z vyrobených figurek má podobiznu rozesmátého obličejě samotné autorky (viz Přílohy I., obr. 61). Celý cyklus má ale hlubší podtext. Autorka kvůli nemoci, kterou sama trpí, tyto sportovní aktivity vykonávat nemůže, a tak si sporty „zkouší“ prostřednictvím svého díla.¹²⁰

Mezi současná umělecká díla v oblasti sochařství patří bronzová socha běžce Emila Zátopka, kterou v roce 2014 zhotovil Radim Hanke. Ta je umístěna na Stadionu mládeže ve Zlíně, odkud sám Zátopek pocházel. Hanke se snažil na soše zachytit vše, co bylo pro Zátopka tak specifické.¹²¹ Konkrétně to, jakým způsobem projevoval emoce při samotném běhu. Švácha a spol toto popisují následovně: „kroutil se, dělal místy strašné grimasy, neskrýval bolest a zápas sám se sebou, napínal výdrž a přemáhal poslední zbytky sil“.¹²² Sám Zátopek si svého strhaného výrazu byl vědom a okomentoval ho následovně: „To víte, není to gymnastika nebo krasobruslení“.¹²³ Jedná se o sochu vytvořenou Jaroslavem Brožem, která vznikla na přání Olympijského muzea v Lausanne (2002) (viz Přílohy I., obr. 62). Důvodem proč podobné Zátopkovy sochy nevznikaly již dříve, bylo osobní přesvědčení samotného E. Zátopka. Neuznával totiž různé pocty své osobě. Rozdílnost v zobrazení Brože a Hankeho je značná, a to hlavně v expresi samotného běžce. Brožova socha z toho pohledu postrádá Zátopkovu typickou emočnost, která již byla popisována výše. Naopak Hanke se snažil na soše zachytit vše, co bylo pro Zátopka tak specifické.¹²⁴

I v současné době lze nalézt v rámci olympijských her vědomé propojování umění a sportu. Velkou zásluhou se na tom podílí Český olympijský výbor. Jedním z příkladů je design sportovního oblečení, ve kterých náš stát reprezentovali sportovci na olympijských hrách v Londýně (2012) a Soči (2014). Pro obě olympiády se staly inspirací díla secesních českých umělců již dříve zmiňovaných. Na hrách v Londýně se výprava objevila v oděvu inspirovaným obrazem Františka Kupky s názvem Dvoubarevná fuga (1912) (viz Přílohy I., obr. 63), pro olympiádu v Soči se motivem stala první československá známka (viz Přílohy I., obr. 64),

---

¹²⁰ [Srov] tamtéž, s.345-347.

¹²¹ [Srov.] tamtéž, s. 469.

¹²² ŠVÁCHA, Rostislav, Andrea STECKEROVÁ, Tomáš WINTER, et al. *StArt: sport jako symbol ve výtvarném umění*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ústavem dějin umění AV ČR, 2016. s.298

¹²³ Zátopek – běžecká legenda. *Česká televize* [online]. 2010, 21.11.2010 [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://sport.ceskatelevize.cz/clanek/atletika/zatopek-bezecka-legendy/5bdf87d20d663b6fe80666b1>

¹²⁴ [Srov.] VOLF, Petr. *Sport je umění: sportovní tematika v českém výtvarném umění 20. a 21. století = Sport is art: sports themes in Czech art of the 20th and 21st centuries*. Přeložil Elizabeth WALSH-SPÁČILOVÁ. Praha: KANT, 2015. s. 469.

kteřou navrhl výtvarný umělec Alfons Mucha. Autorem obou námětů byl akademický malíř Milan Jaroš.¹²⁵

Výše zmíněné olympijské hry v Londýně jsou provázány ještě s dalším z českých umělců a jeho tvorbou. Konkrétně se jedná o cyklus 27 obrazů, které vznikaly pod rukama umělce Michaela Rittsteina (viz Přílohy I., Obr. 65). On sám je vášnivým sportovcem, který se v dětství a následně při svých studiích věnoval sportu na výkonnostní úrovni, a to konkrétně plavání. Michael Rittstein byl požádán Českým olympijským výborem, aby vytvořil obrazy k události třicátých olympijských her, konajících se v Londýně. Jeho úkolem bylo vystihnout všechny sportovní disciplíny, ve kterých je možno na olympiádě soutěžit. Český olympijský výbor měl s Rittsteinovými obrazy vyšší záměr. Ty se měly stát následně součástí výzdoby olympijského domu v Londýně.¹²⁶ V celém cyklu obrazů lze vidět ty, kterým dominuje pouze jedna sportovní disciplína, ale i ty na kterých dochází k jejich prolínání. Co se týče jejich kompozice, nabízí rozličnou podívanou. Do obrazů se autor snažil vnést i emoce, které sám vrcholový sport přináší. V obrazech se tak promítají stavy velkého napětí, ale i naprostého klidu. Avšak v dílech nechybí ani určitá komická nadsázka, která je pro M. Rittsteina typická.¹²⁷ Celý cyklus dostal název Sportovní epepej a je pokládán mezi výtvarnou tvorbou zabývající se sportovní tematikou za jedno z nejdůležitějších výtvarných děl své doby.¹²⁸

V rámci dalších olympijských her v Rio de Janiero v roce 2016 byla v Centru současného umění DOX pořádána výstava s názvem „Sportu zdar!“. Součástí výstavy byla díla celkem 60 českých umělců, která byla vytvořena od roku 1945 až do současnosti. Včetně zmíněné Sportovní epepeje Michaela Rittsteina a dalších umělců, o kterých se tato a předcházející podkapitola zmínila. Celá výstava vznikla pod záštitou Českého olympijského výboru a inspirací jí byla kniha samotného kurátora výstavy Petra Volfa s názvem *Sport je umění*.¹²⁹

---

¹²⁵ [Srov.] *Sport a umění: seminář Akademické sekce České olympijské akademie pořádaný ve dnech 18.-20. září 2015 ve Vizovicích*. Praha: Český olympijský výbor, 2016. Olympijská knihovnička (Český olympijský výbor). s. 118.

¹²⁶ [Srov.] VOLF, Petr. *Sportovní epepej: Michael Rittstein: příběh zrodu dvaceti sedmi olympijských obrazů*. Praha: KANT, 2015.s. 11-13.

¹²⁷ [Srov.] tamtéž, s.37.

¹²⁸ [Srov.] tamtéž, s. 71.

¹²⁹ [Srov.] *Sportu zdar*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.dox.cz/program/sportu-zdar>

Závěrem této kapitoly lze říci, že četnost sportu v pozici uměleckého námětu neměla vždy v historii zcela pevné místo. Lze však vyzorovat, ve kterých historických érách námětu sportu v umění patřilo více pozornosti. Jedná se především o ty epochy, kdy se sport těšil svému zájmu mezi lidmi, kdy sama pohybová aktivita byla ve společnosti považována za hodnotnou součást kultury a byla jí oslavována. Je nutné uvažovat i o obdobích, jimž byl například středověk, která nebyla příliš nakloněna samotnému sportu, a tudíž ani jeho námětu v umění. Avšak i tato období ve výsledku napomohla k utváření společné historie výtvarného umění a sportu, tak jak ji známe dnes.

3 Téma sport ve výtvarné výchově

Poslední kapitola teoretické části této práce se zaměří na analýzu možností uplatnění dané problematiky sportu ve vyučovacích hodinách výtvarné výchovy. Zmíní se o fázi psychologického vývoje žáka v období mladšího školního věku, která ovlivňuje žákův výtvarný projev. Porovná vhodnost zařazení tématu sport v rámci výtvarné výchovy s obsahy výchovně-vzdělávacích kurikulárních dokumentů, s didaktikou výtvarné výchovy a s metodikou výtvarně projektového vyučování, které bude následně využito v rámci projektové části této práce. Představí mezipředmětové vztahy, které lze aplikovat mezi vzdělávacími oblastmi. Konkrétněji bude zkoumat vhodnost námětu sport ve výtvarné výchově na nižším stupni základní školy prostřednictvím námětových příruček a *Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy*. Volbu námětu přezkoumá z mnoha úhlů a také nabídne pohled na jeho uplatnění v současné běžné školní praxi.

Zcela zásadním prvkem při volbě jakéhokoliv tématu a následně námětu ve výtvarné výchově je posouzení aktuální vývojové fáze jedince, tedy úroveň jeho momentálních schopností a dovedností, které zásadně ovlivňují nejen žákův výtvarný projev. Žák prvního stupně základní školy se nachází v období mladšího školního věku. Toto období trvá přibližně od 6-7 let do 11-12 let. Někdy je toto období nazýváno jako období střízlivého realismu. Josef Langmeier a Dana Krejčířová ho popisují jako stádium, ve kterém má dítě touhu poznávat a chápat okolní svět takový, jaký skutečně je. Právě tento rys se uplatňuje i v jeho výtvarné tvorbě.¹³⁰ Ze samotné vývojové charakteristiky dítěte tak vyplývá, že téma sportu se jeví jako velice vhodné v rámci výtvarné výchovy. Pro dítě tvoří součást jeho běžného světa sport prostřednictvím pohybové aktivity již od předškolního věku. Pro žáka se nejedná o abstraktní pojem, ale ve většině případů s ním má bohaté zkušenosti. Tudíž je to téma, které je mu zároveň známé a nabízí se zde mnoho možností, jak jej poznat více do hloubky.

---

¹³⁰ [Srov.] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. Psyché (Grada). s. 115.

3.1 Sport z pohledu výtvarných příruček a kurikulárních dokumentů

Při stavbě samotné výtvarné lekce musí učitel prokázat své profesní znalosti v mnoha oblastech. Vhodně zvolené téma je jednou z elementárních částí při tvorbě výtvarných lekcí. Při výběru tématu by měl učitel přemýšlet, zda je ho možno zkoumat a uchopit z vícero úhlů pohledu. Čím více takových úhlů daná problematika nabízí, tím nosnějším může téma vzhledem k výuce být. Tyto úhly pak do výuky vnáší v podobě určitých námětů sám pedagog. Námět samotný pak dále ovlivňuje žák vnesením motivů, které jsou mu vlastní a do kterých se promítají jeho zážitky, vzpomínky či představy.¹³¹ Dle Věry Roeselové totiž je pak samotný námět lekce důležitým procesem, který napomáhá formovat a rozvíjet samotného žáka, jelikož: „ Aktivním uchopením a prožíváním námětu se tak blíží k poznávání sebe sama i životního prostředí, ve kterém se pohybuje, a jeho pomocí vyjadřuje vlastní pohled na svět.“¹³² S každým námětem se pojí výtvarný problém, který je jeho nedílnou součástí. Definováním a vymezením výtvarného problému si učitel sám pro sebe stanoví kritéria. Mezi něž mohou patřit prostředky výtvarného jazyka jako například vztah k linii, barvě, prostoru a další. Vhodnou motivací by měli žáci k odhalení problému dospět sami bez další učitelovi pomoci.¹³³

Při naplnění výše uvedených pojmů může lekce žákovi přinést i další benefity a mezi ně může patřit kupříkladu osvojení si nové výtvarné techniky, poznávání historie skrze umělecká díla či rozvoj v oblasti myšlení. Nejvíce ceněná je však oblast duševního obohacení prostřednictvím konceptů a prekonceptů. Ty lze chápat jako na první pohled neviditelné součásti tématu, které pomáhají odkrývat a projevit žákovy osobní pocity vzhledem k tématu.¹³⁴ Velmi důležitá je taktéž oblast motivace, ta by neměla vykazovat určitou monotónnost a měla by reagovat na samotnou náplň hodiny. Někdy se tak vhodnější motivací může stát příběh, jindy probuzení vlastních zážitků nebo vzpomínek či přímé působení na smysly dítěte.¹³⁵

---

¹³¹ [Srov.] ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003. Texty pro distanční studium., s. 18.

¹³² ROESELVÁ, Věra. *Námět ve výtvarné výchově*. Upr. vyd. Praha: Sarah, 2000. s. 13.

¹³³ ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003. Texty pro distanční studium. s.19.

¹³⁴ [Srov.] tamtéž, s.18-19.

¹³⁵ [Srov.] tamtéž, s.17.

Z didaktického hlediska je nutností učitele znát a správně volit také vhodné činnosti v rámci výtvarné výchovy. Ty lze rozdělit do tří základních bloků. V rámci těchto bloků je možné uplatnit široké spektrum médií. Vzhledem k tématu a následně námětu sportu lze využít z plošně výtvarných aktivit kresbu, malbu, fotografii či koláž. Z tvorby trojrozměrné lze realizovat modelování nebo prostorovou tvorbu. V bloku intermediální akce se vhodně jeví kupříkladu animace výtvarného díla či instalace. Výše zmíněné činnosti mohou být v rámci hodin výtvarné výchovy realizovány prostřednictvím výtvarného vyjadřování imaginace, výtvarné experimentace či výtvarného studia skutečnosti.¹³⁶

Vhodnost tématu sportu a námětů s ním spojených je potřeba zvážit a stanovit z hlediska platných kurikulárních dokumentů. V současnosti jím je Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Některé jeho principy podrobněji zmíní tato část podkapitoly. Mezi ně patří vymezení vzdělávací oblasti na vzdělávací obory, v nichž je obsažen obsah učiva a také výstupů, kterých by měl žák v rámci dané oblasti dosáhnout. Dále jsou to klíčové kompetence, které by měly být rozvíjeny prostřednictvím vzdělávacího procesu. Tento kurikulární dokument zároveň podporuje celistvý přístup v uskutečnění vzdělávacího obsahu.¹³⁷ Ten by měl být zohledněn i v rámci Školních vzdělávacích programů, na kterém společným úsilím pracují učitelé jednotlivých škol. Jejich snahou a cílem by mimo jiné mělo být propojení různých vzdělávacích oborů prostřednictvím témat, která se k tomu jeví jako vhodná, a tím usilovat o nadpředmětový přístup ke vzdělávání.¹³⁸ Z tohoto hlediska se téma sportu jeví jako zcela ideální, jelikož jeho aplikací v hodinách výtvarné výchovy se učitelé otevírá možnost výše zmíněného vztahu mezi předměty a tím tedy propojení vzdělávacích oblastí. V případě tématu sport se jedná o spojení oblastí Umění a kultury a Člověk a zdraví. V druhé zmíněné oblasti je sport nejen jako fyzická aktivita jedním z hlavních pilířů, které formují žáka.¹³⁹

Mezi zmíněnými vzdělávacími oblastmi lze nalézt vztahovost i z hlediska očekávaných výstupů. Při správné stimulaci žáka lze docílit jejich vzájemného naplňování. Jedním z očekávaných výstupů druhého období vzdělávací oblasti

---

¹³⁶ [Srov.] HOSMAN, Zdeněk. *Didaktický skicář: výtvarné činnosti ve výtvarné výchově*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. s. 17-18.

¹³⁷ [Srov.] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. © 2013–2020 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/41216/>. s. 6.

¹³⁸ [Srov.] tamtéž, s. 15.

¹³⁹ [Srov.] tamtéž. 92.

Člověk a zdraví ve vzdělávacím oboru tělesná výchova je schopnost, při které žák „jednoduše zhodnotí kvalitu pohybové činnosti spolužáka a reaguje na pokyny k vlastnímu provedení pohybové činnosti“¹⁴⁰ Jestliže učitel žáka vede k realizaci tohoto výstupu, napomáhá mu tím i k naplnění výstupů v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura v oboru výtvarné výchovy. Konkrétně se jedná o žakovu schopnost porovnávat prvky vizuálního zobrazení na základě vztahů, konkrétněji vztahů proporčních. Tohoto výstupu by měl žák dosáhnout v rámci druhého období oboru výtvarné výchovy na 1. stupni ZŠ. K jeho podpoře dochází, pokud je žák schopen si uvědomovat své tělo a své pohyby, a to samé dokáže aplikovat na okolí.¹⁴¹

Prostřednictvím výtvarných lekcí projektové části této práce se diplomantka pokusí o propojení více vzdělávacích oblastí. Konkrétně se bude jednat o čtyři vzdělávací oblasti – Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, Umění a kultura, Člověk a zdraví, Matematika a její aplikace a Informační a komunikační technologie.

V rámci oboru výtvarné výchovy by se dle RVP žák měl prostřednictvím tvůrčích činností rozvíjet v oblastech kognitivních i emocionálních psychologických procesů. Těmi jsou například vnímání, myšlení, představivost, prožívání či cítění. Tvůrčí činnosti jsou naplňovány skrze vizuálně obrazové prostředky, jako jsou díla současných i historicky významných umělců – sochařů, malířů, fotografů a dalších. Na základě experimentování, zapojením smyslů a užitím vlastních dosavadních zkušeností, žák v tvůrčích činnostech dosahuje nových prožitků a objevuje nepoznané.¹⁴²

Samotná realizace námětů spojených s tématem sportu v sobě nese důležité výchovné cíle a jistá uvědomění. O tom se více zmiňuje Věra Roeselová. Uvádí, že prostřednictvím námětu je možno sport zobrazit jako prostředek, díky kterému lze zdolat různé obtíže a který člověka vede k vytrvalosti. Umožní mu sportovní výkony vidět nejen jako chvíle slávy, ale jako komplex, který v určitých fázích vyžaduje značné úsilí překonání sebe sama a mnohdy člověka posune až za hranice jeho možností.¹⁴³ Roeselová sama taktéž uvádí ve své knize *Námět ve*

---

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 97.

¹⁴¹ [Srov] tamtéž, s. 88.

¹⁴² [Srov.] tamtéž, s. 83

¹⁴³ [Srov.] ROESELOVÁ, Věra. *Námět ve výtvarné výchově*. Upr. vyd. Praha: Sarah, 2000. s. 121.

výtvarné výchově struktury výtvarných lekcí, jejichž náměty jsou inspirovány sportem.

I současná školní praxe dokládá, že sport bývá častým námětem výtvarných lekcí na 1. stupni základních škol. Důkazem toho může být množství námětů, které lze najít na mnoha webových stránkách. V rámci jejich průzkumu je možno uvést, že oblíbeným a častým námětem se v rámci vyučovacích hodin výtvarné výchovy na 1. stupni ZŠ stávají především zimní sporty či fenomén olympijských her. Kupříkladu webové stránky *Vytvarnavychova.cz* poskytují pedagogům inspiraci, jak různými neotřelými technikami ztvárnit námět Bruslení.¹⁴⁴ *Metodický portál RVP* uvádí inspiraci k dlouhodobému projektu s tématem olympijských her, který zahrnuje propojení různých vyučovacích předmětů včetně výtvarné výchovy, kde v rámci projektu žáci vytvářejí olympijské vlajky, symboly a další.¹⁴⁵ Tématice sportovních námětů jsou nakloněny i školní výstupy v rámci předmětu výtvarná výchova samotných *Školních vzdělávacích programů*. Kupříkladu Základní škola Tomáše Garriguea Masaryka ve Vimperku žákovi školní výstupy 4.-5. ročníku definuje následovně: „seznamuje se s proporcermi lidského těla a obličeje, pokouší se o zachycení postavy v pohybu“. To žák uplatňuje různorodými technikami.¹⁴⁶

Pokud tedy zvážíme všechny výše uvedené faktory a vhodnost tématu sport v rámci hodin výtvarné výchovy, poté se z hlediska výtvarných příruček, kurikulárních dokumentů a samotných příkladů z e školní praxe, téma sportu jeví pro výtvarnou výchovu jako vhodné a nosné hned z několika hledisek. Učitelé téma sport poskytuje spoustu cest, kterými ho lze uchopit a blíže specifikovat či zaměřit tak, aby žáka posouvalo z hlediska psychologického. Zároveň nabízí širokou uplatnitelnost výtvarných činností, díky kterým žák může poznat nové techniky, které ho mohou rozvíjet v oblasti dovednostní.

---

¹⁴⁴ [Srov.] Zimní sporty. *Vytvarnavychova.cz* [online]. 2014 [cit. 2020-05-12]. Dostupné z: <http://vytvarena-vychova.cz/tag/zimni-sporty/>

¹⁴⁵ [Srov.] GARDOŇOVÁ, Lenka. Olympijské hry. *Metodický portál RVP*. [online]. 2010. [cit. 05-12-2020]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/8147/olympijske-hry.html/>

¹⁴⁶ [Srov.] Základní škola T. G. Masaryka Vimperk. *Školní vzdělávací program ZŠ T. G. Masaryka Vimperk* [online] 2016 [cit. 2020-05-12]. Dostupné z: <http://zstgmvimperk.cz/wp-content/uploads/2014/03/svp-a-dodatky-ZSTGM-Vimperk.pdf>.s. 128.

3.2 Výtvarně projektové vyučování

V rámci projektové části této práce bude využito projektové vyučování. Tento typ vyučování se snaží žákovu osobnost rozvíjet a zapojovat do výchovně-vzdělávacího procesu komplexně. Helena Grecmanová a Eva Urbanová toto blíže specifikují následovně: „Žák se tak účastní projektového vyučování jako celá osobnost „s hlavou, srdcem a rukama“.¹⁴⁷ Cílem je tedy žáka podnítit k mentální i fyzické činnosti, k vyjádření a rozvoji jeho názorů a ke zkvalitňování stávajících schopností a dovedností.¹⁴⁸ Projektové vyučování se v této práci uskuteční prostřednictvím principů výtvarné řady.

Plně funkční výtvarná řada je uplatnitelná nejen v rámci základních škol. Měla by tvořit soubor výtvarných prací, které se jsou na sebe navázány tak, aby společně utvářely komplex s určitou vypovídající hodnotou a výukovým cílem. Samotné řady prošly postupem času svým vývojem. Dříve byly používány za účelem posouvat žáka spíše v dovednostní sféře výtvarné výchovy. Avšak časem se více začaly objevovat i ty, které apelovaly na rozvoj výtvarného myšlení žáka. Co se týče rozsahu, bývají výtvarné řady kratšími celky a spadají do oblasti projektové výuky. Mezi ty déle trvající a obecně náročnější v této sféře výuky se řadí výtvarné projekty.

Existuje spousta pozitiv a výhod, která vedou učitele k zařazení výtvarné řady do výuky. Za jeden z velkých benefitů lze považovat samotnou délku trvání realizace řady. Ta se může pohybovat v rámci několika týdnů. Žákům tak poskytuje důležitý individuální časově delší prostor k uchycení a porozumění námětu, který vede k jeho úspěšné realizaci. Učiteli poskytuje příležitost komplexněji a podrobněji uchopit její námět. To lze považovat za velmi cennou část výuky, která v běžně probíhající vyučovací hodině může být z důvodu časové tísně být opomíjena.

Při samotném tvorbě výtvarné řady se častým prostředníkem k jejímu úspěšnému vystavění stávají emoce, smyslové prožitky či svým způsobem jakýsi neobyčejný obsah, které určitým způsobem celé řadě dávají nový rozměr, jenž formuje žáky

---

¹⁴⁷ GRECMANOVÁ, Helena a Eva URBANOVSKÁ. Pedagogika: Projektové vyučování a jeho význam v současné škole [online]. 1997, 1997 (1), 9 s. [cit. 2020-04-30]. Dostupné z : http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?attachment_id=2725&edmc=2725. s. 40.

¹⁴⁸ [Srov.] tamtéž, s. 40.

nejen z hlediska výtvarného.¹⁴⁹ Výše zmíněné smyslové prožitky mohou pomoci žákům snáze přijmout za své určité vědomosti či dovednosti.¹⁵⁰

Podoba výstavby řady může být různá, avšak tato práce se konkrétně inspirovala tou, kterou Roeselová popisuje následovně: „Tematická řada negraduje výtvarné či jiné otázky, ale hlouběji se zabývá samotným námětem. Krok za krokem zkoumá nějakou skutečnost nebo jev – sleduje podoby, příběhy, vlastnosti nebo otázky na které je zajímavé hledat odpovědi.“¹⁵¹ Při volbě její tematiky je také vhodné zvažovat zájmové zaměření samotných žáků třídy, ve které bude řada realizována. Čím blíže se bude přibližovat jejich zálibám, tím více upoutá jejich pozornost.¹⁵²

Celkově tedy projektové vyučování, v případě této práce tematická řada, přináší velmi mnoho pozitiv. To potvrzuje H. Hazuková: „Za klady projektů je pokládána jejich motivační síla, blízkost logice života, přirozenost, ...“.¹⁵³ Také uvádí již výše zmíněnou komplexnost rozvoje celé osobnosti a výhodu individualizace procesu výuky žáka. Samozřejmě má také své nástrahy. Na vyučující klade vysoké nároky z mnoha hledisek. Vyžaduje velmi dobré organizační a improvizální schopnosti a na místě je, aby učitel měl povědomí a dobré znalosti ve všech odvětvích, kterých se realizace projektového vyučování dotýká.¹⁵⁴

---

¹⁴⁹ [Srov.] ROESELVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, c1997. s. 30-31.

¹⁵⁰ [Srov.] GRECMANOVÁ, Helena a Eva URBANOVSKÁ. *Pedagogika: Projektové vyučování a jeho význam v současné škole* [online]. 1997, 1997 (1), 9 s. [cit. 2020-04-30]. Dostupné z : http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?attachment_id=2725&edmc=2725. s.41.

¹⁵¹ ROESELVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, c1997., str.31.

¹⁵² [Srov.] ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003. Texty pro distanční studium. s. 24.

¹⁵³ HAZUKOVÁ, Helena. *Nová pojetí výtvarné výchovy, plán a výtvarné projekty. Metodický portál RVP*. [online]. 2006. [cit. 04-29-2020]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/629/NOVA-POJETI-VYTVARNE-VYCHOVYPLAN-A-VYTVARNE-PROJEKTY.html/>

¹⁵⁴ [Srov.] tamtéž.

II. Projektová část

4 Tematická řada „Sport“

Projektovou částí této diplomové práce je výtvarná řada s názvem „Sport“. Řada navazuje na část teoretickou, využívá mnohé její poznatky a snaží se propojit dvě oblasti prostřednictvím výtvarné výchovy, a to svět umění a sportu. Cílem bude vytvoření výtvarné řady, která se může stát inspiračním zdrojem pro učitele a jejich plánování hodin výtvarné výchovy. Součástí příloh (viz Přílohy III.) budou obecné přípravy jednotlivých lekcí vhodné k využití v hodinách výtvarné výchovy na 1. stupni ZŠ.

4.1 Organizace a příprava výtvarné řady

Před samotnou realizací výtvarné řady bylo potřeba zvážit mnoho aspektů po stránce materiální a obsahové, které se podílejí na funkčnosti celé řady. V tomto ohledu bylo důležité uplatnit ji v plném rozsahu, a tím získat důležitou zpětnou vazbu, jejíž výsledky mohou přispět ke zkvalitnění při její budoucí realizaci v rámci výchovně-vzdělávacího procesu.

Pro zpracování tématu byli vybráni žáci třídy 5. A ze Základní školy Tomáše Garriguea Masaryka ve Vimperku. Tato škola a následně i třída byla zvolena cíleně, a to hned z několika důvodů. Škola má dlouholetou tradici takzvaných sportovních tříd, kde je žákům nabídnuto a umožněno věnovat se sportu na výkonnostní úrovni vzhledem k jejich věku. V rámci školní docházky mohou společně se svou třídou absolvovat všestranně sportovně zaměřené akce, pobyty a zároveň se celoročně připravují pod záštitou místních sportovních klubů. Avšak nejužší spolupráce je realizována se dvěma z nich. Prvním je sportovní klub věnující se běžeckému lyžování a biatlonu Fischer Ski klub Šumava a druhým je klub s názvem Snowriders zaměřující se snowboarding. Dalšími faktory, které ovlivnily výběr skupiny žáků, byly tyto dvě skutečnosti. Ve třídě 5. A působí diplomantka od září 2019 jako vyučující anglického jazyka a má se žáky této třídy již několika měsíční zkušenost. Ačkoliv práce se žáky v anglickém jazyce má jiná

specifika než v hodinách výtvarné výchovy, vyhodnotila faktor „znalosti“ žáků v tomto ohledu jako určitou výhodu. Dalším důležitým aspektem je zájem žáků o sport a široká rozmanitost jejich volnočasových sportovních aktivit– od hokeje přes tenis až po cyklistiku.

Pro tematickou řadu sport byly vyhrazeny vyučovací hodiny v časovém rozsahu přibližně 8 týdnů. V každé lekci proběhla motivace, seznámení s tématem, vysvětlení výtvarného úkolu, samotná realizace s následným zhodnocením a případnou instalací dokončených děl. Při přípravě jednotlivých lekcí bylo pracováno s možnostmi materiálního vybavení žáků a školy, byl zvažován výběr výtvarných činností a technik s přihlédnutím k věku žáka a jeho zájmu o sportovní aktivitu. V hodinách výtvarné výchovy bylo průměrně přítomno 18 žáků. Žáci pracovali jak samostatně, tak ve skupinách a celý projekt zakončili společným dílem. Díky vstřícnosti paní učitelky vyučující výtvarnou výchovu v této třídě Ivy Karasové mohly být přípravy v rámci této tematické řady realizovány v plném rozsahu a bez jakýchkoliv úprav. Jedna z lekcí se z velké části mohla uskutečnit díky jednomu z již výše zmíněných sportovních klubů, který věnoval již vyřazené běžecké lyže.

V celkem 7 částech projektu bylo mimo jiné cílem diplomantky seznámit žáky se sportem tak, jak ho neznají a probudit v nich zájem o sportu přemýšlet i jinak než jen jako o aktivitě, pomocí které je posilováno fyzické zdraví. Prostřednictvím představení historických období a uměleckých děl se sportovní tematikou bylo cílem dovést žáky k zamyšlení, jak byl „sport“ vnímán skrze výtvarné umění od dávných dob až do současnosti. Skrze umělecká díla byly žákům ukázány možnosti, jak výtvarná témata uchopili různí umělci. Vše vedlo k motivaci, inspiraci žáka a k rozvoji jeho výtvarných dovedností v rámci hodin výtvarné výchovy.

4.2 Realizace výtvarné řady

Následující podkapitoly budou obsahovat průběh realizace sedmi výtvarných lekcí, které jsou součástí výtvarné řady „Sport“.

4.2.1 Lekce první: Inspirace antickými vázami

Tato lekce byla zároveň úvodem do celé realizace výtvarné řady ve třídě 5. A. Žáci již byli informováni, že se jednomu tématu budou věnovat několik týdnů. Přestože téma pro ně bylo neznámou, atmosféra ve třídě byla velmi příjemná a plná očekávání. Na úvod celé řady byla žákům na interaktivní tabuli promítnuta mozaika, která sčítala nesčetně obrázků sportovních disciplín všech dob. Byla položena otázka, zda žáci ví, jakému tématu se budou v následujících měsících věnovat. To bylo uhodnuto velmi rychle a dle úsměvů žáků, lze soudit, že s výběrem tématu byli velice spokojeni.

Následně již tedy necelé dvě vyučovací hodiny byly věnovány první lekci, a to nejprve její motivaci. Žákům byla položena otázka, zda ví, v jakém století se lidé začali věnovat sportu a dalším úkolem bylo napsat časový odhad na malý papírek. Byli upozorněni, aby uvedli, jestli se jedná o století před naším letopočtem či našeho letopočtu. Následně byli vyzváni, aby se u tabule seřadili dle časové osy. Po malém chaosu se řazení ujali dva žáci. Poté bylo vyhodnoceno učitelem, kdo byl svým odhadem nejbližší. Prostřednictvím interaktivní tabule byla žákům ukázána díla, která vyobrazují „sportovce“ z dob před naším letopočtem. Ukázán byl lov a boj z období pravěku, antické vázy a sochy z dob starověkých olympijských her. Další snímek nabídl obrázek starověkých váz, na kterých jsou vyobrazeni starověcí sportovci a k porovnání obrázků dnešního sportovce. Žákům byla položena otázka, zda jsou schopni nalézt podobnosti a odlišnosti zobrazení postavy sportovce dnes a v dávných dobách. Poté učitel zahájil diskuzi na téma, jak by měl ideální sportovec vypadat. Žáci své odpovědi začali pomocí myšlenkové mapy zapisovat na tabuli (viz Přílohy III., obr. 1). K velkému překvapení vyučující žáci začali popisovat i vlastnosti sportovce, k jejichž charakteristice měla vést další otázka učitele. Poté bylo žákům oznámeno, že již viděné antické vázy se stanou inspirací pro tuto lekci. Slovo pohyb se stalo nosným tématem celé lekce.

Žákům byly rozdány postavy dvou variant vytištěny na oranžovém papíře. Každý měl možnost výběru, zda si vybere postavu z pohledu zepředu či z pohledu z boku. Obě postavy byly ve „statické“ poloze. Úkolem žáků bylo postavu nastříhat tak, aby ji mohli rozpohybovat. Vznikla diskuze o tom, v jakých částech své tělo ohýbáme. Následně se žáci pokoušeli sestavovat postavu v pohybu (viz Přílohy

III., obr. 2). Po nalezení pro ně vhodného řešení, nalepili svoji postavu na černý papír pomocí techniky koláže. Po dokončení práce se žáci znovu vrátili ke slovům na tabuli a z nich vybrali tři slova, která pro ně charakterizují nejdůležitější vlastnosti sportovce. Tato slova poté žáci napsali nad vytvořené postavy (viz Přílohy III., obr. 3).

Tato lekce byla zvolena záměrně, aby si žáci uvědomili pohyb těla. To se povedlo na výbornou. Někteří při rozpohybování využili i svou postavu a několikrát sami daný pohyb provedli a pozorovali na svém či spolužákově vyjádření pohybu, zda je jejich sestavení těla na papíře správné. Někteří žáci měli během lekce potřebu ujistovat se u vyučující o správnosti svého postupu, ačkoliv byli na začátku lekce upozorněni, že jakékoliv rozpohybování, které je realizovatelné v reálu je správné a neexistuje „návod“, podle kterého by měli postupovat. Žákům se velmi dobře povedlo popsat i vlastnosti sportovce a v rámci lekce tak byla rozvinuta velmi zajímavá diskuze. Během lekce byly na interaktivní tabuli promítány originály postav. Po dokončení měli žáci zhodnotit a porovnat změnu pohybu svých postav oproti originálu. Z děl byl vytvořen „pás“ postav a následně byl instalován na chodbě poblíž třídy (Přílohy III., obr. 4-5). Po instalaci proběhlo prohlédnutí a hodnocení děl ostatními spolužáky. Na závěr lekce zhodnotila vyučující přístup žáků k celé lekci. Žáky skládání postav bavilo a někteří si zbytek nerozstříhaných postav vzali domů k dalšímu tvoření. Časová dotace a náplň lekce dle přípravy byla naplněna.

4.2.2 Lekce druhá: Svět očima letce na lyžích „Eddie“

Úvod celé hodiny zahájila fotka pohledu ze skokanského můstku. První otázkou pro žáky tak bylo, jakému sportu se v rámci výtvarné lekce budou věnovat. Odpověď na ni zazněla ihned z úst několika žáků. Poté bylo prezentováno krátké edukativní video o výjimečném skokanu na lyžích Eddiem Edwardsovi (první britský skokan na lyžích, pro kterého byla výhrou jen samotná účast na olympijských hrách). Následovala krátká a velmi zajímavá diskuze na téma „Vrcholový sport není vždy o vítězství“. Po zhlédnutí krátkého videa s 3D efektem,

kdy na skokanově hlavě byla umístěná kamera, která snímala celý jeho let, si několik žáků u interaktivní tabule vyzkoušelo sledovat let skokana z různých úhlů. Po usazení zpátky do lavic a zpracování úžasu, které žákům poskytlo video, byli žáci požádáni, aby zavřeli oči a představili si, že tím skokanem jsou teď oni, pomalu se rozjíždí se po můstku, nabírají rychlost, odráží se a letí. V tu chvíli byl požádán každý z nich, aby měl stále zavřené oči a po vyzvání řekl, co při svém letu vidí. Žáci si tak navzájem sdíleli své pohledy na svět při letu.

Po otevření očí dostal každý žák dva archy transparentního papíru. Úkolem bylo na jeden z archů vodovkami namalovat to, co při letu vidí více v dálce a na druhý, co vidí jasněji a blíže (viz Přílohy III., obr. 6). Žáci byli upozorněni, že následně se archy položí na sebe, po okrajích slepí a budou tvořit jednu krajinu, jeden pohled, který viděli při svém letu. Po namalování obou archů, v mezičase schnutí, každý nakreslil voskovkami skokanské lyže, které následně nalepil na archy (viz Přílohy III., obr. 7-8). Po připevnění děl na okna třídy byli žáci vyzváni k hodnocení svých prací a hodnocení děl ostatních spolužáků. Na závěr lekce zhodnotila vyučující přístup žáků k celé lekci.

Hodina proběhla dle připravené přípravy i s danou časovou dotací. Cílem lekce bylo uvědomit si a zachytit svět z pohledu ptačí perspektivy (letce). Žáky nejvíce zaujala první část motivace (3D video) a práce s transparentním papírem. Při samotné realizaci se některým dětem nedařilo příliš odlišit a zachytit perspektivu, kterou vidí skokan při letu. Někteří měli potřebu se ujišťovat, zda postupují správně stejně jako v minulé lekci. Žáci byli nadšeni z instalace děl na okna, jelikož denní světlo dalo prostoupit oběma vrstvám transparentního papíru, a tak dokonale odhalilo celý skokanův pohled (viz Přílohy III., obr. 9-10). Žáci zakončili svou dvouhodinovou snahu s úsměvem.

4.2.3 Lekce třetí: Design lyží

O přestávce před hodinou výtvarné výchovy byl do třídy odložen obrovský vak na lyže (obal, který pojme až 15 párů lyží). Už to samotné u dětí vyvolalo zvědavost. Na začátku hodiny byly lyže od různých výrobců vyndány a opřeny o tabuli. Žáci

dostali úkol lyže prohlédnout, porovnat a posléze zhodnotit, které lyže je zaujaly. Byli také vyzváni ke sledování vývoje designu u jednotlivých značek (od jednotlivých výrobců byly ukázány lyže vyrobené v různých sériích). Vystavené lyže byly doplněny o fotky dalších zajímavých designů prostřednictvím interaktivní tabule. Žáky velmi zaujaly lyže značky *Asnes*, které po přiložení k sobě tvoří jeden obrazec. Zároveň žáci byli dotázáni, zda rozumí slovu design. Vysvětlení se ujala jedna žákyně a díky jejímu srozumitelnému výkladu nebylo potřeba slovo design více vysvětlovat. Následně dětem bylo odtajněno, že dnes se stanou designéry lyží.

V první části této lekce, která celkově trvala tři vyučovací hodiny, se žáci rozdělili do dvojic a společně začali pracovat na svých návrzích designu lyží. Námět zpracovali pastelkami na kancelářský papír (viz Přílohy III., obr. 11). Po zkušenostech z předchozích lekcí byli upozorněni, že neexistuje žádný pevně daný vzor, jak by jejich návrh měl vypadat a že každá dvojice tvoří svůj vlastní originální a pro ně osobně správný návrh. Na podnět žáků začaly vznikat i názvy pro designérská dua. V hlavní části lekce následovalo přenesení vytvořených návrhů na samotné lyže za pomoci malby temperami či akrylovými barvami (viz Přílohy III., obr. 12). Každá dvojice dostala jeden pár lyží, které vyučující opatřila před samotnou realizací lekce jednou vrstvou nátěru bílé barvy (balakryl), který kompletně zakryl původní design lyží. Ve třídě byl odsunutím lavic vytvořen prostor, kde byly položeny kartony, na kterých žáci tvořili. Po dokončení designérské práce byly všechny lyže uloženy ke schnutí do volného prostoru třídy. Žáci byli vyzváni k úklidu pracovního prostoru a následně k postavení se k lyžím, kde jednotlivé dvojice představily své dílo a proběhlo jejich vlastní hodnocení a hodnocení děl ostatních spolužáků. Na závěr lekce zhodnotila vyučující přístup žáků k celé lekci. Následující den proběhla instalace lyží v prostorách školy dle návrhů žáků (viz Přílohy III., obr. 13-15).

Žáci pracovali ve shodě a s nadšením sdíleli své nápady. Vesměs všem žákům se podařilo věrně přenést návrh na lyže. Tato lekce byla bezesporu u žáků hodnocena jako jedna z nejpovedenějších a přímo je nadchla. K tomu jistě přispělo to, že velkým benefitem bylo následné možné použití lyží jako běžného sportovního prostředku (při letní přípravě lyžaře – k tzv. travnímu lyžování). Cíl vyzkoušet si vlastní návrh a následně ho přenést na konkrétní věc byl naplněn a taktéž i časová dotace lekce.

Vyvrcholením této výtvarné lekce měla být následná výstava děl žáků na slavnostním vyhlášení sezóny jednoho z výše zmiňovaných klubů – Fischer Ski klubu Šumava Vimperk. Tato akce se bohužel prozatím neuskutečnila z důvodu vládních omezení souvisejících s pandemií koronaviru.

4.2.4 Lekce čtvrtá: Já a můj pohyb

Čtvrtá lekce výtvarné řady se odehrála v prostorech tělocvičny školy. Před přesunem do tělocvičny školy se žáci převlékli do pracovních oděvů a připravili si s sebou umělecké křídly. V tělocvičně byli žáci usazeni do kruhu a dotázáni, zda ví, co to jsou olympijské kruhy a jaké mají barvy. Odpovědi byly správné a pro potvrzení byly kruhy ukázány prostřednictvím notebooku. Následně byl požádán jeden ze žáků, aby pantomimicky ztvárnil pohybovou aktivitu/sport. Nejprve ji předvedl v běžném tempu, poté byl vyzván předvést ji ve zrychleném, pomalém a na závěr „robotickém“ tempu. Žáci byli dotázáni, zda ví, jak mohou cizím slovem nazvat jednotlivé části posledního vyjádření pohybu. Nikoho ze žáků správné slovo nenapadlo i přesto, že po jeho prozrazení, jim bylo známo. V tuto chvíli bylo žákům řečeno, o čem bude tato lekce – práce s fázemi pohybu.

Následně byli žáci rozděleni do skupinek po třech, bylo jim přiděleno pracovní místo s již nalepeným balicím papírem na zdi a měli vymezený čas pěti minut na brainstorming ohledně sportovní aktivity, kterou zobrazí. V tělocvičně měli k dispozici i pomůcky k různým sportům (např. míče, pálky, podložky a další). Byli upozorněni, že pohyb by měl být znázorněn v jednotlivých fázích a také, aby v každé z fází setrvali dostatečnou dobu s pomocí třetího spolužáka, aby měl další spolužák dostatek času k obkreslení postavy. Žáci byli požádáni, aby siluety kreslili v barvách olympijských kruhů. Následně již začali tvořit a střídali se v rolích pomocníka, figuranta a samotného tvůrce (viz Přílohy III., obr. 16). V některých pozicích, například při fázování pohybu stoje na rukou, by bez pomocníka uskutečnění nebylo možné. Po dokončení skupinové práce se žáci shromáždili před jednotlivými díly a společně s učitelem odhalili vyobrazený pohyb (viz Přílohy III., obr. 17-19). Někteří se pokoušeli napodobit určité fáze

v prostoru a tím vyhodnotili, zda jejich spolužáci ale i oni sami daný pohyb rozfázovali správně.

Celkově se jednalo o živější a hlučnější lekci a bylo velmi vhodné, že lekce byla uskutečněna v tělocvičně školy. Dle ohlasů žáků tato lekce byla jednou z těch, u které si užili spoustu zábavy a také si uvědomili, jak je těžké, fyzicky náročné, a dokonce v určitých případech nemožné, provádět některé pohyby v „robotickém“ tempu. Velkým benefitem této lekce, a i jejím cílem, bylo uvědomění si vlastního těla a zachycení toho, co samotné tělo vykonává při pohybu, jež nebývá při běžném tempu vnímáno. Časová dotace a příprava byly dodrženy a naplněny. Lekce se dětem podařila z důvodu velmi blízké interakce, sdílení radosti a díky faktu, že tento postup práce byl pro žáky neobvyklý a výsledná práce jim umožnila vidět vlastní tělo v reálné velikosti. Na závěr lekce zhodnotila vyučující aktivní přístup žáků k celé lekci.

4.2.5 Lekce pátá: Pohyb v hádance

Součástí motivace páté lekci výtvarné řady se stali opět žáci jako v lekci předchozí a to tím, že před tabulí byla pozvána jedna žákyně. Nejdříve byla požádána, aby si stoupla klidně a nepohybovala se. Následně se za pomoci vyučující stala „živým sochařským dílem“ a ztvárnila pro spolužáky pohyb v hádance. Žáci byli dotázáni, zda ví, jakou pohybovou aktivitu jejich spolužačka představuje a měli popsat, co se s jejím tělem stalo. Následně žákům byly prostřednictvím interaktivní tabule ukázány sochy z období antiky (např. Diskobolos) a sochy vytvořené v dalších historických érách (byly zmíněny v teoretické části textu). Žáci měli sochy porovnat, všimnout si jejich odlišností a podobností a po diskuzi jim byl zadán výtvarný úkol lekce pokus o vytvoření sošky, vymodelování sportovce dle své oblíbené pohybové aktivity za pomoci drátků, fáče, vaty a kleští. Někteří žáci pracovali s drátkem, ketlovacími a štípacími kleštěmi poprvé, tudíž jim chvíli trvalo, než se s daným materiálem sžili (viz Přílohy III., obr. 20).

Po dokončení byly sošky instalovány na okenní parapet a byly opatřeny čísly (viz Přílohy III., obr. 21-23). Každý žák obdržel list se všemi čísly sošek, kam při

prohlížení děl, které bylo omezeno časovým limitem (5 minut), měl zapsat, jakou pohybovou aktivitu ztvárňuje daná soška. Všechny aktivity až na drobné přešlapy např. zaměnění windsurfingu za snowboarding byly uhodnuty, a to bylo pro žáky nejlepším ohodnocením jejich práce. Na závěr lekce zhodnotila vyučující přístup žáků k celé lekci a vyzdvihla zručnost při práci s pro žáky neobvyklým materiálem. Zadanou činnost se podařilo zvládnout ve vymezeném čase a příprava byla realizována v plném rozsahu.

Při příští realizaci by bylo vhodné nechat žákům jednu volnou vyučovací hodinu, kde by se mohli se samotným materiálem seznámit a zjistit jeho vlastnosti. Některým žákům by to jistě následně usnadnilo práci na náročnějším objektu.

4.2.6 Lekce šestá: Emil Běžec

Na začátku šesté lekce byly žákům představeny tyto věty *Nemůžeš? Přidej! a Jestli chcete něco vyhrát, běžte 100 metrů. Jestli chcete něco zažít, běžte maraton.* Žáci byli dotázáni, zda věty znají, případně ví, kdo je jejich autorem. Jelikož nikdo ze žáků výroky ani autora neznal, bylo jim představeno jeho jméno (Emil Zátopek). Následně byla žákům položena druhá otázka, jestli tuto osobnost znají. Pro upřesnění informací a představení těm, kteří Emila Zátopka neznali, byl puštěn na interaktivní tabuli krátký medailonek známého běžce. Po zhlédnutí videa byla žákům ukázána jedna z fotografií Emila Zátopka a bylo jim vysvětleno, že cílem dnešní hodiny bude vytvořit siluetu samotného sportovce za použití techniky, která byla inspirována tvorbou umělce Andyho Warhola. Warholova díla vytvořená metodou sítotisku byla žákům představena formou videa a fotografií. Jelikož ve škole nejsou vhodné technické a materiální podmínky k uskutečnění této techniky, byla zvolena metoda malby s použitím dataprojektoru.

Žáci byli rozděleni do dvojic, na zeď byly přilepeny čtvrtky formátu A1, byly zapnuty dataprojektory, kterými byly promítány postavy Emila Zátopka na čtvrtky. Jedním dataprojektorem bylo promítáno na dvě čtvrtky, tudíž žáci viděli dvě Zátopkovy fotografie, které byly barevně upraveny oproti té, kterou znali z úvodu lekce. Ve dvojicích měli žáci za úkol pomocí štětce a černé tempery

postihnout všechny černé plochy a linie, které tvořily siluetu samotného Zátopka. Žákům také chvíli trvalo, než našli správný úhel, ve kterém by svým tělem nezakrývali projekci dataprojektoru (viz Přílohy III., obr.24-25). Po dokončení této části měli žáci pár minut na rozhodnutí, jakými barvami vyplní zbylá bílá místa na čtvrtce, kdy postava atleta by měla být vyplněna pouze jednou barvou a okolí je barevně variabilní.

Kvůli nedostatečnému počtu dataprojektorů a prostoru na promítání byli žáci rozděleni na dvě skupiny, kdy jedna z nich se přesunula s jinou vyučující na výuku jiného předmětu a následně se skupiny vyměnily. Díky tomu, že byl použit pro žáky velmi neotřelý postup a taktéž pomůcky, žáci pracovali s velkým nasazením a radostí. Byli velmi mile překvapeni výsledkem i přesto, že na začátku lekce zazněly jisté obavy. Příjemným zjištěním pro některé žáky bylo, že sami dokážou vytvořit reálnou postavu běžce. Tato lekce určitě měla vliv na povzbuzení mínění žáků o jejich vlastním výtvarném projevu. Pozorovat práci žáků bylo pro mne samotnou velmi přínosné a zajímavé. Činnost byla organizačně náročnější a vyžadovala delší čas na přípravu a na samotné vyzkoušení techniky vyučujícím před samotnou lekcí (správné nastavení dataprojektorů, úprava světelných podmínek ve třídě). Celková snaha přinesla velmi pěkné výsledky a velmi pozitivní zpětnou vazbu. Na konci lekce byly všechny Zátopkovy podobizny vystaveny a při společném hodnocení celé třídy došli žáci k závěru, že ač Zátopkovy postavy vypadají stejně, tak se od sebe liší výrazem tváře (někteří „Zátopkové“ měli strhanější výraz než jiní) (viz Přílohy III., obr. 26-27). Vyučující tuto lekci zhodnotila jako velmi zdařilou, žáci byli pochváleni za pečlivou až precizní práci a za úmyslné zvolení barev postavy běžce a pozadí (státní barvy, barvy olympijských kruhů, ...) Zadanou činnost se podařilo zvládnout ve vymezeném čase a příprava byla realizována v plném rozsahu.

4.2.7 Lekce sedmá: Peloton

Motivací závěrečné lekce byl poslech nahrávky. Žákům byl puštěn zvuk kol při jízdě. Jejich úkolem bylo uhádnout, jaký sport bude provázet naší závěrečnou

lekci. Po uhádnutí byl žákům puštěn zvuk znovu, ale již i s vizuálním doprovodem ve formě videa. Žáci nejprve sledovali peloton závodníku při nejslavnějším cyklistickém závodě Le Tour de France a sestřih závodů horských kol. Při druhém zhlédnutí záznamu bylo jejich úkolem se více zaměřit na samotné cyklisty, jejich pohyb a detaily. Při následné společné diskuzi za doprovodu fotografií puštěných na interaktivní tabuli si žáci ujasnili, jak cyklista a jeho kolo vypadají a poté byla tabule vypnuta. Žákům byly rozdány čtvrtky a fixy, sami si připravili další výtvarné pomůcky a byl jim odtajněn úkol první části lekce – kresba cyklisty. Žáci byli požádáni, aby fixem nakreslili na formát čtvrtky A3 cyklistu na kole, tak aby cyklista pokrýval co největší plochu čtvrtky a následně svou kresbu vybarvili uměleckými křídami. Někteří žáci bojovali s výtvarným úkolem ztvárnit cyklistu bez využití jakékoliv předlohy, avšak svůj boj nevzdali a úkol dokončili. Dokonce se mezi vzniklými cyklisty objevil i jeden na starodávném kole (viz Přílohy III., obr. 28-29). Po dokončení kresby proběhlo hodnocení učitelem, zda žáci splnili daná kritéria. Poté byli vyzváni k sebehodnocení. Následně byli žáci seznámeni s dalším pokračováním této lekce, a to že každý cyklista se stane součástí animovaného filmu. Vyučující jim pustil názornou ukázkou animovaného filmu, avšak s jinou tematikou. Poté byla zahájena diskuze o scénáři společného filmu. Žáci byli upozorněni, že celý příběh se bude odehrávat na jedné scéně (se stejným pozadím) a proto je napadlo, že za hezkého počasí by tato část mohla proběhnout venku. Vytváření scénáře animovaného filmu pomohl dětem korigovat učitel, aby „scénáristé“ mohli do společného filmu vnést své náměty a zároveň, aby se i učili to, že vždy všem jejich požadavků nemůže být vyhověno na úkor druhých. Myslím si, že celou situaci tak žáci zvládli výborně i když se někteří museli vzdát svých představ pro společný cíl celé třídy. Vytvoření jediné rekvizity k filmu se ujal dvě žákyně, které ji vytvořily během přestávek.

Následující týden žáky čekalo společné vytváření animovaného filmu. Vzhledem k nebývale příznivému počasí, které panovalo při uskutečnění této výtvarné řady, mohla být závěrečná fáze animace cyklistů uskutečněna v blízkém lese nedaleko školy. Po přesunu do lesa žáci nalepili své cyklisty na sklenice (podpěra) (viz Přílohy III., obr. 30) a následně už začala tvorba samotného filmu. Po malém úvodním chaosu si žáci velmi rychle osvojili sled kroků, kdy vkročí na scénu k posunu cyklisty a rychle z ní opět mizí (viz Přílohy III., obr. 31). Toto se v některých fázích nepovedlo uhlídat ani samotné vyučující, a tak se staly části těla některých žáků součástí samotného filmu. Žáci si pod dohledem učitele taktéž vyzkoušeli samotné fotografování snímků do filmu (viz Přílohy III., obr. 32).

Během samotné tvorby ještě docházelo k drobným úpravám či vylepšení scénáře (př. předtím neplánovaný pád cyklisty či upřesnění výběru hudby, která bude podkresem celé scény; bylo vyhověno i přání jednoho z žáků, zda by jeho cyklista, vzhledem k historickému kolu, na kterém jede, mohl vjet do cíle jako poslední). Velmi zajímavým faktem také bylo, že samotní žáci při tvorbě neřešili, kdo protne cílovou pásku jako první, ale soustředili se na svou práci a komunikaci s ostatními. Tvorbu filmu v prostorech lesa si žáci velmi užili a bylo to vhodné zakončení celé výtvarné řady. Zadanou činnost se podařilo zvládnout ve vymezeném čase a příprava byla realizována v plném rozsahu.

Samotné tvorby filmu z fotografií se ujala vyučující. Při příští realizaci by bylo možné tuto fázi uskutečnit s dětmi v rámci hodin Informační a komunikační technologie. Závěrem celé řady tak bylo zhlédnutí filmu, který byl pro žáky velkým překvapením a velmi se jim líbil. Vyučující shrnula, co vše žáci po celou dobu trvání řady vytvořili a vyzdvihla jejich aktivní přístup, nápaditost, chuť pracovat a spolupracovat při realizaci celé řady. Na konci požádala žáky o jejich vlastní reflexi a zhodnocení celé výtvarné řady.

4.3 Reflexe realizace výtvarné řady

Samotná realizace projektové části této diplomové práce ve třídě 5. A ukázala, že výtvarnou řadu lze považovat za funkční z mnoha hledisek. Žákům přinesla nové poznatky, zkušenosti a prožitky v mnoha oblastech. Svým obsahem se snažila rozvíjet žáka v souladu s *Rámcovým vzdělávacím programem*, tak jak bylo uvedeno v rámci tohoto textu v podkapitole *Sport z pohledu výtvarných příruček a kurikulárních dokumentů*. Žákům poskytla vhled do částí dějin umění a sportu a představila jim umělce tvořící v různých historických obdobích. Žáci pracovali na základě vlastních dosavadních zkušeností, které byly v průběhu lekcí obohacovány o nové prožitky a mnohdy objevili nepoznané (např. využití dataprojektoru v rámci výtvarné výchovy, práce s ketlovacími kleštěmi, s fotoaparátem a zkušenost s výtvarnou animací, ...). Některé lekce také přiměly žáky zamyslet se nad životními hodnotami a vlastnostmi člověka/sportovce.

Uskutečnění řady bylo náročné jak z pohledu časové přípravy vyučující na samotné lekce, tak i v oblasti zajištění materiálních a technických podmínek. Dále ukázalo možná úskalí (např. zajištění dostatečného množství dataprojektorů), kterým je vhodné se vyvarovat při další potenciální realizaci řady. V podobném duchu je potřeba uvažovat o zajímavých nápadech a podnětech žáků, které při realizaci a závěrečné reflexi zmínili a které mohou pomoci k vylepšení a oživení lekcí.

Jsem si vědoma, že řada proběhla v plném rozsahu a bez zásahů do připravených lekcí hlavně díky žákům, kteří byli pro téma sport velmi zapálení a samotná pohybová aktivita je pro ně velmi blízkou oblastí. Žáci po celou dobu naslouchali instrukcím, snažili se rady, které jim byly dány, přenést do své tvorby a velmi dobře pracovali jako kolektiv či partneři ve chvílích, kdy to bylo potřebné. Velmi zajímavé bylo pozorovat, jak někteří žáci s každým dalším námětem ztráceli určité zábrany, které se objevovaly hlavně v úvodních lekcích. To lze přisuzovat i tomu, že s některými postupy práce se žáci setkali zcela poprvé, a i přesto pro ně byly velkou motivací.

Součástí závěrečné lekce bylo i hodnocení celé výtvarné řady žáky. Velmi pozitivně hodnotili, že v některých lekcích měli možnost volby výtvarně zpracovat sportovní aktivitu, která je jim blízká. Ve stejném duchu mluvili i o práci ve dvojicích a skupinách či o tom, že v rámci hodin také pracovali jinak než pouze v lavicích a ve své třídě. Žáci také zmínili, že výtvarná výchova pro ně byla „jinou“ než na kterou jsou zvyklí. Nejlepším zhodnocení pro celou řadu je chuť žáků do další práce a touha být součástí dalšího projektového vyučování.

Realizovaná výtvarná řada také žákům ukázala, že i když v životě v některých ze svých závodů a bojů nezmítají, v rámci této výtvarné řady svůj závod vyhráli všichni, a to nejen symbolicky skrze protnutí cílové pásky celého třídního pelotonu v závěrečné lekci celé řady.

Závěr

Tato diplomová práce na svém počátku porovnala umění a sport prostřednictvím zajímavých názorů a faktů. Ve své druhé části vytvořila platformu, která se zabývá propojením obou oblastí z hlediska historie a může sloužit jako inspirační zdroj nejen pro pedagogy 1.stupně základní školy. Poslední kapitola teoretického úseku zvážila a dokázala vhodnost zařazení tématu sport v rámci učiva výtvarné výchovy 1. stupně základní školy vzhledem k *Rámcovému vzdělávacímu programu pro základní vzdělávání*, námětovým příručkám, metodickým postupům výtvarné projektového vyučování a aktuálnosti využití tématu sport ve školní praxi.

V praktické části byla prostřednictvím sedmi výtvarných lekcí představena a realizována výtvarná řada s názvem „Sport“, ve které byly užity různorodé techniky a postupy. Celá řada byla realizována v pátém ročníku v kolektivu přibližně 18 žáků.

Průběh zpracování této práce byl nelehký vzhledem k malé dostupnosti vhodných zdrojů především mapujících historické spojení sportu a umění. Náročným, ale zároveň velmi obohacujícím bylo zpracování zdrojů cizojazyčných. I přes zmíněná úskalí hodnotím práci za velmi přínosnou z hlediska získaných poznatků, za velmi aktivizující a inspirativní. Přinesla mi také velmi cenné pedagogické zkušenosti, které využiji nejen v hodinách výtvarné výchovy. Tuto tematickou řadu ve své další praxi určitě zopakuji. Zajímavá by jistě mohla být i modifikace výtvarné řady či vydání se více užším směrem a kupříkladu řadu orientovat pouze na olympijský sport a jeho myšlenky, či práci zaměřit na významné sportovní osobnosti místního významu.

Samotná příprava a realizace výtvarné řady byla pro mě novou zkušeností a dalo by se říct že i určitou výzvou. Stejně tak jako ve sportu sportovec ve své přípravě – tréninku zvažuje všechny možnosti a hledá vhodné podmínky, tak i pro pedagogy je důležité umět zvážit všechny možné aspekty a při své praxi s nimi umět pracovat. Realizace výtvarné řady by se tedy dala přirovnat k výborné přípravě pro další pedagogické působení. Ráda bych se ve své budoucí pedagogické praxi i nadále ubírala podobnou cestou, cestou projektového vyučování, a to nejen v předmětu výtvarné výchovy. Tento přístup k vyučování je mi velmi blízký, a i když si uvědomuji, že příprava projektového vyučování je velmi náročná, tak

zpětná vazba od žáků mi ukazuje, že tento přístup je vhodný a přináší očekávané výsledky.

Seznam použitých zdrojů

Monografické zdroje

DOVALIL, Josef. *Olympismus*. Praha: Olympia, 2004. ISBN 80-7033-871-7.

GREXA, Ján a Milena STRACHOVÁ. *Dějiny sportu: přehled světových a českých dějin tělesné výchovy a sportu*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5458-5.

HOHLER, Vilém a Jiří KÖSSL. *Sport v umění*. Praha: Olympia, 1989. Spartakus (Olympia). ISBN nevedeno.

HOSMAN, Zdeněk. *Didaktický skicář: výtvarné činnosti ve výtvarné výchově*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. ISBN 978-80-7394-001-0.

JANSA, Petr a Josef DOVALIL. *Sportovní příprava: vybrané teoretické obory, stručné dějiny tělesné výchovy a sportu, základy pedagogiky a psychologie sportu, fyziologie sportu, sportovní trénink, sport zdravotně postižených, sport a doping, úrazy ve sportu a první pomoc, základy sportovní regenerace a rehabilitace, sportovní management*. Praha: Q-art, 2007. ISBN 978-80-903280-8-2.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-195-x.

OLIVOVÁ, Věra. *Sport a hry ve starověkém světě*. Praha: Artia, 1988. ISBN nevedeno.

ROESELVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, c1997. ISBN 80-902267-2-8.

ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003. Texty pro distanční studium. ISBN 80-7290-121-4.

ROESELVÁ, Věra. *Námět ve výtvarné výchově*. Upr. vyd. Praha: Sarah, 2000. ISBN 80-902-267-4-4.

SOMMER, Jiří. *Malé dějiny sportu, aneb, O sportech našich předků--: sportování ve znamení býčích rohů, jak to vypadalo v Olympii, gladiátorské hry, Artušovské hry, lov jako sport, rodí se fotbal, hry gentlemanů, moderní olympijské hry.*

Olomouc: Fontána, 2003. ISBN 80-7336-116-7.

Sport a umění: seminář Akademické sekce České olympijské akademie pořádaný ve dnech 18.-20. září 2015 ve Vizovicích. Praha: Český olympijský výbor, 2016. Olympijská knihovnička (Český olympijský výbor). ISBN 978-80-88158-01-1.

ŠVÁCHA, Rostislav, Andrea STECKEROVÁ, Tomáš WINTER, et al. *StArt: sport jako symbol ve výtvarném umění.* V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Českým olympijským výborem a Ústavem dějin umění AV ČR, 2016. ISBN 978-80-7467-089-3.

TYRŠ, Miroslav. *O umění. Svazek 1. Pojednání obecná.* Praha 1932. ISBN neuvedeno.

Umění: velký obrazový průvodce. Praha: Knižní klub, 2010. ISBN 978-80-242-2663-7.

VOLF, Petr. *Sport je umění: sportovní tematika v českém výtvarném umění 20. a 21. století = Sport is art: sports themes in Czech art of the 20th and 21st centuries.* Přeložil Elizabeth WALSH-SPÁČILOVÁ. Praha: KANT, 2015. ISBN 978-80-7437-162-2.

VOLF, Petr. *Sportovní epopej: Michael Rittstein: příběh zrodu dvaceti sedmi olympijských obrazů.* Praha: KANT, 2015. ISBN 978-80-7437-156-1.

Elektronické zdroje

Armstrong, Annie. Andy Warhol's Portraits of Athletes to Hit the Bloc kat Christie's This November. *ARTnews* [online]. 2019 [cit. 2020- 3- 15]. Dostupné z: <https://www.artnews.com/art-news/market/andy-warhol-athletes-christies-13228/>

Cumming, Laura. The 10 best...sporting artworks. *The Guardian* [online]. 2012 [cit. 2020- 2-10]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/culture/2012/may/20/10-best-sports-artworks-paintings>

GARDOŇOVÁ, Lenka. Olympijské hry. *Metodický portál RVP*. [online]. 2010. [cit. 05-12-2020]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/8147/olympijske-hry.html/>

GRECMANOVÁ, Helena a Eva URBANOVSKÁ. Pedagogika: Projektové vyučování a jeho význam v současné škole [online]. 1997, 1997 (1), 9 s. [cit. 2020-04-30]. ISSN 2336-2189. Dostupné z : http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?attachment_id=2725&edmc=2725

HAZUKOVÁ, Helena. Nová pojetí výtvarné výchovy, plán a výtvarné projekty. *Metodický portál RVP*. [online]. 2006. [cit. 04-29-2020]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/629/NOVA-POJETI-VYTVARNE-VYCHOVYPLAN-A-VYTVARNE-PROJEKTY.html/>

JETT, Megan. Infographic: Iconic Olympic Buildings. *ArchDaily*. [online]. 2012. [cit. 05-02-2020]. ISSN 0719-8884. Dostupné z: https://www.archdaily.com/252061/infographic-iconic-olympic-buildings-2?ad_source=search&ad_medium=search_result_articles

Komise evropských společenství. *Bílá kniha o sportu*. [online]. 2007 [cit 2019-11-9]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/sport/bila-kniha-o-sportu>

LONG, Jonathan a Doug SANDLE. Investigating the interrelationships between sport and the arts. *Sport in Society* [online]. 2018, 22(5), 717-722 [cit. 2020-04-

21]. DOI: 10.1080/17430437.2018.1431593. ISSN 1743-0437. Dostupné z:
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17430437.2018.1431593>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. © 2013- 2020 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z:
<http://www.msmt.cz/file/41216/>

PLATCHIAS, Dimitris. Sport Is Art. *European Journal of Sport Science* [online]. 2003, 3(4), 1-18. [cit. 2020-04-20]. DOI: 10.1080/17461390300073403. ISSN 1746-1391. Dostupné z:
<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17461390300073403>

SEDLICKÝ, Jaroslav. Sokolovny a jejich odkaz současnosti. *Časopis stavebnictví* [online]. 2009 [cit. 2020- 4- 30]. Dostupné z:
https://www.casopisstavebnictvi.cz/sokolovny-a-jejich-odkaz-soucasnosti_N2583

Slovník spisovného jazyka českého. [online]. 2020 [cit. 2020-4-18]. Dostupné z:
<https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=kultura>

Sportu zdar. *Dox Prague* [online]. 2020 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z:
<https://www.dox.cz/program/sportu-zdar>

WELSCH, Wolfgang. Sport- Viewed Aesthetically, and Even as Art? *Filozofski vestnik* [online]. 1999, 2(1), 213-236. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://ojs.zrc-sazu.si/filozofski-vestnik/article/view/4076/3783>

Základní škola T. G. Masaryka Vimperk. *Školní vzdělávací program ZŠ T. G. Masaryka Vimperk* [online] 2016 [cit. 2020-05-12]. Dostupné z:
<http://zstgmvimperk.cz/wp-content/uploads/2014/03/svp-a-dodatky-ZSTGM-Vimperk.pdf>

Zátopek – běžecská legenda. *Česká televize* [online]. 2010, 21.11.2010 [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://sport.ceskatelevize.cz/clanek/atletika/zatopek-bezecka-legenda/5bdf87d20d663b6fe80666b1>

Zimní sporty. *Vytvarnavychova.cz* [online]. 2014 [cit. 2020-05-12]. Dostupné z:
<http://vytvarna-vychova.cz/tag/zimni-sporty/>

Seznam příloh

Přílohy I.	Obrazové přílohy k teoretické části.....	71
Přílohy II.	Fotodokumentace projektové části.....	93
Přílohy III.	Strukturované přípravy lekcí.....	108

Přílohy

Přílohy I.   **Obrazové přílohy k teoretické části**

Obr. 1: Pravěké jeskynní malby

Obr.2: Černofigurová malba na váze

Obr. 3: Kuros

Obr. 4: Polykleitos: Diskoforos

Obr. 5: Polykleitos: Doryforos

Obr. 6: Myrón: Diskobolos

Obr. 7: Apollónius: Odpočívající boxer

Obr. 8: Zápas mužů na minci

Obr. 9: Colloseum

Obr. 10: Winchesterská bible: boj mužů

Obr. 11: Bitva u Hastingsu

Obr.12: Pieter Bruegel: Dětské hry

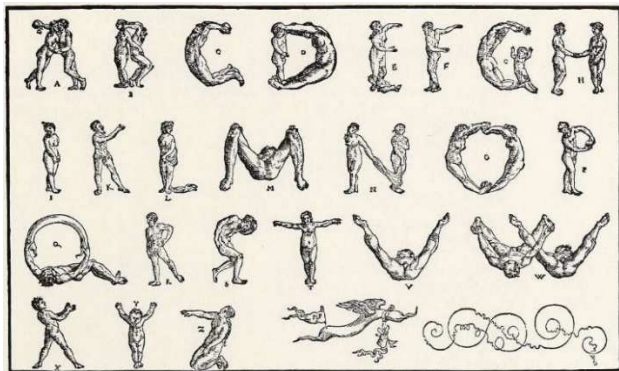
Obr. 13: Leonardo da Vinci: kresba postavy

Obr. 14: Michelangelo de Buonarroti: kresba postavy

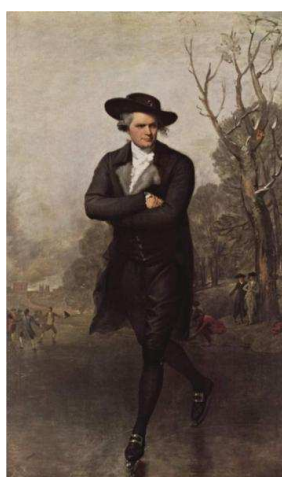
Obr. 15: Luca Signorelli: postava

Obr. 16: Peter Flötner: Antropomorfní abeceda

Obr. 17: Jean Baptiste Siméon Chardin: Dívka s raketou

Obr. 18: Gilbert Stuart: Bruslař

Obr. 19: Antonio Canova: sousouší Kreugase a Damoxena

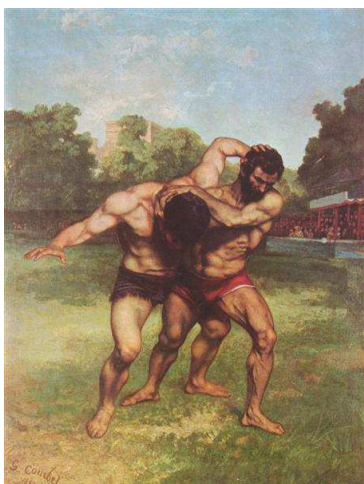
Obr.20: Théodor Géricault: Dostihy v Epsomu

Obr. 21: Eugene Delacroix: Lov na lva v Maroku

Obr. 22: Antonín Mánes: Krajina s poutníkem

Obr. 23: Gustave Courbet: Zápas

Obr. 24: Josef Mánes: návrh sokolského stejnokroje

Obr. 25: Alfons Mucha: plakát k sokolskému sletu

Obr. 26: Sokolovna v Českých Budějovicích

Obr. 27: Pierre-Auguste Renoir: Veslaři v Chatou

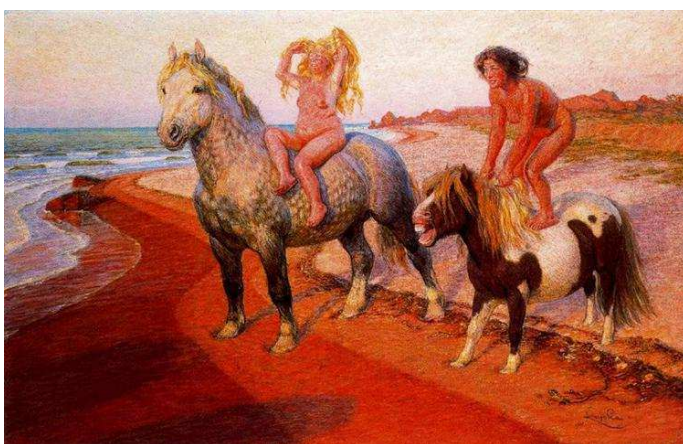

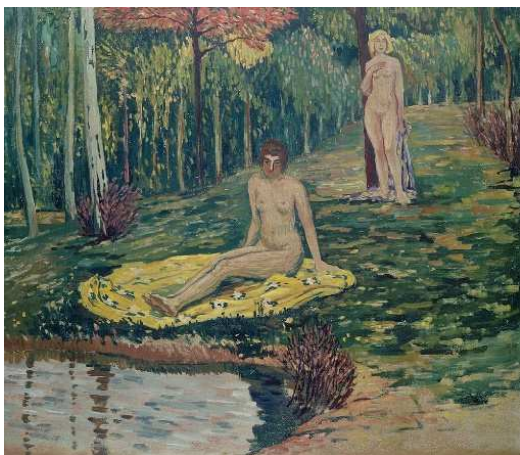
Obr. 28: Edouard Manet: Dostihy v Longchamp

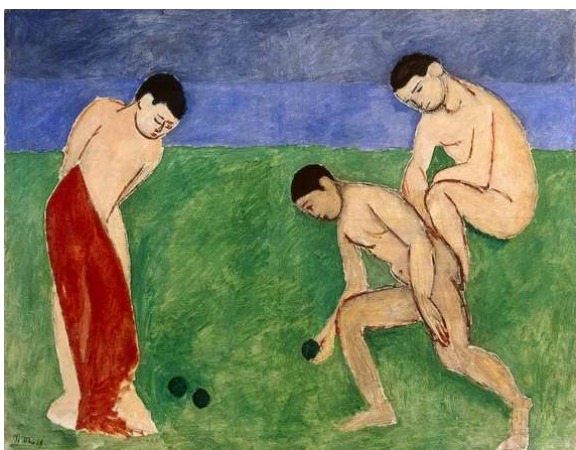
Obr. 29: Edgar Degas: At the races

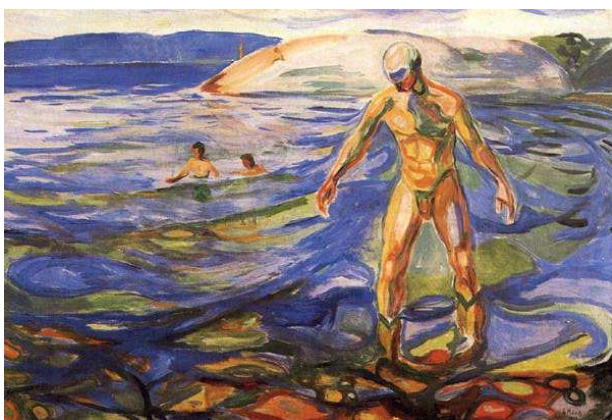
Obr. 30: František Kupka: Radosti života

Obr. 31: Jan Preisler: Koupání

Obr. 32: Henri Matisse: Hra s koulemi

Obr. 33: Edvard Munch: Koupající se muž

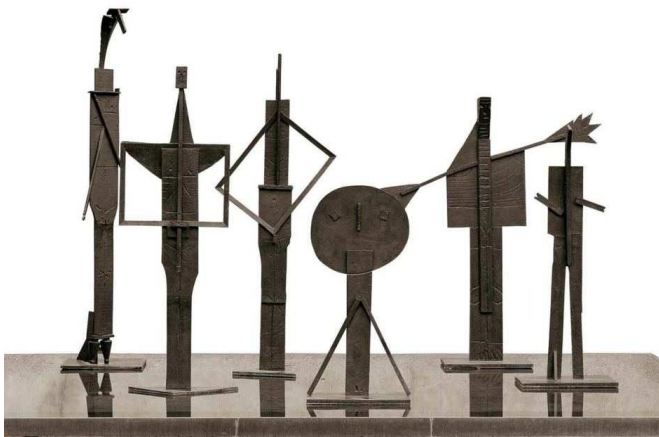
Obr. 34: Carlo Carra: Plavkyně

Obr. 35: Umberto Boccioni: Dynamika cyklisty

Obr. 36: Mario Sironi: Bicyklista

Obr. 37: Pablo Picasso: Koupající se

Obr. 38: Robert Delaunay: Běžci

Obr. 39: Jean Metzinger: Na cyklistickém závodě

Obr. 40: Fernand Léger: Čtyři cyklistky

Obr. 41: Raymond Duchamp- Villion: Atlet

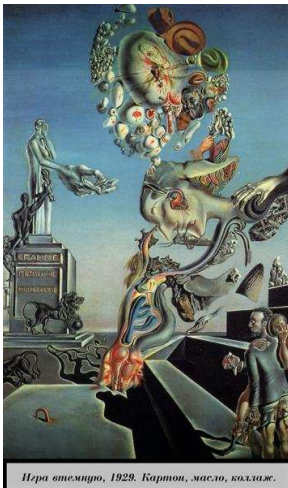

Obr. 42: Josef Čapek: Boxmač

Obr. 43: Marcel Duchamp: Kolo bicyklu

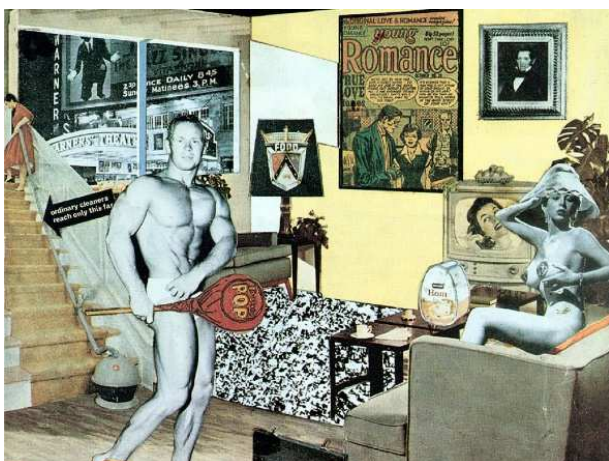
Obr. 44: Salvador Dali: Hrůzy sportu

Obr. 45: Andy Warhol: Athletes series – Muhamed Ali

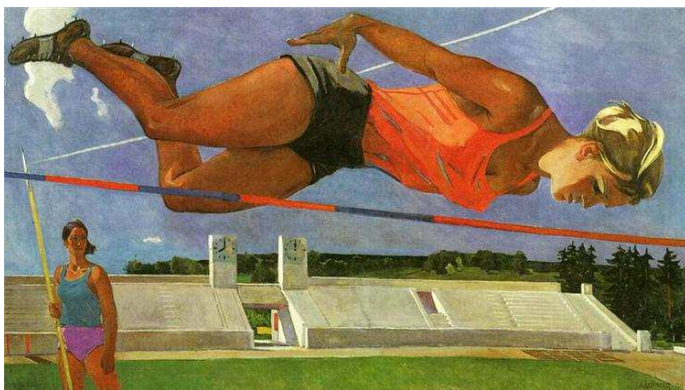
Obr. 46: Andy Warhol: Baseball

Obr. 47: Richard Hamilton: Co to vlastně je

Obr. 48: Wäinö Aaltonen: Běžec Nurmi

Obr. 49: Aleksandr Aleksandrovich Deyneka: Youth

Obr. 50: Alex Colville: Bruslař

Obr. 51: Duane Hanson: Fotbalisté

Obr. 52: Miloš Jiránek: Na hřisti S. K. Slavie na Letné (Fotbal V.)

Obr. 53: Kamil Lhoták: Tenis

Obr. 54: Jiří Načeradský: Cyklisté

Obr. 55: Zdeněk Němeček: Hokejista

Obr. 56: Jakub Obrovský: Odysseus

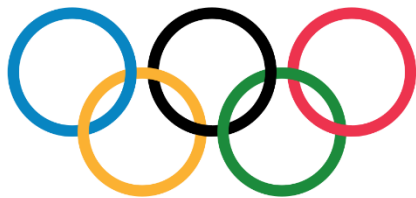
Obr. 57: Olympijský stadion: Mnichov

Obr. 58: Olympijský stadion: Montreal

Obr. 59: Centrum vodních sportů (London Aquatics Centre)

Obr. 60: Pierre de Coubertin: Olympijská vlajka

Obr. 61: Iveta Pilařová: Sláva, už je sních

Obr. 62: Jaroslav Brož: Emil Zátopek

Obr. 63: František. Kupka: Dvoubarevná fuga (inspirace pro olympijskou kolekci oblečení)

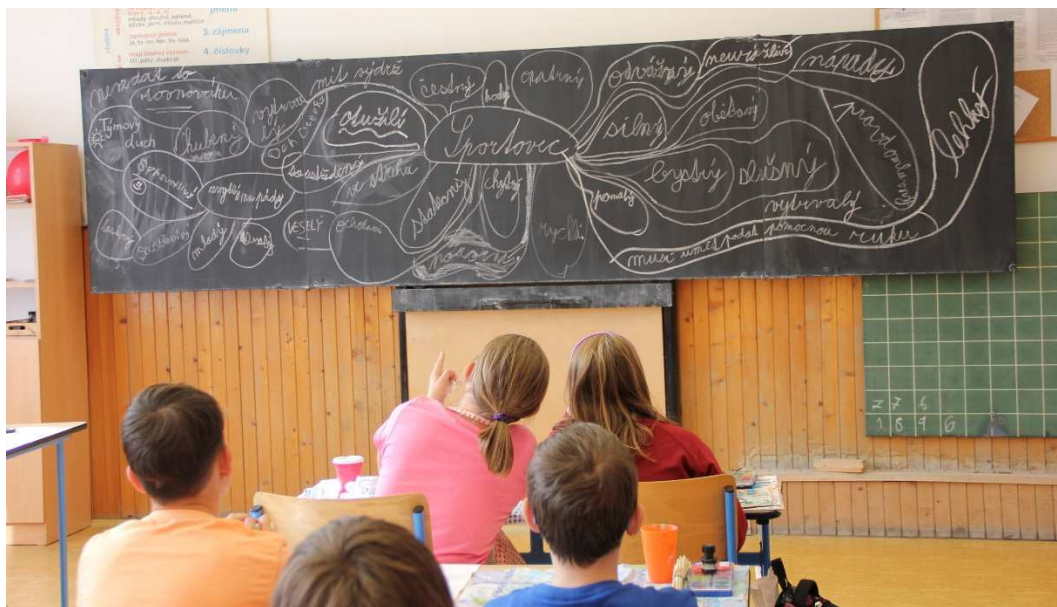
Obr. 64: Alfons Mucha: 1. československá poštovní známka (inspirace pro olympijskou kolekci oblečení)

Obr. 65: Michael Rittstein: Sportovní epopej

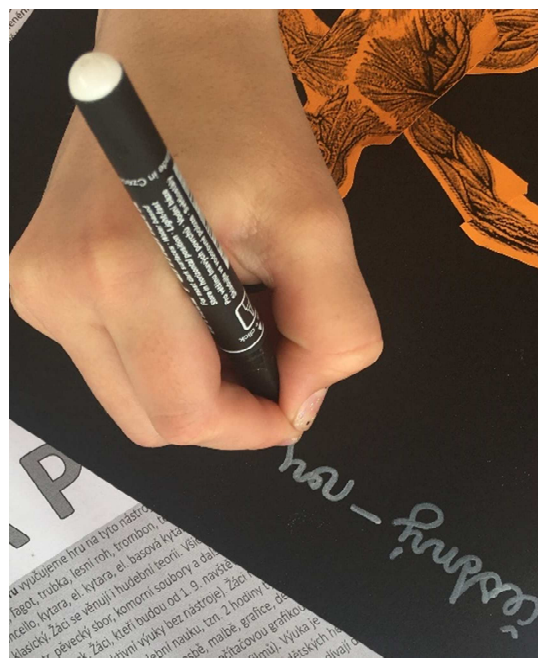
Přílohy II. Fotodokumentace projektové části

Obr. 1: Část motivace-myšlenková mapa (1. lekce: Inspirace antickými vázami)

Obr. 2: „Rozpohybování“ postavy

Obr. 3: Zapsání vlastností sportovce

Obr. 4: Inspirace antickými vázami

Obr. 5: Instalace – Inspirace antickými vázami

Obr. 1: Práce s vodovkami, tvorba pohledu letce (2.lekce: Svět očima letce na lyžích- „Eddie“)

Obr. 2: Práce s voskovkami, tvorba lyží

Obr. 3: Přilepení lyží na dokončenou krajinu

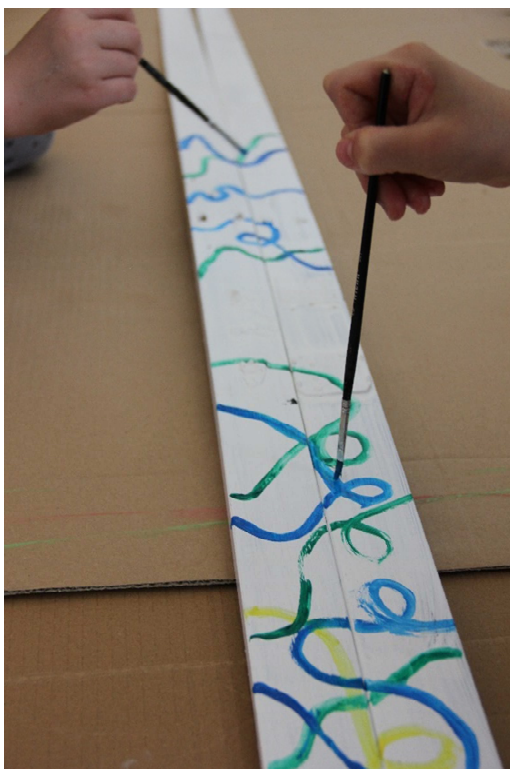
Obr. 4: Svět očima letce na lyžích- „Eddie“

Obr. 5: Svět očima letce na lyžích- „Eddie“

Obr. 6: Zpracování návrhu lyží na papír (3. lekce: Design lyží)

Obr. 7: Přenesení návrhu na samotné lyže

Obr. 8: Prostorová instalace lyží

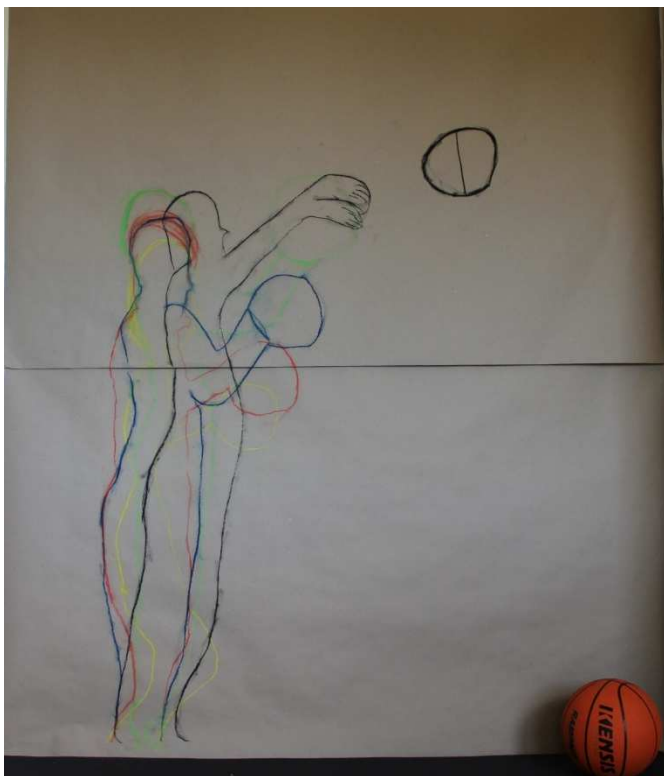
Obr. 9: Prostorová instalace lyží

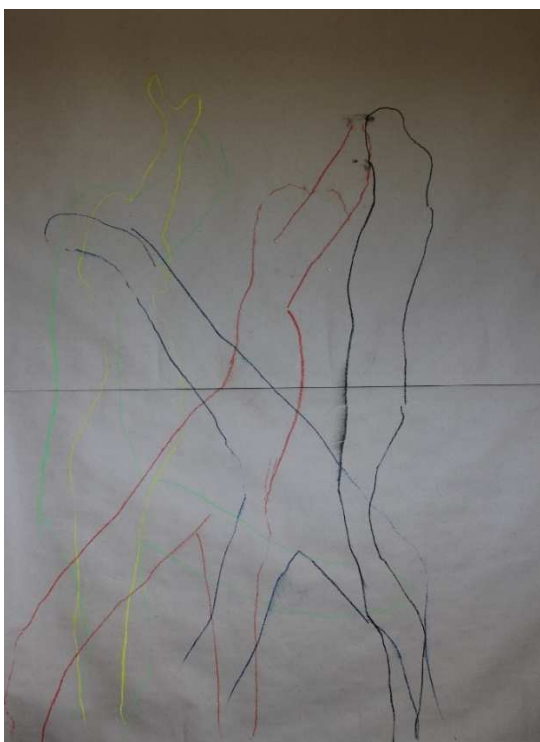
Obr. 10: Design lyží

Obr. 11: Obkreslování spolužákovy postavy (4.lekce: Já a můj pohyb)

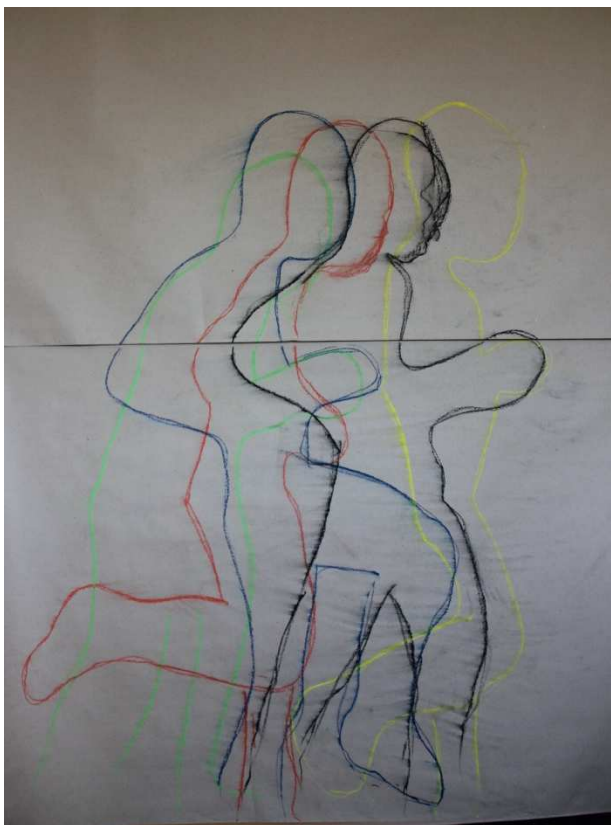

Obr. 12: Basketbalista

Obr. 13: Gymnastka- stoj na rukou

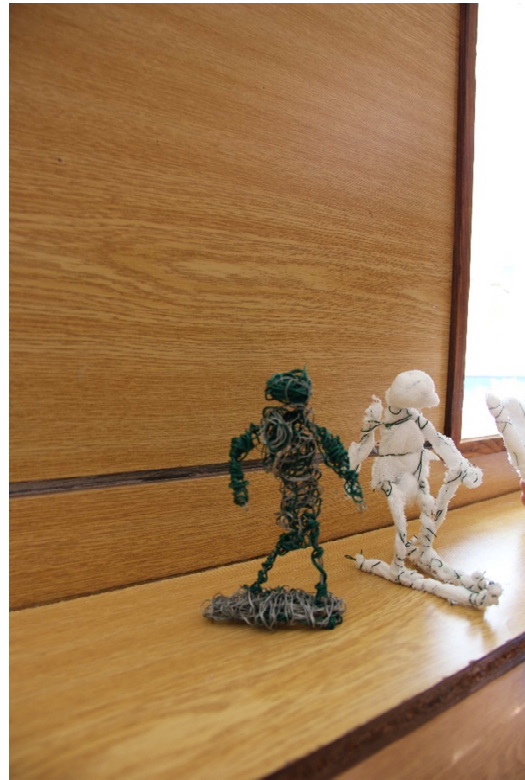
Obr. 14: Běžec

Obr. 20: Práce s materiálem (5. lekce: Pohyb v hádance)

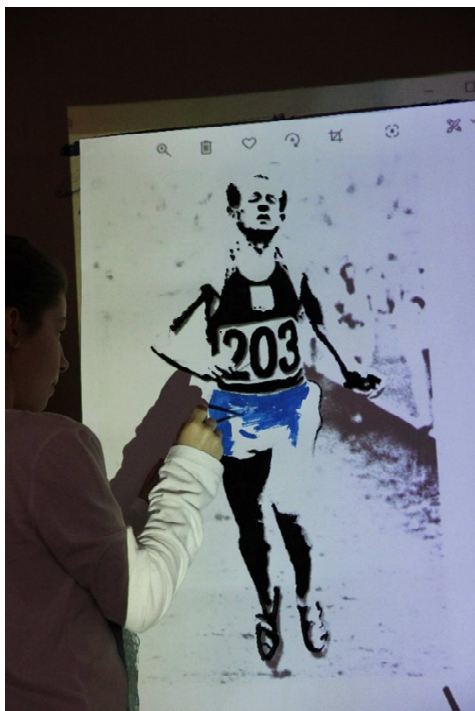
Obr. 21: Lyžař

Obr. 22: Snowboardista

Obr. 23: Krasobruslařka

Obr. 24: Malba s použitím dataprojektoru (6. lekce: Emil Běžec)

Obr. 25: Malba s použitím dataprojektoru

Obr. 26: Emil Běžec

Obr. 27: Emil Běžec

Obr. 28: Cyklisté (7. lekce: Peloton)

Obr. 29: Cyklisté

Obr. 30: Přilepení cyklistů na sklenice (příprava k tvorbě animace)

Obr. 31: Tvorba animovaného filmu

Obr. 32: Tvorba animace

Přílohy III. Strukturované přípravy lekcí

Lekce I. -Námět: Inspirace antickými vázami

Vypracovala: Kateřina Mondlová

Typ výtvarné činnosti: experimentace/ imaginace

Doporučený ročník: 3.-5. ročník

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny

Výchovně-vzdělávací cíle:

Žák prohloubí své znalosti o pohybu.
Žák bude rozvíjet prostorové vnímání.
Žák získá povědomost o zrodu „sportu“.
Žák se seznámí s uměleckými díly se sportovní tematikou z období Starověku a Antiky.
Žák si uvědomí určité lidské hodnoty.

Mezipředmětové vztahy:

Propojení Výtvarné výchovy s předmětem Člověk a jeho svět, Český jazyk a Matematika.

Motivace:

- Otázka: „Kdy začali lidé sportovat?“ (v jakém století)
- Časová osa
- Ukázky výtvarných děl (antické vázy, fotografie dnešních sportovců, ...)
- Myšlenková mapa
  - Otázky: *Jak by měl vypadat ideální sportovec?*
Jaké by měl mít vlastnosti ideální sportovec?

Formulace výtvarného úkolu:

Postavu rozstříhej tak, aby po jejím znovusložení a nalepení na černý papír vyjadřovala jakýkoliv pohyb/pohybovou aktivitu. Následně nad tvou postavu připiš tři slova z myšlenkové mapy, která jsou dle tebe nejdůležitější.

Kritéria hodnocení:

Komunikace a aktivita při tvorbě myšlenkové mapy.

Nápaditost při vyjádření pohybu/ pohybové aktivity prostřednictvím koláže.

Chuť a zapálení pro činnost.

Vyjádření vlastního názoru k vybrání důležitých vlastností sportovce.

Výtvarné prostředky:

Technika: koláž

Pomůcky a materiály: barevné papíry, nůžky, lepidlo, fix- bílý, interaktivní tabule

Organizace lekce (výtvarné postupy a časové rozvržení činnosti):

1. Úvod: Motivace 30-40 min. (+ motivace výtvarné řady jako celku viz poznámky)
  - položení otázky viz motivace, napsání odpovědi na papírek, řazení odpovědí dle časové osy, vyhodnocení odpovědí
  - ukázka fotografií (motivace), jejich porovnání
  - myšlenková mapa, otázka viz motivace, diskuze o vzniklé myšlenkové mapě
  - rozdání postav na papíře
  - diskuze o anatomii těla (kde se tělo ohýbá)
2. Výtvarná činnost: stříhání a návrh pohybu postavy 25-30 min
  - vystříhnutí a rozstříhání postavy na části
  - samotná kompozice uspořádání částí
    - návrhy a následné přesuny různých částí, uvědomění si pohybu na svém či spolužákově těle
  - nalepení částí, úvaha a připsání slov (vlastností)

3. Závěr: Hodnocení, úklid pracovního místa 20 min.

- Společná diskuze nad vzniklými díly, úvaha o vybraných vlastnostech sportovce

Způsob hodnocení:

Individuální hodnocení v průběhu lekce. (Učitel obchází během práce žáky a konzultuje s nimi jejich kroky.)

Společné frontální hodnocení a zamyšlení na konci lekce.

Poznámky/odkazy/náčrty/ ukázky:

Motivace: fotografie – ukázka váz z období Antiky (viz Přílohy I., obr. 2)

Tato lekce zároveň obsahuje motivaci pro celou výtvarnou řadu:

- Promítnutí mozaiky, která sčítá nesčetně obrázků sportovních disciplín všech dob prostřednictvím interaktivní tabule
- Otázka: *Jakému tématu se budeme v následujících několika týdnech věnovat?*

Lekce II. - námět: Svět očima letce na lyžích- „Eddie“

Vypracovala: Kateřina Mondlová

Typ výtvarné činnosti: imaginace

Doporučený ročník: 3.-5. ročník

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny

Výchovně-vzdělávací cíle:

Žák rozvíjí své prostorové vnímání.

Žák rozvíjí svou fantazii.

Žák pracuje se zřetelnou představivostí.

Žák získá povědomost o britském letci na lyžích Eddiem Edwardsovi.

Žák bude podnícen přemýšlet o smyslu sportu a olympijských her.

Mezipředmětové vztahy:

Propojení Výtvarné výchovy s předmětem Člověk a jeho svět.

Motivace:

- Hádanka fotografie: pohled ze skokanského můstku
- video: představení skokana Eddie Edwardse (diskuze)
- video: 3D letu skokana s vlastním prožitkem (sledování z různých úhlů)
- Navození atmosféry, kdy se žák stává skokanem na lyžích
  - „Pomalů se rozjíždíš po můstku, nabíráš rychlost, odrážíš se a letíš.“
  - Otázka: *Co při svém letu vidíš?*“

Formulace výtvarného úkolu:

Na první arch transparentního papíru namaluj vodovkami to, co jsi při letu viděl více v dálce a na druhý, cos viděl jasněji a blíže. Následně archy na sebe polož a po okrajích k sobě slep. Budou tvořit jednu krajinu, jeden pohled, který jsi viděl při svém letu. Po namalování obou archů, v mezičase schnutí, vystříhni ze čtvrtky skokanské lyže a pokresli je voskovkami, následně nalep na archy.

Kritéria hodnocení:

Způsob žákova zachycení krajiny.

Chuť a zapálení pro činnost.

Výtvarné prostředky:

Techniky: malba, kresba, koláž

Pomůcky a materiály: transparentní papír, čtvrtka, vodovky, voskovky, kelímek na vodu, lepidlo, interaktivní tabule

Organizace lekce (výtvarné postupy a časové rozvržení činnosti):

1. Úvod: Motivace 15 min.
  - viz motivace
  - učitel vede s dětmi diskuzi
2. Výtvarná činnost: 60 min
  - viz formulace výtvarného úkolu
  - učitel sleduje práci dětí, hodnotí výše zmíněná kritéria, je dětem nápomocen-konzultuje s nimi jejich postup
3. Závěr: Instalace děl, Hodnocení, úklid pracovního místa 15 min.
  - nalepení děl na okna
  - sebehodnocení, společné hodnocení celkové snahy třídy učitelem – diskuze nad uchopením perspektivy

Způsob hodnocení:

Individuální hodnocení v průběhu lekce a společné frontální hodnocení na konci lekce. Sebehodnocení žáků a reflexe výtvarné lekce.

Poznámky/odkazy/náčrty/ ukázky:

Video skokan Eddie E.: <https://www.televizeznam.cz/video/sportovni-okamziky/orel-sokuje-olympiadu-1988-185262>

Video 3D skok na lyžích: <https://www.youtube.com/watch?v=Yx1wERqiBPU>

Lekce III. - námět: Design lyží

Vypracovala: Kateřina Mondlová

Typ výtvarné činnosti: imaginace/experimentace

Doporučený ročník: 3.-5. ročník

Časová dotace: 3 vyučovací hodiny

Výchovně-vzdělávací cíle:

Žák rozvíjí svou fantazii.

Žák prohlubuje své cítění pro barevnost.

Žák se učí pracovat s přenesením návrhu. (pracuje se změnou velikosti)

Žák se učí komunikovat, vyjadřovat své názory, a i je přijímat.

Mezipředmětové vztahy:

Propojení Výtvarné výchovy s předmětem Matematika.

Motivace:

- Ukázka designu lyžích různých značek prostřednictvím reálných předmětů (lyží) a interaktivní tabule.

Formulace výtvarného úkolu:

Vymyslete a nakreslete svůj návrh designu lyží na papír. Následně pomocí temperových či akrylových barev přeneste návrh na samotné lyže.

Kritéria hodnocení:

Komunikace ve dvojicích a aktivní přístup při tvorbě návrhu a jeho samotného přenesení na lyže.

Věrnost přenesení návrhu na samotné lyže.

Kreativita při tvoření návrhu.

Chuť a zapálení pro činnost.

Výtvarné prostředky:

Techniky: malba, kresba, prostorová instalace

Pomůcky a materiály: Balakryl, papír formát A4, pastelky, tempery či akrylové barvy, lyže, interaktivní tabule

Organizace lekce (výtvarné postupy a časové rozvržení činnosti):

1. Úvod: Motivace 5 min.
  - viz motivace
2. Výtvarná činnost: 115 min.
  - viz formulace výtvarného úkolu
  - vytvoření prostoru pro položení lyží (zajištění kartonu jako podložky)
  - učitel sleduje práci dětí, hodnotí výše zmíněná kritéria, je dětem nápomocen-konzultuje s nimi jejich postup
3. Závěr: Hodnocení, úklid pracovního místa 15 min.
  - sebehodnocení, společné hodnocení celkové snahy třídy učitelem – diskuze nad designy lyží

Způsob hodnocení:

Individuální hodnocení v průběhu lekce a společné frontální hodnocení na konci lekce. Sebehodnocení žáků a reflexe výtvarné lekce.

Poznámky/odkazy/náčrty/ ukázky:

V této lekci žáci pracují ve dvojicích.

Vyučující opatří lyže nátěrem bílé barvy (Balakryl)

Instalace lyží – během přestávky při vyučování následující den

Použité značky lyží během motivace: Fischer, Madshus, Asnes, Skitrab,...

Lekce IV. -námět: Já a můj pohyb

Vypracovala: Kateřina Mondlová

Typ výtvarné činnosti: experimentace

Doporučený ročník: 3.-5. ročník

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny

Výchovně-vzdělávací cíle:

Žák si uvědomuje svou postavu a svůj pohyb.

Žák rozvíjí komunikaci ve skupině.

Žák se učí dávat přesné instrukce.

Žák získává poznatky o symbolu a barvách olympijských kruhů.

Mezipředmětové vztahy:

Propojení výtvarné výchovy s předmětem Tělesná výchova a Člověk a jeho svět.

Motivace:

- Pohybová pantomima (běžné, zrychlené, zpomalené a robotické tempo)
- Ukázka olympijských kruhů a jejich barev

Formulace výtvarného úkolu:

Obkreslí siluetu svého spolužáka v jednotlivých fázích vámi vybrané sportovní aktivity. Celkově by vaše aktivita měla být celá provedena v pěti fázích. Každá silueta bude mít jinou barvu, a to dle barev, které jsou charakteristické pro symbol olympijských kruhů.

Kritéria hodnocení:

Spolupráce a komunikace ve skupině.
Nápaditost při výběru zobrazené pohybové aktivity.
Rozložení a věrnost jednotlivých fází ku realitě pohybu.
Chuť a zapálení pro činnost.

Výtvarné prostředky:

Techniky: kresba

Pomůcky a materiály: balicí papír, umělecké křídly, sportovní náčiní (míče, pálky, podložky), sportovní oděv

Organizace lekce (výtvarné postupy a časové rozvržení činnosti):

1. Úvod: Přesun do tělocvičny a motivace 15 min.
  - o viz motivace (hádanka uskutečněna prostřednictvím žáka)
2. Výtvarná činnost: 60 min.
  - o viz formulace výtvarného úkolu
  - o učitel sleduje práci dětí, hodnotí výše zmíněná kritéria, je dětem nápomocen-konzultuje s nimi jejich postup
3. Závěr: Hodnocení, úklid pracovního místa, přesun zpět do třídy 15 min.
  - o sebehodnocení, společné hodnocení celkové snahy třídy učitelem – diskuze nad fázemi pohybu

Způsob hodnocení:

Individuální hodnocení v průběhu lekce a společné frontální hodnocení na konci lekce. Sebehodnocení žáků a reflexe výtvarné lekce.

Poznámky/odkazy/náčrty/ ukázky:

V této lekci žáci pracují ve trojicích.

Učitel nalepí balicí papír a připraví sportovní náčiní např. v prostorech tělocvičny před začátkem samotné lekce.

Lekce V. -Námět: Pohyb v hádance

Vypracovala: Kateřina Mondlová

Typ výtvarné činnosti: imaginace

Doporučený ročník: 3.-5. ročník

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny

Výchovně-vzdělávací cíle:

Žák se zdokonaluje v oblasti jemné motoriky.

Žák pracuje s neobvyklým materiálem a pomůckami.

Žák pracuje s prostorovou orientací.

Žák využívá svou představivost.

Mezipředmětové vztahy:

Propojení Výtvarné výchovy s předmětem Člověk a jeho svět, Člověk a svět práce.

Motivace:

- Hádanka – živá socha (vytvoření sochy žákem-> „modelace“ učitel)
- Představení některých sportovně zaměřených sochařských děl a jejich autorů.

Formulace výtvarného úkolu:

Za pomoci různých materiálů a pomůcek se snaž vymodelovat sošku, která bude zobrazovat sportovce, který provozuje tvou oblíbenou pohybovou aktivitu.

Kritéria hodnocení:

Nápaditost při výběru zobrazené pohybové aktivity.

Zručnost při práci.

Chuť a zapálení pro činnost.

Výtvarné prostředky:

Technika: modelování

Pomůcky a materiály: drát, fáč, vata, sada kleští na bižuterii, interaktivní tabule

Organizace lekce (výtvarné postupy a časové rozvržení činnosti):

1. Úvod: Motivace 10 min.

- ztvárnění živé sochy žákem/žákyní
- ukázka sochařských děl se sportovní tematikou, jejich porovnání

2. Výtvarná činnost: 60 min.

- viz formulace výtvarného úkolu
- učitel sleduje práci dětí, hodnotí výše zmíněná kritéria, je dětem nápomocen-konzultuje s nimi jejich postup

3. Závěr: Hodnocení, úklid pracovního místa 20 min.

- hodnocení skrze spolužáka (viz způsob hodnocení), společné hodnocení celkové snahy třídy učitelem, sebehodnocení zručnosti

Způsob hodnocení:

Individuální hodnocení v průběhu lekce a společné frontální hodnocení na konci lekce. Sebehodnocení žáků a reflexe výtvarné lekce.

„Hodnocení“ spolužákem

Instalace sošek na okenní parapet, jejich opatření čísly

Odhad pohybové aktivit jednotlivých sošek žáky, zapsání dané aktivity na list k příslušnému číslu (Např. č. 1 – gymnastika)

Poznámky/odkazy/náčrty/ ukázky:

Sochy se sportovní tematikou (viz Přílohy I.)

Možné zařazení volné hodiny, kde by se žáci mohli se samotným materiálem seznámit a zjistit jeho vlastnosti.

Lekce VI. -Námět: Emil Běžec

Vypracovala: Kateřina Mondlová

Typ výtvarné činnosti: experimentace

Doporučený ročník: 3.-5. ročník

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny

Výchovně-vzdělávací cíle:

Žák posiluje svou pozornost, vnímavost a sebekontrolu.

Žák komunikuje a spolupracuje ve dvojici.

Žák se učí ohleduplnosti.

Žák zdokonaluje svoji trpělivost.

Mezipředmětové vztahy:

Spojení Výtvarné výchovy s předmětem Člověk a jeho svět.

Motivace:

- Představení citátů
  - *Nemůžeš? Přidej!*
  - *Jestli chcete něco vyhrát, běžte 100 metrů. Jestli chcete něco zažít, běžte maraton.*
- Představení samotného E. Zátopka prostřednictvím krátkého videa
- Představení Andyho Warhola a jeho děl (video, foto)

Formulace výtvarného úkolu:

Snažte se postihnout všechny černé plochy a linie, které jsou promítány dataprojektorem a tvoří siluetu samotného Zátopka pomocí štětce a černé tempery. Po dokončení této části vyplňte zbylá bílá místa na čtvrtce, kdy postava atleta by měla být vyplněna pouze jednou barvou a okolí je barevně variabilní.

Kritéria hodnocení:

Míra přesnosti zachycení linií a ploch.
Práce s barevnou škálou.
Spolupráce ve dvojicích.
Chuť a zapálení pro činnost.

Výtvarné prostředky:

Technika: malba za pomoci dataprojektoru
Pomůcky a materiály: čtvrtka (formát A1), tempery, štětce, kelímek na vodu, dataprojektor, interaktivní tabule

Organizace lekce (výtvarné postupy a časové rozvržení činnosti):

1. Úvod: Motivace 15 min.

- o viz motivace (diskuze o citátech, po zhlédnutí videí o běžci Zátopkovi, umělci Warholovi)

2. Výtvarná činnost: 60 min.

- o viz formulace výtvarného úkolu
- o přilepení čtvrtky na stěnu, promítnutí postavy pomocí dataprojektoru na stěnu
- o učitel zajistí ochranu stěny (balicí papír), funkčnost dataprojektorů, zatemnění ve třídě
- o učitel sleduje práci dětí, hodnotí výše zmíněná kritéria, je dětem nápomocen-konzultuje s nimi jejich postup

3. Závěr: Hodnocení, úklid pracovního místa 15 min.

- o viz kritéria hodnocení, společné hodnocení celkové snahy třídy učitelem, sebehodnocení

Způsob hodnocení:

Individuální hodnocení v průběhu lekce a společné frontální hodnocení na konci lekce (všímání si rozdílností siluet, jejich výrazů, ...). Sebehodnocení žáků a reflexe výtvarné lekce (neotřelost postupu práce).

Poznámky/odkazy/náčrty/ ukázky:

Práce ve dvojicích. (vhodné i pro jednotlivce – zajištění dostatečného množství dataprojektorů)

E. Zátopek: <https://www.televizeznam.cz/video/sportovni-okamziky/emil-zatopek-sokuje-svet-1952-185047>

Andy Warhol video: zdroj youtube.com

Lekce VII. -Námět: Peloton

Vypracovala: Kateřina Mondlová

Typ výtvarné činnosti: imaginace

Doporučený ročník: 3.-5. ročník

Časová dotace: 4-5 vyučovací hodiny (dva týdny)

Výchovně-vzdělávací cíle:

Žák komunikuje a spolupracuje s kolektivem třídy.

Žák vyjadřuje své myšlenky a nápady a zároveň přijímá myšlenky a nápady jiných.

Žák rozvíjí svou představivost.

Žák rozvíjí orientaci v prostoru.

Mezipředmětové vztahy:

Propojení předmětu Výtvarná výchova, Tělesná výchova, Český jazyk a Informační a komunikační technologie.

Motivace:

- Zvuk jízdy na kole – hádanka pro žáky, jaký sport bude provázet lekci
- Fotografie a videa cyklistů (žáci se zaměřují na cyklisty i jejich samotná kola)
- Ukázka animovaného filmu

Formulace výtvarného úkolu:

První část lekce: Nakresli fixem cyklistu/cyklistku na kole při jízdě, tak aby zaujímal, co největší prostor čtvrtky. Než začneš kreslit, vzpomeň si, jak vypadá kolo cyklisty a jak na něm sám cyklista sedí. Můžeš si vybavit i své kolo a sebe. Tvůj cyklista pojedou doleva. Následně cyklistu s kolem vystříhni.

Druhá část lekce: Přilep svého cyklistu na sklenici. Posouvej svého cyklistu dle instrukcí (dle scénáře). / Vyfotografuj scénu.

Kritéria hodnocení:

Dodržení požadavků výtvarného úkolu (zaplnění čtvrtky, ...).

Zapojení do společné aktivity kolektivu třídy.

Kreativita při tvorbě příběhu animovaného filmu.

Chuť a zapálení pro činnost.

Výtvarné prostředky:

Technika: kresba, výtvarná animace

Pomůcky a materiály: čtvrtka (formát A3), tenký černý fix, umělecké křídly, interaktivní tabule, fotoaparát, stativ, sklenice, lepenka, notebook, editor videí

Organizace lekce (výtvarné postupy a časové rozvržení činnosti):

Část první:

1. Úvod: Motivace 10 min.
  - viz motivace
  - videa je vhodné pustit vícekrát
2. Výtvarná činnost: 40-50 min.
  - viz formulace výtvarného úkolu (část první)
  - učitel sleduje práci dětí, hodnotí výše zmíněná kritéria (viz kritéria hodnocení), je dětem nápomocen-konzultuje s nimi jejich postup
3. Závěr: Tvorba scénáře, Hodnocení, úklid pracovního místa 20 min.
  - tvorba scénáře prostřednictvím diskuze celé třídy
  - hodnocení kresby cyklisty (viz kritéria hodnocení), sebehodnocení

Část druhá:

1. Úvod: Přesun do lesa 10 min
2. Výtvarná činnost: 60 min.
  - příprava fotoaparátu, stativu
  - viz formulace výtvarného úkolu (část druhá)
  - učitel koriguje činnost žáků, činnost vyžaduje plné soustředění
4. Závěr: Hodnocení, úklid, přesun do školy 20 min.
  - úklid místa, cyklistů a sklenic

- hodnocení (viz kritéria hodnocení)

Část třetí: 10-15 min

- Zhlédnutí filmu, hodnocení učitelem této lekce a celé řady, sebereflexe žáků a reflexe celé výtvarné řady žáky

Způsob hodnocení:

Individuální hodnocení v průběhu lekce a společné frontální hodnocení na konci lekce. Sebehodnocení žáků a reflexe výtvarné lekce.

Poznámky/odkazy/náčrty/ ukázky:

Zvuk kol: <https://www.youtube.com/watch?v=dx5NG3TXHRs>

Videa cyklistů: youtube

Tvorbu animovaného filmu by bylo vhodné zařadit do hodin Informační a komunikační technologie.

Zdroje příloh

Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části

Obr. 1: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:African_cave_paintings.jpg

Obr. 2: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Column_crater,_red_figure,_440_BC,_palaistra_scene,_AM_Agrigento,_120981x.jpg

Obr. 3: https://commons.wikimedia.org/w/index.php?search=kuros&title=Special%3ASearch&fulltext=Search&ns0=1&ns6=1&ns12=1&ns14=1&ns100=1&ns106=1#/media/File:Athen_Kuros_Anavyssos_-_2008-09-15.jpg

Obr. 4: https://commons.wikimedia.org/w/index.php?sort=relevance&search=diskoforos&title=Special:Search&profile=advanced&fulltext=1&advancedSearch-current=%7B%7D&ns0=1&ns6=1&ns12=1&ns14=1&ns100=1&ns106=1#/media/File:Naukydes,_Discophoros,_400_BC,_Plaster_cast,_Hostinn%C3%A9,_188363.jpg

Obr. 5: https://commons.wikimedia.org/w/index.php?search=doryforos&title=Special%3ASearch&go=Go&ns0=1&ns6=1&ns12=1&ns14=1&ns100=1&ns106=1#/media/File:Polykleitos,_Doryphoros,_440_BC,_Plaster_cast,_Hostinn%C3%A9,_188288.jpg

Obr. 6: https://commons.wikimedia.org/w/index.php?search=diskobolos&title=Special%3ASearch&go=Go&ns0=1&ns6=1&ns12=1&ns14=1&ns100=1&ns106=1#/media/File:Myron,_Discobolus,_450_BC,_Plaster_cast,_Hostinn%C3%A9,_188331.jpg

Obr. 7: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Boxer_of_Quirinal_\(Mys_from_Taranto\)_-_Lateral_View.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Boxer_of_Quirinal_(Mys_from_Taranto)_-_Lateral_View.jpg)

Obr. 8: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Silver_stater_obverse_Aspendos_Met_L.1999.19.78.jpg

Obr. 9: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?search=Colosseum&title=Special%3ASearch&ns0=1&ns6=1&ns12=1&ns14=1&ns100=1&ns106=1#/media/File:Colosseum-2003-07-09.jpg>

Obr. 10: <https://www.winchester-cathedral.org.uk/gallery/the-winchester-bible/>

Obr. 11: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bayeux_Tapestry_scene51_Battle_of_Hastings_Norman_knights_and_archers.jpg

Obr. 12: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pieter Bruegel the Elder - Children%E2%80%99s Games - Google Art Project.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pieter_Bruegel_the_Elder_-_Children%E2%80%99s_Games_-_Google_Art_Project.jpg)

Obr. 13: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Anatomy of a Male Nude.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Anatomy_of_a_Male_Nude.jpg)

Obr. 14: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Michelangelo Buonarroti - Study for the Nude Youth over the Prophet Daniel \(recto\); Figure Studies fo - 1940.465 - Cleveland Museum of Art.tif](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Michelangelo_Buonarroti_-_Study_for_the_Nude_Youth_over_the_Prophet_Daniel_(recto);_Figure_Studies_fo_-_1940.465_-_Cleveland_Museum_of_Art.tif)

Obr. 15: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Luca Signorelli - Resurrection of the Flesh \(detail\) - WGA21218.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Luca_Signorelli_-_Resurrection_of_the_Flesh_(detail)_-_WGA21218.jpg)

Obr. 16: <https://publicdomainreview.org/collection/the-human-alphabet>

Obr. 17: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Jean Sim%C3%A9on Chardin#/media/Soubor:Jean-Baptiste Sim%C3%A9on Chardin 002.jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Jean_Sim%C3%A9on_Chardin#/media/Soubor:Jean-Baptiste_Sim%C3%A9on_Chardin_002.jpg)

Obr. 18: <https://www.wikiart.org/en/gilbert-stuart/the-skater-portrait-of-william-grant-1782>

Obr. 19: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Antonio Canova-Perseus and the head of Medusa-Vatican Museums-2.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Antonio_Canova-Perseus_and_the_head_of_Medusa-Vatican_Museums-2.jpg)

Obr. 20: [https://commons.wikimedia.org/w/index.php?sort=relevance&search=Gericault+epson&title=Special:Search&profile=advanced&fulltext=1&advancedSearch-current=%7B%7D&ns0=1&ns6=1&ns12=1&ns14=1&ns100=1&ns106=1#/media/File:Course de chevaux dit Le Derby de 1821 %C3%A0 Epson, Th%C3%A9odore G%C3%A9ricault \(17863670350\).jpg](https://commons.wikimedia.org/w/index.php?sort=relevance&search=Gericault+epson&title=Special:Search&profile=advanced&fulltext=1&advancedSearch-current=%7B%7D&ns0=1&ns6=1&ns12=1&ns14=1&ns100=1&ns106=1#/media/File:Course_de_chevaux_dit_Le_Derby_de_1821_%C3%A0_Epson,_Th%C3%A9odore_G%C3%A9ricault_(17863670350).jpg)

Obr. 21: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Eug%C3%A8ne Delacroix - Lion Hunt in Morocco - WGA6228.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Eug%C3%A8ne_Delacroix_-_Lion_Hunt_in_Morocco_-_WGA6228.jpg)

Obr. 22: [https://commons.wikimedia.org/w/index.php?sort=relevance&search=krajina+s+poutn%C3%ADkem&title=Special:Search&profile=advanced&fulltext=1&advancedSearch-current=%7B%7D&ns0=1&ns6=1&ns12=1&ns14=1&ns100=1&ns106=1#/media/File:Antonin Manes 1784-1843 - Krajina s poutnikem.jpg](https://commons.wikimedia.org/w/index.php?sort=relevance&search=krajina+s+poutn%C3%ADkem&title=Special:Search&profile=advanced&fulltext=1&advancedSearch-current=%7B%7D&ns0=1&ns6=1&ns12=1&ns14=1&ns100=1&ns106=1#/media/File:Antonin_Manes_1784-1843_-_Krajina_s_poutnikem.jpg)

Obr. 23: <https://www.wikiart.org/en/gustave-courbet/the-wrestlers-1853>

Obr. 24: <https://i.pinimg.com/originals/96/3c/10/963c1005cc904d582b9bf837b60f4c3a.jpg>

Obr. 25: <https://www.wikiart.org/en/alphonse-mucha/8th-sokol-festival-1912>

Obr. 26: [https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:TJ Sokol %C4%8Cesk%C3%A9 Bud%C4%9Bjovice#/media/File:%C4%8CBu_sokolovna \(01\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:TJ_Sokol_%C4%8Cesk%C3%A9_Bud%C4%9Bjovice#/media/File:%C4%8CBu_sokolovna_(01).jpg)

Obr. 27: <https://www.wikiart.org/en/pierre-auguste-renoir/the-seine-at-asnieres-the-skiff-1879>

Obr. 28: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Edouard Manet 053.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Edouard_Manet_053.jpg)

Obr. 29: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Edgar Degas -
At the Races.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Edgar_Degas_-_At_the_Races.jpg)

Obr. 30: <https://www.wikiart.org/en/frantisek-kupka/ballad-of-epona-1900>

Obr. 31: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Preisler-koupani.jpg>

Obr. 32: [https://en.wikipedia.org/wiki/File:Matisse - Game of Bowls.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/File:Matisse_-_Game_of_Bowls.jpg)

Obr. 33: <https://www.wikiart.org/en/edvard-munch/bathing-man-1918/>

Obr. 34: <https://www.wikiart.org/en/carlo-carra/swimmers>

Obr. 35:
[https://www.google.com/search?q=dynamism%20cyclist&tbm=isch&safe=active
&safe=active&tbs=sur%3Af&hl=en&ved=0CAQQpwVqFwoTCPC_gouh-
ugCFQAAAAAdAAAAABAC&biw=1263&bih=529#imgrc=zBRJVgbV3ftfbM](https://www.google.com/search?q=dynamism%20cyclist&tbm=isch&safe=active&safe=active&tbs=sur%3Af&hl=en&ved=0CAQQpwVqFwoTCPC_gouh-ugCFQAAAAAdAAAAABAC&biw=1263&bih=529#imgrc=zBRJVgbV3ftfbM)

Obr. 36: <https://www.wikiart.org/en/mario-sironi/the-cyclist-1916>

Obr. 37: [https://www.abc.net.au/news/2011-11-14/picasso27s-the-bathers2c-
1956/3664960?nw=0](https://www.abc.net.au/news/2011-11-14/picasso27s-the-bathers2c-1956/3664960?nw=0)

Obr. 38:
[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b1/Robert Delaunay -
Runners - 1920 - Private collection.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b1/Robert_Delaunay_-_Runners_-_1920_-_Private_collection.jpg)

Obr. 39:

Obr. 40: <https://www.wikiart.org/en/fernand-leger/the-four-cyclists>

Obr. 41: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Raymond Duchamp-
Villon, Torso of a Young Man, 1910, NGA 52886.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Raymond_Duchamp-Villon,_Torso_of_a_Young_Man,_1910,_NGA_52886.jpg)

Obr. 42:
[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1a/Josef %C4%8Capek -
Boxma%C4%8D %281915%29.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1a/Josef_%C4%8Capek_-_Boxma%C4%8D_%281915%29.jpg)

Obr. 43: <https://www.wikiart.org/en/marcel-duchamp/bicycle-wheel-1913>

Obr. 44: <https://www.wikiart.org/en/salvador-dali/playing-in-the-dark>

Obr. 45: <https://www.flickr.com/photos/rocor/11576194353>

Obr. 46: <https://www.flickr.com/photos/jpellgen/37189617131>

Obr. 47: <https://www.flickr.com/photos/49838422@N03/6797452317>

Obr. 48:
[https://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:Waino Aaltonen Paavo Nurmi 1925.jpg](https://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:Waino_Aaltonen_Paavo_Nurmi_1925.jpg)

- Obr. 49: <https://www.wikiart.org/en/aleksandr-deyneka/youth-1962>
- Obr. 50: <https://www.wikiart.org/en/alex-colville/skater-1964>
- Obr. 51: <https://www.flickr.com/photos/eselat/16474828556/>
- Obr. 52: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Milos_Jiranek_19.11.1875-2.11.1911_-_Na_hristi_S.K.Slavie_na_Letne_Fotbal_V..jpg
- Obr. 53: <http://martinfryc.eu/vystavy/vystava-svet-kamila-lhotaka-v-malbekresbe-grafice-a-filmu-karlovy-vary/>
- Obr. 54: <https://www.flickr.com/photos/20792787@N00/3334527267/in/photolist-7xQpaf-7xLA9n-65EjMr-65EjHp-7xQpxy-7xQp1b-7xLzPg>
- Obr. 55: <https://www.drobnepamatky.cz/node/14094>
- Obr. 56: https://commons.wikimedia.org/w/index.php?sort=relevance&search=jakub+obrovsk%C3%BD&title=Special:Search&profile=advanced&fulltext=1&advancedSearch-current=%7B%7D&ns0=1&ns6=1&ns12=1&ns14=1&ns100=1&ns106=1#/media/File:Jakub_Obrovsk%C3%BD,_Vra%C5%BEd%C3%ADc%C3%AD_Odyseus,_1932.jpg
- Obr. 57: https://en.wikipedia.org/wiki/Venues_of_the_1972_Summer_Olympics
- Obr. 58: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Montreal_Olympic_Park#/media/File:Montreal_Olympic_Stadium_aerial_view.jpg
- Obr. 59: [https://en.wikipedia.org/wiki/London_Aquatics_Centre#/media/File:London,_England_\(15513446165\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/London_Aquatics_Centre#/media/File:London,_England_(15513446165).jpg)
- Obr. 60: https://cs.wikipedia.org/wiki/Olympijsk%C3%A1_vlajka#/media/Soubor:Olympic_flag.svg
- Obr. 61: <https://www.dox.cz/program/iveta-pilarova-stafeta>
- Obr. 62: <https://www.flickr.com/photos/giefferre/2869118546/in/photolist-5nwYZ9-5ppj84-f5ec3Z-MUMqgP-pj9N5m-h1Q3L2-qHQdVU-MULTWk-LXgDpm-ub9539-DFJ7xw-5ptsWU-mDCjp-mDD42-mDCfD-grN4Nc-mDCYK-6GYEpn-mDChB-6H3AL7-5hxdV-mDCtJ-mDCrU-mDCXi-mDCq6-6H1NLH-mDD5w-2gkGsE-mDCow-2krc3a-mDCvf-mDD1B-2brEx1Q-2gkEvm-2kr9BP-mDD77-mDCmx-2kraDB-dnMrCW-mDCVt-2krbHr-2kvvy3-2ggiBT-2gkHnG-2kwcJ7-2kwe4u-2kvvN5-2gkDT7-6H5Pp9-2gkGJo>
- Obr. 63: <https://www.flickr.com/photos/dalbera/40352927495/in/photolist-24tRite-25DrzdN-2dTjJky-JSdQBZ-Rf6cZ2-uxG2C-Rf6UJP-23EG8oK-piZYcG-4oqDDT-72rPyG-6g6dSy-bQke5B-JyMeCb-A9JVzs-25PcEQs-22c7s3b-FfgqYw-23XePmS-RStea5-FGKWKb-23J7AaK-EbMY84-e5tSDo-22s3hbF-D3VzHb-24vJ9jz->

[RNE4aZ-FqZ4A4-4R74w5-23R9CHR-D5s2nw-241NG6f-RDk5uF-26HnP3v-FiPD5G-BTipGo-Qnuc3g-e5xcfs-ataN3z-ugvp8V-2448ZAW-gjJnQX-gjNr2Y-DSpa1e-YsUuku-2iaVfe8-JyMeQf-26Gi5Na-bvzLkp](https://www.dox.cz/program/sportu-zdar)

Obr.64:

https://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_po%C5%A1tovn%C3%ADch_zn%C3%A1mek_a_po%C5%A1tovnictv%C3%AD_v_%C4%8Ceskoslovensku#/media/Soubor:Hradcany_2.jpg

Obr.65: <https://www.dox.cz/program/sportu-zdar>

Přílohy II. Fotodokumentace projektové části

Fotografie pochází ze soukromého archivu diplomantky.